

Amos 144

115

T. 144 654
C. 120 6304

Ex Libris Josephi Francisci Perez V. S. D.

TRACTATUS DE COGNITIONE PER VIAM VIOLENTIÆ IN CAUSIS

Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas duplex;

591

In primo, huius cognitionis theoria, hoc est, Regis Hispaniarum nostri circa res temporales potestas manifestatur;

Cui accedit, Imperatorem in suo Regno esse, nulliq; vnquam subiectum in temporalibus; & per occasionem de Imperij ac Monarchiæ Hispaniarum origine, vbi per plures glossas lex, xxxvi. titu. v. lib. ii. Recopil. præcipuè declaratur.

In secundo, eiusdem cognitionis praxis, hoc est, ad Iudices à Rege nostro constitutos recursus; quibus, clx. quæstionum numero patens præmunitur aditus:

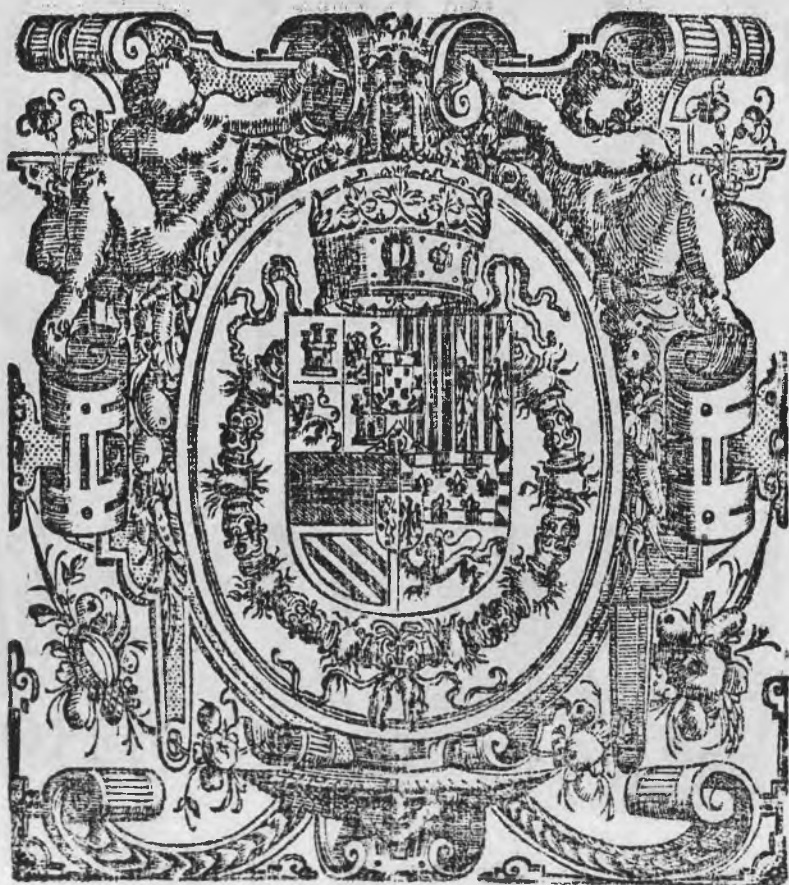
In utrôq; tam ciuilibis quàm nostri iuris leges plurimæ nouæ & curiosè explicantur.

HIERONIMO DE CEVALLOS

Hispano Toletano I. C. & Nobilium in hac Imperiali Urbe decurione,

ad

Philippum III. Hispaniarum, & Indiarum Catholicum Regem Op.
Max. Maximiq; eius Consilij Præsidentem, & Consiliarios.

Ann.

1618.

Ex Libris
R. 3101

TOLETI, Cum priuilegio Regio, & auctoris expensis,
Apud Didacum Rodriguez Typ. Regium.

ARDIDES DE CAVALLEROS, CEVALLOS
PARAVENCELLOS,

*Actatis Sue. 51.
1613.*

*Petrus Anochus
Faciebat Tolon*

REGVM OFFICIVM EST VIM TOLERE

ORDEN DE CAVALEROS
PACIFICOS

REGIAM DEFICIUM ESTIMATORE

Errata prima, & secunda partis.

Folio, 15. linea, 19. columna, 2. Romanæ, lege, Romanæ. f. 13. li. 26. col. 2. vitante, vetante.
 f. 16. li. 32. co. 2. exgente, exigente. f. 22. li. 36. col. 1. Boerius, Boerium. f. 26. li. 47. col. 1.
 custodem, custode. quia, qui. f. 30. li. 6. co. 1. casum, casu. li. 12. co. 2. diqui, dixi. f. 33. li. 16.
 c. 2. illiberare, liberare. f. 40. li. 12. co. 1. reficit, reijcit. f. 45. li. 30. co. 2. quando, quanto. f. 55.
 li. 1. co. 1. inditum, insitum. f. 56. li. 3. co. 2. non dubio, non dubito. f. 63. li. 3. co. 3. tollerantia,
 tollerantia. f. 56. li. fi. co. 3. respectus, respectibus. f. 64. li. 18. co. 1. dubitorum, subditorum. li.
 39. co. 2. Abbax, Abendañum. f. 70. li. 18. co. 3. tenuiso, tenuisse. f. 72. li. 8. c. 1. prodigios, pro
 digos. li. 30. co. 4. contrais, cumtaris. f. 73. li. 7. co. 1. sestion, 24. sestion, 25. f. 78. li. 30. co. 2. cen
 suas, censuras. f. 80. li. 18. co. 1. expectanti, expectant. f. 91. li. 30. co. 2. declinatur, dedigna
 tur. fo. 92. lin. 46. co. 1. moderanime, moderamine. co. 2. li. 30. exegeas, leges fo. 104. li. 24.
 co. 1. justicim, justicia f. 106. li. 2. co. 1. ados, ad eos. li. 6. videndum, viuendum. f. 107. lin. 7.
 c. 1. segales, legales. lin. 15. ados, ad eos. f. 112. li. 6. c. 1. casa, casada. f. 124. li. 24. co. 3. Cbria
 stianæ, Christianæ. li. 26. nobis, vobis. f. 125. lin. 6. co. 1. concilij, consilij. co. 2. li. 15. indiñuē,
 industria f. 128. li. 2. legal, legalis. f. 140. li. 19. co. 1. Aloifi Rfici, Aloifi Ricij coleñt. fo.
 143. li. 14. co. 3. ego filio, ergo filio. f. 144. li. 8. c. 1. hagatur, agatur. 145. li. 43. co. 1. verbo, ver
 bum. f. 191. li. 3. co. 4. secunda, secundam. li. 4. probata, prolata. li. 36. contractus, tractatus.
 f. 298. li. 48. co. 2. notarium, notariorum. f. 320. li. 23. co. 2. faciat, faciet. f. 312. lin. 26. col. 2.
 cum sit, sit. f. 314. lin. 20. co. 2. denegasse, deneganda. f. 315. lin. 17. co. 2. sotum, solum. co.
 4. li. 22. compelleudos, compellendos. f. 321. li. 12. co. 1. termimini, termini. f. 332. li. 29. co. 4.
 sententia, sententia. f. 335. lin. 9. co. 2. numero, numero, 22. f. 417. li. 33. co. 2. dubitrat, du
 bitant. f. 355. lin. 8. co. 1. meuetere, euetere. f. 359. li. 32. c. 3. dictum, dictarum. co. 4. li. 17.
 & foro, & fori. f. 376. li. 43. co. 2. beneficio, beneficia. f. 377. li. 18. c. 1. primatus, priuatus. co.
 3. li. 23. portunis, portiones. f. 378. li. 18. co. 1. sic, si.

Librum hunc Hieronymi de Ceuallos, *Tractatus de cognitione per viam violen
 tia, in causis Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas duplex, inscriptum*, vidi, &
 cum suo architipo contuli, quod Sacre Cæsareæ Maiestatis senatus. Idemque
 grauissimus approbavit, & eorum, qui typis excusi sunt exēplar esse voluit: om
 niaque in eo sunt adeò verè, & fideliter impressa, vt præterea, quæ à me proxi
 mè sunt emendata nulla vnquam in re ab exemplari suo discedant. Datum Ma
 triti, die vigesima secunda mensis Iunij, Anni 1618.

*Licentiatus Franciscus Murcia
 de la Llana,*

T A S S A.

YO Hernando de Vallejo, Escriuano de Camara del Rey nuestro señor, vno
 de los que residen en su Consejo, doy fe, q̄ auiendose visto por los señores
 del, vn libro que con su licencia fue impresso, intitulado, *Tractatus de cognitione
 per viam violentia in causis Ecclesiasticis*, cōpuesto por el Licēciado Geronymo
 de Ceuallos, Regidor, y Abogado dela ciudad de Toledo, fue tassado cada plie
 go del dicho libro a cinco marauedis: el qual tiene dozientos y onze pliegos,
 q̄ al dicho precio monta cada libro en papel, mil y cincuenta y cinco marauē
 dis. Y mandaron q̄ al dicho precio se venda el dicho libro, y no a mas, y q̄ esta
 tassa se imprima, y ponga en el principio, y primer pliego, para q̄ se sepa el pre
 cio a que se ha de vender: y q̄ no se pueda vender, ni venda de otra manera, co
 mo consta y parece por el decreto original de la dicha tassa, que en este oficio
 queda, a q̄ me refiero. Y para q̄ dello conste, damos esta fe, en la villa de Madrid
 en veinte y seis dias del mes de Iunio, de mil y seiscientos y diez y ocho años.

Hernando de Vallejo.

CENSURA DOCTIS-

SIMORVM VIRORVM.

VETVS ille elucubrata, coram amicis recitandi mos, & nostris utinam temporibus, recipiendus, cui inquam, eruditorum non placuit. Nam certè, ut ait Theophrastus, apud Laercium, **Recitationes pariunt emendationes.** Et nec ineptissimo cuiquè, coram sano ineptire conceditur, præsertim cum nemo sui iudex audiat ingenuus. Quæquidem cum ante oculos mihi obuersarètur, operepretium me facturum sum arbitratus, si morem veterem, ex parte reuocarem; & quæ aurium olim, nunc oculorum iudicio submitterem, feci, & viris nobilitate, & doctrina, & pietate conspicuis, hoc quidquid est opellæ, vel expunctione censendum, vel laudatione (tanta eorum in rebus omnibus ex eruditione autoritas) cohonestandum, commendarem. Illorum cape seriem, lector, & nomina, ex quibus, ut ex unguibz leones, doctrinam, & sine præiudicio iudicium præuide.

Dionysius de Melgar, sacrorum Canonum Doctor, & Toletanus Doctoralis dignitatis Canonicus, ac causarum ex fide exquisitarum Consultor æquissimus, litteris, ætate, & prudentia præclarus.

Andreas de Aristi, sacrorum Canonum Doctor, Canonicus dignissimus Doctoralis huius sanctæ Ecclesiæ, litteris, ingenio, & eruditione insignis.

Ioannes Delgado de Aguero, sacrorum Licentiatus, Generalis Vicarius Illustrissimi Archiepiscopi, Inquisitor ordinarius, & Consultor, ac Complutensis Scholaris maioribus dignus, & nunquam satis laudandus.

Hieronymus González Moriz, rerum infide inquirendarum iudex integerrimus, ac prudentissimus, qui æqua lance, ius suum unicuique tribuit.

D. Gonsalbus Chacon, Toletanus Canonicus, & Dignitas, & Inquisitor, Illustrissimi Toletani Archiepiscopi, natalibus coniunctissimus, morum integritate, & modestia præfulgens.

Didacus Tello Maldonado, legum Doctor, & Decanus, Toletani Archipresulis à Consilijs, bonorum à fidei quæstionibus proscriptorum iudex, & Consultor æquissimus, & prudentissimus.

Alphonfus pater, Ioannes filius, & Alphonfus Narbona, Iurisperiti Doctores, optimo, ac dignissimo parente, digni filij, qui magnum parentis nomen, magna de se expectatione compensant.

¶

D. Ioan

D. Ioannes de Cepeda Licentiatus, & Iurisconsultus grauissimus, & acutissimus, literis, eruditione, morum grauitate præclarus.

Garcias de Herrera, sacrorum Canonum Doctor: Petrus de Toro, sacrorum Canonum Doctor: Christophorus Ruiz de Mobellan, sacrorum Canonum Licentiatus, clarissimi nominis aduocati, seu causarum patroni, quorum patrocinio nostræ ciuitatis ius, ac iustitia dignissimè nititur, & nobilitatur.

Doctor Eugenius de Andrada, primarius legum in hac vniuersitate Toletana, literis, eruditione, & vitæ puritate celeberrimus professor.

D. Franciscus de Melgosa, Iurisconsultus excellentissimus, ac Illustrissimi Toletani Archiepiscopi à Consilijs, Abulensis Canonicus, Inquisitionis Consultor, vir doctissimus, & generis nobilitate honoratissimus.

Doctor Salazar de Mendoça, Canonicus Pœnitentiariæ, & sanctæ Inquisitionis Consultor, & vir doctissimus, ac integerrimus.

Franciscus de Herrera, sacrorum Canonum Doctor, & Decanus, integritate vitæ, & doctrina celebris, constructor à primo lapide, monasterij descalciatorum sancti Francisci huius ciuitatis: cuius opus hilari vultu confectum, designat authorem, eiusquè animum, & vitæ puritatem.

Dominus Doctor Ioannis de Silua & Ribera, filius Marchionis de Montemaior, Canonicus Toletanus, & Consiliarius domini Archiepiscopi, in quo maiorum virtus resplendescit.

D. Thomas Tamaio de Vargas, gentilis meus, sacre Theologiæ Doctor, vir summæ eruditionis, & magnæ spei, scriptis variæ eruditionis editis, ac edendis clarus.

Horumquè Iurisconsultorum virorum iudicium tantùm venerateor, quantum ab omnibus, tam exteris, quam nostris hominibus æstimari scio. Vndè, non tam ex præclara ipsorum de me scriptisque meis censura, quam ex nota eorum integritate, eos animos recipio, vt nostris laboribus, non ingratam existimationem, compensationem, audacter mihi met policear. Quæquidem omnia sacre Romanæ Ecclesiæ, ac virorum religione, ac doctrina, prout sunt ij quos in mei patrocinium eligendos decreui, illustrium, arbitrio libenter submitto, in dicta, infectaque cum ipsis censens, quæcumque dixerim, secus, vel secus fecerim.

Censura

J E

*Censura Licentiati Ioannis Delgado y Agüero, Ecclesiæ
Complutensis Scholasticus, & Inquisitor, & Vicarius ge-
neralis Toletani Archiepiscopatus.*

Hunc Licentiati Hieronymi de Ceuallos Iurisperiti Toletani librum, qui inscribitur, **Tractatus de cognitione per viam violentiæ in causis Ecclesiasticis*,* ex supremi Philippi tertij Hispaniarum Regis Senatus commissione vidi, legi, & viris doctis legendum commissi, in quo nihil est, fidei Catholicæ dissonum, aut bonis moribus repugnans, quin potius opus istud religioni Christianæ conueniens, & publicæ vtilitati maximè necessarium, & in omnium iurisperitorum manus versetur, prælo committi oportere censeo. Toleti, 17. mensis Martij, 1615. Licentiatus Ioannes Delgado y Agüero.

Post hæc, ex mandato, & commissione supremi Senatus, vidit hunc librum dominus Licentiatus Martinus Fernandez Portocarrero, ex dicto Consilio, qui nunc est meritissimus Præses in Regali cancellaria Granatensi.

Vidit ex dicto mandato, & commissione dominus Licentiatus Gilimon de la Mota, meritissimus fisci patronus, qui nunc de iure obtinet, supremi dicti Consilij præturam, & togam.

Vidit etiam dominus Licentiatus Melchior de Molina, supremi Senatus meritissimus, & integerrimus iudex, à quibus maximam honoris & lucri lauream, consecuti sumus, usque ad cælum extollentes hunc laborem, & esse remuneratione dignum.

Viderunt alij plurimi Regis Consiliarij, quorum voto, & communi assensu, absque alia particulari censura (vt moris est) typis tradi mandarunt.

E L R E Y.

POR quanto por parte de vos el Licenciado Geronymo de Cevallos, Regidor, y Abogado de la Ciudad de Toledo, nos fue fecha relacion teniades compuesto vn tratado del conocimiento por via de fuerza en las causas Ecclesiasticas, repitiendo y glossando la ley, 3. titul. 3. lib. 2. & lex, 2. titul. 6. lib. 1. de la nueva Recopilaciõ, concordandola con el derecho Canonico, satisfaciendo a las dudas y dificultades que se solian oponer contra esta materia, declarãdo como este conocimiento, nos pertenecia, por no reconocer superior en lo temporal, y ser Emperador en los nuestros Reynos, con que acaba la primera parte del tratado. Y en la segunda referiades mas de ciento y sesenta quæstiones, para la practica del dicho conocimiento, controuersas entre la jurisdiccion Ecclesiastica y seglar: con lo qual quedaua declarada toda la materia de las fuerzas: y por ser muy vtil y prouechosa, y aue ros costado mucho estudio y trabajo, nos pedistes y suplicastes, os mandassemos dar licencia, para lo poder imprimir, y priuilegio por diez años: como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmática, por nos en ello fecha dispone, fue acordado q̃ deuiamos de mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon: y nos tuuimoslo por bien. Por la qual vos damos licencia, y facultad para que por tiempo y espacio de diez años cumplidos, primeros siguietes, que corran y se cuenten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, vos, o la persona que para ello vuestro poder ouiere, y no otra alguna, podais imprimir, y vender el dicho libro que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor de nuestros Reynos, que nombraredes, que durante el dicho tiempo le pueda imprimir, y vender por el original que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado, y firmado al fin de Hernando de Vallejo nuestro Escriuano de Camara, y vno de los que en el residie: con que antes y primero que se venda, lo traigais ante ellos, juntamente con el original, para que se vea si la dicha impresion està conforme a el, o traigais fe en publica forma, como por Corretor por nos nombrado se vio y corrigio la dicha impresion por el dicho original. Y mandamos al impressor q̃ assi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio, ni el primer pliego del, ni entre gue mas de vn solo libro, con el original, al autor, y persona a cuya costa lo imprimiere, ni a otra alguna, para efecto de la dicha correccion, y tassa, hasta que assi y primero el dicho libro estẽ corregido por los del nuestro Consejo: y estando hecho, y no de otra manera, el dicho principio y primer pliego, en el qual inmediately esta nuestra licencia, y la aprobaciõ, tassa, y erratas: y no lo podais vender, ni vendais vos, ni otra persona alguna, hasta que estẽ el dicho libro en la forma susodicha, so pena de caer e incurrir en las penas de la dicha pragmática, y leyes de nuestros Reynos que sobre ello disponen. Y mandamos que durante el dicho tiempo persona alguna, sin vuestra licencia, no le pueda imprimir, ni vender, so pena q̃ el q̃ lo imprimiere, y vendiere aya perdido y pierda qualesquiera libros, moldes, y aparejos q̃ del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis por cada vez que lo contrario hiziere: de la qual dicha pena sea la tercia parte para nuestra Camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciar, y la otra tercia parte para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidente, y Oidores de las nuestras audiencias, Alcaldes, y Alguaziles de nuestra casa, y corte, y chancillerias, y otras qualesquier justicias, y juezes de todas las ciudades, villas, y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y cada vno de ellos en sus lugares, y jurisdicciones, assi a los que agora son, y los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula, y merced que assi vos fazemos; y contra ella no vayan, ni passen, ni consientan yr ni passar en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para nuestra Camara. Fecha en san Lorenzo, a veintiquatro dias del mes de Setiembre, de mil y seiscientos y diez y seis años.

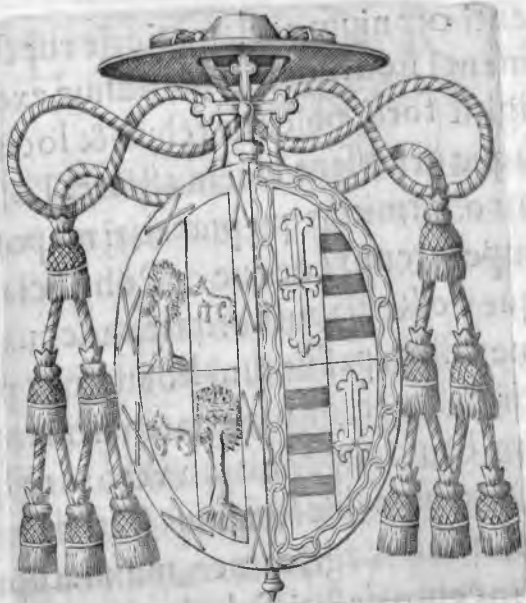
Y O E L R E Y.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Pedro de Contreras.

Va rubricada de doze rubricas: Vallejo.

I L-

ILLVSTRISSIMO PRAESVLI DOMINO

D. FERDINANDO DE AZEVEDO, ARCHIEP.
Burgen.ac Philippi.III.Hispaniarum Regis potentissimi, summo Praef.
pratorio, Hieronymus de Ceuallos, I. C. & Toletanae ciuitatis
nobilium Decurionum ordini ad scriptus.

§. D.

LIBELLVS noster, Illustriss. Praesul, de cau-
sarum cognitione per viam violentiae, quem
iamdiu parturio, sub tuis auspicijs prodit in
publicum. Nec enim vlli alij eum dicare pos-
sem, nec si possem vellem. Namq; per ardua
res est, Plinij testimonio, vetustis nouitatem
dare, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem
obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubijs fi-
dem, omnibus verò naturam, & naturae suae
omnia. Continet libellus hic nouum, & difficile argumentum, ac, si
quod aliud, ad finiendas lites, curasque hominum componendas, ma-
ximè necessarium. Agimus in eo de vtraque iurisdictione, Ecclesiastica
scilicet, & saeculari, igitur eum ad te mittimus optimo iure, imò non
mittimus, sed ipse spontè ad te ibat, vt potè habentem vtriusque gladij
potestatem. Iniunxerat mihi hoc onus amplissimus frater tuus (Deus bo-
ne, quàm egregiū par) D. Ioannes Bap. de Azeuedo, Episcopus Pincia,
Indiarum Patriarcha, in causis fidei summus censor, atque supremi Ca-
stellae Senatus, meritissimus Praeses. Qui cum primum ad huius mune-

ris apicem, ingenti omnium acclamatione euectus est, ad sedandas controuersias, argumenti nostri occasione adhuc exortas, iussit eas omnes in volumen redigi, si fortè obscuris rebus, & locis caliginosis, lucubrationes nostræ, aliquam possent lucem afferre. Posuit autem vir integer rimus, ingenio meo terminos qui præteriri nõ possent, præcipiens quatenus rem sic temperarem, vt neque de Pontificia iurisdictione aliquid detraherem, neque de Regia autoritate quicquam diminuerem. Ego præscribi mihi fines istos, passus sum libenter, vt potè qui sedem Apostolicam, & vere or, & reuere or, maiestatem itidem Regiam, vt par est, suspitio. Igitur constitui, sponendi: an verò id re ipsa præstiterim, iudicabit qui legerit. Licet autè dilectissimus frater tuus, dum eius exequor iussa, cesserit è vita, nihilomagus tamen, mandatum morte solutum existimaui, nequè ab incepto destiti, sed ad calcem vsque perduxì, & tibi ad eandem supremi Senatus præfecturam accito, quali rediuiuo fratri, opusculum meum nuncupo, & fidem meam libero. Spero, & certè confido huic operi, quo conspiciatur omnium oculis, sœneraturum luminis stricturam aliquam, tantum amplissimū fratrum nominis splendorem, quos præter clarissimi sanguinis communionem, idem munus, eadem iurisprudentia, morumquè integritas cū singulari comitate coniuncta, verè fecit esse germanos. Liceat mihi gratulari magistratibus ipsis imperijsquè tuis, quibus non tam illustraris, quàm ipsa tui nominis illustratione clarescunt, quando ea virtutis natura est, vt honores nõ aliunde mutuetur: ipsa sibi pretium virtus, nihil indiga laudis, inquit in Panegyrico Claudianus. Laudo itaque maximi prudentissimiquè Regis nostri in hac parte iudicium, qui lucernam, non est passus esse sub modio, sed te quasi splendidissimum lumen, in huius muneris excelsa specula constituit, vnde errantibus viam, & hospitium ostenderes. Quid igitur nascuntur fascies ex fascibus, & naturam retinentes foetus arborei, pullulabunt iterum decentèr adscissi. Nil amplius dicam, nequè enim ultra inter fulgentissimas stellas spargam nebulam. Ergo Illustriss. Præsul lata fronte suscipe munusculum meum, grati animi testimonium debite obseruantie argumentum, quod quidem præstantissimo fratri, dum viueret, iamdiu destinatum, ipsiquè quasi priuatim addictum, nõ decebat in aliud nomen, & mancipium publicè transire, cum nostrorum montanorum, tutissimum præsidium, & firmitamentum existas, in quo maiorum tuorum, & clarissima Azeuedorum Illustris familia præclaris tuis, & heroicis virtutibus resplendet. Quòd si amplitudine tua minus dignum est, eo magis eget tui nominis patrocinio, vt sub tanti viri tutela, ancipitem iudiciorum aleam subeat securè. Vale Toleti, Kalen. Maij. 1617.

A D

AD LECTOREM.

ULTI Grauiſſimi viri, & Iuriſconſulti ſapientiſſimi, eximia pietate, & eruditione præditi, & mihi maxima amicitia coniuncti, me ſæpius adhortati ſunt, vt opus de cognitione per viam violentiæ, in cauſis Eccleſiaſticis, & inter perſonas Eccleſiaſticas, perficerem, explicando originem iuriſdictionum, tam in rebus ſpiritualibus, quam temporalibus, ex quorum origine, & principio, facilius ea quæ pertinent ad cognitionem per viam violentiæ, & recurſus ad Regia tribunaſia apparebunt. Et cum animaduertērem, non minùs obſcuram, quàm explicatu difficiliſſimam materiã iuriſdictionis eſſe, maximè in his cognitionibus, honeſtiùs mihi viſum eſt, quòd nesciebam ingenuè me ignorare fateri, quàm temerè arroganterque, in his grauiſſimis rebus iudicium meum iterùm interponere, maximè, quia ille qui de his cognitionibus per viam violentiæ, acturus eſt, debet vires fortes, & non laſatas, & defatigatas habere, prout in me hodiè contingit; poſt editionem quatuor librorum, abſque aliquo præmio, imò cum damno propriæ ſalutis, & in diſpendium bonorũ meorum, contra tex. in, c. adunati, 12. q. 2. vbi labor non debet eſſe ſine mercede auth. de iudicibus, collat. 6. vbi labor non debet eſſe ſine fructu. Et nemo ſuis expenſis cogitur militare, & ſic dicit, S. Paulus, quòd vnus quiſque recipiet mercedem ſecũdum laborem, vt in c. 2. ad Corinth. & Lucæ, c. 10. dignus eſt operarius mercede ſua, & Cicero, lib. 1. de Oratore, dicit, quòd iuſtus, & honeſtus labor, honoribus præmijs, ſplendore decoratur, cum officium ſuum, nemini debeat nocere. Sed conſideras. quòd honor non conſiſtit in fruſtione, & poſſeſſione illius, ſed in meritis proprijs; & cum reperiam ſcriptum apud Hectorem Pintum, in dialogo tranquillitatis vitæ: **Quod ſæpiſſimè contingit, quod vbi obſequium magis viget, præmium potiùs, quàm merces marceſcit.** Et cum Deo, & Regi meo ſeruire, & pro Republica laborare; ſit maximũ præmium, & honor, maximè amicorum deſiderio ſatiſfaciendo, cum ſemper memorem famam qui benè geſſit habeat, conſuſus, & fræctus virtute altiſſimi, & ſub lima, & correctione ſanctæ matris Eccleſiæ, deſiderio amicorum Iuriſperitorum, & totius Reipublicæ Chriſtianæ ſatiſfacere, totis meis viribus conabor; explicando omnia ea quæ ſunt neceſſaria, & vtilia in his cognitionibus. Cum interpretatione legis, 36 titu. 5. lib. 2. & legi, 2. titu. 6 lib. 2. Re copil. Vt cognoscatur quòd tam Regij Auditores, & Senatores, quàm Cauſidici; & litigatores Eccleſiaſtici, & ſæculares, recurrendo ad tribunaſia

AD LECTOREM.

alia Regia, per viam recursus, sunt in omni foro securi à censura Bullę in Coena Domini. Quòd utinam contingat ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, à quo humiliter deprecor, vt clauem libri clausi mihi tradat, vt facilius aperiā eum, vt scribit D. Hieronymus, in epistola ad Paulinum, vbi testatur, quòd Deus omnipotens, multa abscondidit sapientibus, & reuelabit paruulis, dicens: * *Quanti hodie qui putant, se nosse litteras, tenent signaculum librum, nequē aperire possunt, nisi ille reseruauerit, qui habet clauem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit.* * Et sic Duce

Deo, eius clauē & auxilio vtendo, qui linguas infantium facit differtas, & eruditās, ea quę ab origine mundi, sunt abscondita,

& abstrusa in hac cognitione per viam violentiæ, luce meridiana clariora, legentibus apparebunt,

sub lima, & censura, almę matris Eccle-

się, cui omnia subiicimus, &

malè scripta, libentè

reuocamus.

Valete.

*

ELENCHVS QVAESTIO-

NVM PRIMÆ PARTIS, HVIVS TRA-

ctatus de cognitione per viam violentiæ.

LEX, 36. titu. 5. lib. 2. recopilationis declaratur, & interpretatur, in cognitione per viam violentiæ, à nu. 6. per plures glossas.

Lex. 2. tit. 6. lib. 1. recopilationis declaratur, in verbo **Los Reyes de Castilla** vbi agitur de eorum Monarchia, & quòd non subiaceant Imperio, & à quo tempore incepit imperiũ, & quòd sint Imperatores in suo Regno, glossa, 18. per totam, à nu. 22. cum sequent.

Rationes dubitandi, & decidendi ad leges Regias suprà, tradũtur, in glos. 1. à nu. 8. & solutiones, glos. fin. nu. 140.

Glossa, 1. ad legem nostram, verbo, **Por derecho**, nu. 1. & glossa, 2. declarantur.

Secunda ratio fundamentalis ad legem nostram, traditur, in glossa, 1. & in glossa, 3.

El Consejo supremo, y las audiencias reales, no pueden conocer por via de fuerza, de los meritos de la justicia, de la causa principal, sino es en orden à quitar la fuerza, vt nouissimè explicamus in glossa, 6. §. 1. & 2. in par. q. fin. nu. 6.

Glossa, 1. verbo **Por derecho**, declaratur & in glossa, 2.

Glossa, 3. vbi eadem verba, **Por derecho**, repetuntur, & declarantur.

Glossa, verbo, **Por costumbre**, in glossa, 4. declaratur.

Glossa, verbo, **Alçar las fuerzas**, declaratur à nu. 1. vsque ad finalem, in glossa, 5.

Defensio naturalis, qualiter sit intelligenda, & practicanda in hac cognitione per viam violentiæ, glossa, 5. n. 59.

Los Reyes tienen obligacion en conciencia, y justicia, a defender sus subditos de toda fuerza, glossa, 5. nu. 21. & in proœmio, cap. 9.

Glossa, verbo, **No otorgando la apelacion**, declaratur à nu. 1. vsque ad finalem, in glossa, 6.

Appellatio in causis visitationis, & correctionis, non admittitur, & quando iudex Ecclesiasticus faciat vim, glossa, 6. nu. 20. & in, 2. par. q. 74. nu. 24.

Defensio naturalis subditorũ, qualiter intelligatur, glossa, 5. nu. 59.

Opinio Gregorij Lopez, reprobatur, & aliorũ, qui affirmant, istam cognitionẽ per viam recursus, procedere ex priuilegio Põtificis, cum procedat mero iure, ex officio regali, & ex fonte iuris naturalis, in glossa, 6. nu. 42.

Rekursus ad tribunalia Regia, non datur in causis executiuis, etiam si admittatur, vel denegetur appellatio, vt in dicta glossa, 6. nu. 61.

Opinio Morlæ, reprobatur, qui dicebat esse supplicatum à Bulla in Coena Domini, & ob hanc causam, non ligare censuram, glossa, 6. nu. 47.

Opinio Cenedi, qui sequitur eandem opinionem reprobatur, dicto nu. 47. glossa, 6.

Opinio Ioannis Aloisij Rici, reprobatur, glossa, 6. nu. 48. in fin.

Opinio Ioannis Petri Fontanellæ, reprobatur, qui per iudices arbitros à Pontifice, & Rege nominandos, affirmat, quod possit iustificari ista cognitio, in nu. 48. glossa, 6.

Opinio Prosperi Farinacij, reprobatur, qui in distinctè tenet, nõ posse Reges, & superiores, qui non recognoscunt superiorẽ in temporalibus, cognoscere per viam violentiæ, & proprio ore conuincitur, in glossa, 6. ex nu. 49.

Decisio Rotæ declaratur, in dic. glossa, 6. nu. 51. fauore Regis nostri.

Opinio Dominici Bañez, glossa, 6. repro-

E L E N C H V S:

reprobatur, qui solum admittit hanc cognitionem, ex tollerantia Pontificis, et num. 57.

Opinio Seguræ de Aualos, reprobatur, nu. 58. glossa, 6.

Opinio Bobadille, reprobatur, eod. nu. 58. glossa, 6.

Opinio Patris Azoris, reprobatur, qui in distinctè tenet, non habere Reges hanc cognitionem per viam violentiæ, nu. 59. glossa, 6.

Opinio Sese, & Cenedi, reprobatur, qui opinionem Domini Banez tenet, nu. 59. glossa, 6.

Opinio Francisci Suarez Societatis Iesu, in tractatu aduersus errores Angliæ, reprobatur, & proprio ore conuincitur, à nu. 59. vbi plures rationes, in glossa, 6. aducuntur contra eum, per 9. paragraphos.

Opinio Sayri, reprobatur, qui loquitur contra Regē, in proœmio, cap. 12.

Opinio Doctoris Roæ, reprobatur, vbi difficultatibus in contrarium addis, contra istam cognitionem satisfacimus, in glossa, 6. nu. 61.

Opinio Seguræ Daulos, et Bobadille, reprobatur, qui tenebant illam viam recursus ad Regia tribunalia, procedere per viam iurisdictionis, cum nulla detur iurisdicção contentiosa, in hac cognitione, in d. glossa, 6. nu. 37.

Bullarum retentio in supremo Regis consilio ex quibus causis fieri debeat, vbi plura notatu digna referuntur, et rationes nouæ, glossa, 6. nu. 62.

Iudex Ecclesiasticus rebellis, non obtemperando mandatis Regis, et suorum Senatorum, potest priuari temporalitatibus, et à Regno expelli, si duret pertinacia, vt in dicta glossa, 6. nu. 63.

Clausula, * *Appellatione remota*, * quæ ponitur in rescriptis Pontificis, qualiter sit intelligenda, in his cognitionibus, glossa, 6. nu. 70. et iterum in 2. par. q. fin.

Fuerças como se quitan en los tribunales reales, et ex quibus rationibus, glossa, 5. ex nu. 1.

Limitatio noua, ad totam materiam cognitionis per viam violentiæ, traditur à nu. 90. glossa, 6.

Regis officium, qualiter consideretur circa subditos, glossa, 6. nu. 54.

Los jueces supremos pueden suspender la execucion de las Bulas Apostolicas, para informar a su Santidad, in lectura, glossa, 4. nu. 8.

Appellatio quando fit admittenda, vel deneganda, vt habeat locum cognitio per viam violentiæ, glossa, 6. ex nu. 1. vsque fin.

Los Reyes de España son patrones de las Iglesias cathedrales, para presentar Perlados, antes del Concilio, 12. Toledano, ann. 579, glossa, 8. num. 4. et traditur ratio in proœmio, c. 10. nu. 69.

Iudex Regius, quando fit competēs ad cognoscendum per viam violētiæ, de nullitate excommunicationis, vbi declaratur decretum Concilij Tridentini, glossa, 6. nu. 100.

El tribunal Real puede rogar al Ecclesiastico, que alce las censuras, hasta que se vea el proceso, ibi, nu. 129.

Pœna posita in cōpromisso, an exigi possit appellatione remota, et an sit articulus violentiæ, ibi, nu. 143.

Glossa, 7. declaratur, in verbo * *Quandose que no se les otorga la apelació*, * à nu. 1. cum sequentibus.

Forma de las prouisiones Reales, y sobre cartas por via de fuerça, traditur in glossa, 8. nu. 14.

Forma de las cédulas reales, para tomar las Bulas que vienen de Roma, ganadas cō siniestra relacion, y llevarlas al supremo Consejo, in glossa, 8. nu. 15.

Beneficios patrimoniales se han de dar a las naturales, et aliter erit articulus violentiæ, glossa, 8. nu. 6. vbi declaratur, lex, 25. titu. 3. lib. 1. Recopil.

Declaracion de toda la materia por via de fuerça, glossa, 9. nu. 10.

Patronato Real, no se puede perjudicar por Bullas Apostolicas, las quales se retienen en el Consejo, y ponense dos prouisiones del Señor Rey don Pedro, nu. 6. glossa, 8.

Glo-

Glossa, 9. verbo, * Para que se otorgue la apelacion, * nu. 2.

Autos por via de fuerça, como se han de formar en los casos que se refieren, glossa fin. nu. fin

Executoriales que se despachan en Roma, como se han de executar, para que no aya fuerça, à nn. 43. glossa, 9.

En los remedios possessorios, no ay fuerça en no otorgar la apelacion, et in proœmio, c. 10. nu. 36. adonde por bulla del Pæpifize conocen los Reyes de Francia.

Glossa, 10. in verbo, * Si el juez Ecclesiastico no otorgare la apelacion, * declaratur, ex nu. 1.

Glossa, 11. declaratur, num. 1. in verbo, * Sin dilacion vean el processo. *

Glossa, 12. verbo, * Y si por el constare, que la apelacion està legitimamente interpuesta, alcançando la fuerça, proueã que el tal juez otorgue, * in nu. 1.

Los Reyes se hallauan en los Concilios, porque no se turbasse la paz de la republica, adende se refieren muchos Concilios, in proœmio, c. 9. nu. 69. & glos. 8. nu. 5.

Ad glossam, 13. in verbo, Para que las partes puedã seguir su justicia, ante quien, y como deuan, nu. 1. ex cum sequentib.

Forma de los autos de fuerça de la Real audiencia, glossa, 13. nu. 2. & glossa fin. num. fin.

Glossa, 14. in verbo, * Repongan la que despues de la apelacion se huiere fecho, * num. 1.

Glossa, 15. in verbo, * E si por el processo pareciere la dicha apelacion no ser justa. * à nu. 1.

Causæ executiue qualiter cognoscantur, vt cesset recursus ad tribuna- lia Regia, à nu. 1. glossa, 15.

Appellationis desertio quid opere- tur, ad cognoscendã vim, nu. 7. glo. 15.

Declaratio utilis, ad totam materiã cognitionis per viam recursus, nu. 13. glossa, 15.

Limitationes in quibus nemo potest vti auxilio per viam violentiæ, nu. 18. glossa, 15.

Concordia de los casos de la Inquisicion,

que ya estan insertos en la nueva recopilacion, nu. 19. glossa, 15.

Aunque el lego no decline la jurisdicciõ Ecclesiastica, puede el tribunal real conocer por via de fuerça, por el perjuizio que se sigue a jurisdiccion, vt nu. 20. glossa, 16.

Glossa, 16. ibi, * Con condenacion de costas, si le pareciere, * à nu. 1. vbi late agitur de expensarum condemnatione, et in quibus casibus fit facienda, et quod fis- calis Regis non condénatur in expensis.

Appellatio quo iure introducta, ex qua pèdet tota cognitio per viam vio- lentia, in proœmio, cap. 11.

Glossa, 17. in verbo, * Para que proce- da, y haga justicia, * vbi, num. 1. plura de virtutibus iustitiæ referuntur, et nu. 24. elegans iustitiæ discretio traditur.

Officium iudicis, circa reipublicæ gubernationem, et in proœmio. c. 9. et glossa, 17. nu. 33.

Dar forma al juez Ecclesiastico, como ha de hazer justicia, en la causa, puede orde- nar el tribunal real, y la obligacion que en esto tiene el juez Ecclesiastico, ibi à nu. 30. glossa, 17.

Glossa, 18. in verbo, * Los Reyes de Castilla de antigua costumbre, * vbi plura priuilegia Regum Castellæ referuntur, et eorum præheminentiæ.

Reges Hispaniæ descendunt a nobi- lissimis Regibus Gottis, y se refiere su des- cendencia, y el origen de los Reyes Godos hasta el Rey don Phelipe tercero, nuestro se- ñor, à nu. 7. glossa, 18.

Casa y solar de los Cevallos en las mon- tañas, antes del Rey don Pelayo, y la descen- dencia del autor, y su nombre, y armas, à nu. 15. glossa, 18.

Reges Hispaniæ, quare non recog- noscunt superiorem in temporalibus, glossa, 18. vbi late, declaratur à nu. 22. quæ sunt necessaria in hac cognitio- nis per viam violentiæ materia.

Antigüedad de la practica del conoci- miento por via de fuerça, porque su origen es de derecho natural, nu. 21. et in proœ- mio, cap. 11.

El conocimiento por via de fuerça, no se puede

E L E N C H V S.

puede quitar a los Reyes, ni ellos le pueden dar, ni ceder, in procemio, cap. 10.

Declaratio materiæ recursus, & cognitionis per viam violentiæ, et ratio naturalis, glossa fin. nu. 24.

Protestatio Imperatoris circa libertatem Regnorum Hispaniæ, glossa, 18. num. 34.

Reges Hispaniæ sunt Imperatores in suo Regno, et à quo tempore, glossa, 18. nu. 42.

Iurisdictiones licèt sint duæ, Ecclesiastica, et temporalis, respublica Christiana est vna, quod latè fundatur, glossa, 18. nu. 65.

Monarchiæ coeperunt per violentiam, et vsurpationem, à nu. 98. glossa, 18.

Initium iurisdictionis à primo parente Adam, glossa, 18. ex nu. 102. vsq; ad Romanos, et suas generationes, et qualis fuit prima appellatio, in procemio, cap. 11.

Forma procedendi per viam violentiæ in Regno Lusitano, traditur in 2. p. quæst. 63. nu. 93.

Resolucion de la materia por via de fuerza, glossa, 18. à nu. 136.

Argumenta proposita aduersus nostram cognitionem, diruuntur, glossa, 18. à nu. 140. vsque ad finem operis.

Los que vsan deste remedio por via de fuerza, no pueden ser presos, ni descomulgados, glossa, 18. nu. 149.

Las partes de vn recto juez para confesero de su Magestad, y lo que conuiene mirarlo, glossa, 17. nu. 33.

Refiere se vn capitulo de las cortes del año de 1588. publicadas el de 93. adonde se manda castigar a los que contrauinieren

a este remedio del auxilio real de la fuerza, glossa, 18. nu. 151.

La Bulla in Cæna Domini, que prohibe el conocimiento por via de fuerza en las causas Ecclesiasticas: esta hecha despues de causada la costumbre inmemorial deste conocimiento, y ansi no le puede cõprehender, quando fuera por solo privilegio, y no por derecho natural, in procemio, c. fin. vbi referuntur Bullæ Alexandri Papæ, año, 1499. et aliorũ Pontificum, vbi non fit mentio, huius prohibitionis.

*Los efectos de la ley natural, y de la positiva para este conocimiento, por via de fuerza, el qual fue necesario despues q se introduxo, *mio, y tuyo: * y porque no le alcançò la ley natural, fue necesario que la ley positiva, diese la forma para conseguir los efectos de la ley natural, vt vides in procemio, cap. 1. ex nu. 12.*

Solos los Reyes y Principes, que no reconocen superior en lo temporal, como los señores Reyes de España, pueden hazer leyes para el gouierno politico de sus subditos, vt in procemio, cap. 3.

Y los Ecclesiasticos estã obligados a guardarlas quando tocan al bien publico, y no son contra el derecho Canonico, vt ibi, c. 4. porq el gouierno politico, es dado por Dios, vt ibi, cap. 7.

Trata se del oficio de los Reyes, para con sus subditos, y de su poder, in procemio, cap. 9.

Ni el Pontifice puede quitar a los Reyes el conocimiento por via de fuerza, por ser de derecho natural, ni los Reyes le pueden renunciar, ni dar a otro ninguno, vt in procemio, cap. 10. per totum, vbi assignatur ratio.

Finis questionum Primæ partis.

EX ELOGIIS.

SCRIPTORVM ILLVSTRIVM TO-
letanorum Dn. Thomæ Tamaio de Vargas.

SINISTRE De Hispanorum ingenijs ab aliquot malè feria-
tis ac nihili homuncionibus actum est, cum eos infelicitè dis-
cere, & verbositate simulationeque sapientiam ostentare, ac no-
minibus multis & consuetudinibus barbariem, quasi ex more institu-
toque maiorum colere insidiosè prædicent. Miselli, qui vel scriptis
publicis sese ridiculariè traducunt, & quod ab aliorum laudibus de-
tractum conuitijs eunt, sibi in honorem existimant adponendum.
Quid Hispaniam vniuersam lustrem? Hispaniæ angulus illis suffice-
ret, si plures fortitudine & eruditione præstantes viros in vnoquoq;
vel latentes conspici animaduenterent. Eorum vesaniæ nostris ijs
Elogijs obuiam, si resipiscat fortè, imus; & ex ipso Hispaniæ meditul-
lio aliquot non colligimus, sed eligimus viros, qui & exteris etiam na-
tionibus admirationi, vt & nostræ ornamento præstantis ingenij do-
tibus meritissimò sint: innumerum doctissimorum hominum apud
alios numerum alij fors fuit vt nostro exemplo dent! certè elegan-
tius possunt; ceterùm labor hic qualiscumque noster * *honori patriæ op-
timè destinatus professione pietatis aut laudatus erit, aut excusatus*, * **TOLE-**
TVM nostrum Hispaniæ vt.

Munster, &
Mic. Villano-
uan. in Prolo-
mæum, in
quos vid. Al-
ph. Matamo-
rù, in assert-
Hisp. erud.
& Dam. à Go-
ci de Hispa.

Tacit. in vit.
Agric.

Delphos Pythius Orbis umbilicum:

Vt cum veteri poëta dicam, tuetur, & eà tutela.

Ex Catalcst,

In medio residens complectitur omnia Phæbus.

Et cum illo Musæ; vt ab ipso Phæbo, ab ipsisque Musis Toletanis
ingenium ingenitum verè quis dixerit. Sat superque exemplorum
dedimus, dabimus in omnibus litteraturæ cultioris delicijs: in Them-
idis ac iustitiæ mystis nunc demus. Nam.

Gallia, vel potius nutricula caufidicorum

---Africa.

Iuuen. sat. 7.
& sat. 15. vid
Pet. Pithæus
in præfa. ad
Quinct. De-
clam.

Cedent nostris etiam Iureconsultis: ita vt quod olim de liguribus
Apollinaris, de Toletanis, si viueret, dixisset * *Mittit & Toletum Tullios
suos*. * Felix ô nimium, felix Toletum.

Te clari proceres. te bello exercita pubes,

Aemula te latia decorat facundia lingue,

Quim etiam mores & latum fronte serena

Auson. in
Mosel.

()

Inge-

*Ingenium natura tuis concessit 'alumnis;
Nec sola antiquos ostentat Roma Catones'.*

Eorum familiam, vt eruditorum omnium, ducant generis nostri non exigua laus, *Couarruuia Didacus, Antonius*, tot publicis ingenij monumentis, tot honorum muneribus, tot bonorum præconijs clarissimi.

Quos prætextati, celebris facundia ludi.

Contulit ad veteris præconia Quintiliani:

Hos pascibus æquis, vt vates loquitur, ad candidæ famæ currum insequuntur, * *Bartolomæus Abarnotius, Inicus Lopez de Salcedo, Ferdinandus de Mendoza, Sebastianus Ximenez, Antonius Gometius, D. Antonius de Padilla, Gregorius Lopez Madera, Bibaldo, Villadiego, Lasarte, Perez de Lara, Amescua*, alij, eruditissimæ nota nomina: & inter magni nominis viros magnæ spei adulescentes meæ deliciæ *Narbonarum* par, & animæ dimidium meæ *Petrus Pantoja de Ayala*, quorum opera suis nostri operis locis, quosque.

--- Aget metuente solui

Fama superstes:

Inter quos doctum caput exierit, &

Vt pura nocturno renidet

Luna mari, Gnidius ne Gyges?

Splendet V. CL. cognati nostri * *Hieronymi de Cenallos*, * eximia scriptis ad vtilitatem publicam perennaturis eruditio: quam singularis decorat agendarum rerum notitia, in studijs fouendis vigilantia, in grauioribus negotijs solertia, in tractandis hominibus comitas, & (quod maius est & in viro Christiano præstantius) in auitæ religionis iura sacra rectaque habenda fides: vt meritò in vtra haberi dici vel possit scriptor noster adiuuanda studia certè natus præstantior ambigas. Quo *Toletum* nostrum ita gloriatur, vt magna aliorum Iureconsultorum nomina, dum nostro suoque fruitur, & communibus ad inuidiâ votis fruatur vtinam nõ desideret. * *Escalona* * oppidum *Toletum* vicinũ nascẽtem * *Hieronymum*, * excepit, vagientem audiit, crescentem fouit: quod ipse non semel gratus dulcissimam suamque appellans patriam fassus est: parentes habuit in re bona bonos, à quibus vt liberaliter, & vt ingenium decebat, educaretur, tam sedulò cautum est vt vix duodecimum ætatis annum ingressum carissimum filium à se dimitterent, ac *Pintia* optimis erudiendæ iuuentutis artificibus primis ætatis tenerioris rudimentis initiandum traderent: sed eò breui adulescentis ad magna nati ingenium productum est, vt sibi com-

pares

Quæst. 44.

nu. 9.

Quæst. 522.

nu. 10.

pares longo post se interuallo relinqueret. Moxque iuris ciuilibus studio, ad quod suapte natura aduocari sese interiùs animaduertat, totum se dedit: & in Salmantina, Pintianaque Academijs, meliorum litterarum emporijs, præceptoribus vsus auditor est, inter alios, magnis viris, * D. Egidio Ramirez de Arellano. D. Antonio Bonal. D. Francisco Mena de Barrionuevo Consiliarijs Regijs. Doctore Camporedondo & Rio primo quondam Vallisoletano Antecessore, Celebrissimi Collegij sanctæ Crucis togato bonorum, quod aiunt Confiscatorum sanctæ Inquisitionis Iudice integerrimo Doctore Gordijuela & Itarguem optimo I. C. & causarum fidsimopatreno. Doctore Sahagum. Doctores Solis. Acosta, & Bustos. In Salmantina Academia primarijs. Et D. Alphonso de Anaya Canonico Toletano, & regio etiã Præsides, quod non in ultimis Fortuna fauentis bonis ad numerandum tales Hieronymo, * vt talis euaderet, magistros contigisse, præsertim ex Alexandri Magni præscripto, qui cum interrogaretur, vtrum patrem mallet Philippum an Aristotelem: * Magistrum inquit, ille enim, vt essem, hic vt præclare institutus essem, auctor fuit: * & verè, nam vt in semine spem melis, ita totius vitæ expectationem in educatione fouemus. Ea indole, ijs præceptoribus, eos in iure progressus fecit, vt duodeuicesimo anno vix egressus I. C. titulo honorificè communibus Pinciani litterarum Senatus suffragijs renuntiaretur: & tertiam nodum annorum hebdomadam adtingens in Collegium ab illustrissimo * D. Aluaro de Mendoza, * Abulæ structum multis victis in petitione aduersarijs omnium votis primus, qui iuris ciuilibus titulo præsignaretur, est cooptatus: hinc crescètem famam sic adauxit, vt cætera nobilioris litteraturæ Collegia certatim * Hieronymum * ad sese honoribus vtrò oblati adliceret, vt inter alia, nobilissima Vallisoletanum, & S. Bartholomæi Salmantinum, è quibus tamquam ex equo Troiano viri omni doctrinæ genere præstantissimi prodire, Toletanum nostrum vocarunt: Salmantinorum, ne Famæ aduenientis inurbanus contemptor ad pareret, rogatibus adnuit; & tantò omnium plausu. * Text. m. c. tuam, de ordin. cogn. * prælegit, vt communi adprobatione collega antea cta de integritate (vt moris est) generis cognitione statim ad scisceretur: ad scitum Colligium nò semel vocat, patria semel retinet, & in ea vxor, cui iam destinabatur, nam iuxta Euripidem.

Fatalis est viro atque femina thorus.

Patria alumnum fouit, ille Clientes in patria aduocatus inter primos primus: & cum se non sibi natum sciat, voluit & omnibus prodesse: & inter innumeros causidicæ nunquam non inquietis labores, tempori tempus subfuratus est, & horis subseciuis tot lucubrationibus ad Cleathis, pol, elucubratis lucernâ operam dedit, vt vel libros

() 2 lecturo

q. 60. n. 176.
q. 75. n. 21.

q. 702. n. 1. &
in hoc tract.
2. p. q. 74. n.
8.

Plutarch. in
cuius vita.

q. 1. nu. 152.
tom. 4.

Præfat. n. 40

lecturo vel tempus scripturo defuisse facile ambigam; tot ille acri cen-
sura legit; tot ille indefesso labore, &

Præf. n. 45.

— *Floriferis ut apes in pastibus omnia libant.*

Lecta scripsit. Exemplo sunt, ut & admirationi, duo millia ferme
questionum capita, quæ altrinsecus quatuor magnis voluminibus la-
boriosè discutit; quibus verè titulum præfixit, * *SPECVL I aurei præ-*
dictarum & variarum questionum communium contra communes, * verè illæ
Speculum aureum, ad cuius ad spectum omnia iuris tam utriusque quæ
Regij momenta pensitanda, componenda illi, qui in illis progressus fa-
cere miraculum velit. Quæ illi non dicta rerum omnium forma; quæ
non pensitata materies, quæ non discussa proprietates omnia illi visa,
omnia quasi innumerato, omnia in uno, ò paucis propriam felicitate-
tem! Relictis eloquentiæ lenocinijs rem proprius ad spectat, rei adten-
tius inhærens breuitati se dat, & ad commodatæ vsui communi erudi-
tioni. Vtrumque ab ipso, ab alijs scies. Hæc tanto animorum omnium
consensu adprobata sunt, ut in omnibus ferè regnis nouis quotidie
typis denuò vulgentur, & euulgata à claris huiuscæ tempestatis scrip-
toribus celebrentur, & quod miraculo propius est, ab ipsiusmet maxi-
mis Regiæ Curia Consiliarijs in auctoris laudem lecta priuatè, & ut
publicè legantur, ita sint ad probata, ut sub præcipuo Regiæ maiesta-
tis tutamine, litteris regio nomine scriptis recipiantur: nec mirum,
cum tantis eruditionis rarioris propugnaculis Regis Hispaniarum cau-
sas, * *Hieronymus noster strenuè defendat libro recens,* * *Toleti edito,* quo
* *cognitionem per viam violentia & extraordinaria ad Regem Hispaniarum,*
eiusque Senatores in causis ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas pertine-
re, * *palam facit: faciet, vita duce,* * *Collectaneorum ad utrumque ius, &*
Consiliorum, * volumina aliquot, quæ ferè adfecta, de quibus sanè cū
Toletano Castellone dicam meritissimò.

In Epig. to.
3. præf.

Arduus iste labor, res nulli cæcta priorum

illustras Variè, quæ latuere diu,

Omnia labuntur celeri mortalia cursu,

Ast operis huius perpetuantur opes;

Gloria, fama, decus, grauitas, prudentia, Virtus,

Refulgent hodie nobilitasque tua.

Lic. Castillo
de Bustos,
ibid.

Nam certè, ut de ipso alius cecinit,

— *Clarissimus offert*

Abdita, per celebres quæ latuere viros,

Nodosos soluit sensus,

Ho merus.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

Pro

Proquibus *Tanto meritis ornandus honorē*

--Et aeterna laude perennis erit.

Et meritò, qui suo se pede metitur, & cum ab alijs

--- Lampas clarissima iuris.

Vocitetur, minimum se Iureconsultorum adpellat. ut ea animi moderatione tempori se temperat, vt vel laceffit rerum suarum defensionem, nullius offensionem instituat; omneque ab se dictum in dictum vult, quod probatissimis non vsque quaque probetur. Verum inter tot tam priuatarum, quàm communium curarum agmina, & in defessum studiorum studiū, Toletanæ Reipublicæ Politeiānō deest, cuius ipse inter nobiliores decurio nobilis, & lectus ex vniuerso Senatu flos: insignia illi gentilia omnibus obuia & generosis maiorum clarissimorum monumentis nota: * *Domus inter Hispania antiquiores, et Magnū virum Pelaium antiquitate superans ZEVAL LAEST est, cui illud suum ARDID EST DE CAVALLEROS, CEVALLOS PARA VENCELLOS, ** ornamento incomparabili æternum erit. In Toletano Senatu *Hieronymus de Cewallos.*

Micat inter omneis

--- Velut inter ignes

Luna minores,

Et Regis nostri non in subsidij (sic vocant) causis solū aduocatus priuatim, sed in rebus Comitij publicis frequentibus adsertor ad stat interritus. His in Regem officijs, in patriam commodis, in Orbem meritis cum Stoicis sapientiam & virtutem præmiū putat: & vt,

Sapiens virtuti honorem præmium, haud prædam petit.

Dignus profectò, qui à munifica Regis nostri manu, vel ipsa curante Republica magnum capiat. In quo voto finio, nolens superstitis & modestissimi hominis aures etiam si veritate (maleuolorum iudicio) palpo obtrudere.

Proprius, quod si per se
se merito, qui suo se per se
se merito, qui suo se per se

7 october, minium le fortissimum adque illi. Et ad animi
moderatione tempore se temperat, et se temperat, et se temperat
sententiam, nullus ostendit in ista sententia, et se temperat
dictam velle, quod probatissimum non vult, quod probatissimum
inter tot tam priuatum, quam communem curam, et se temperat
detestum, fortissimum, et se temperat, et se temperat
cuius ipse inter nobilitate, decurio nobilitate, et se temperat
in hoc, in ista illi gentilitate, omnibus omnibus, et se temperat
clarissimum, monumentis nobilitate, et se temperat
Adagium, et se temperat, et se temperat, et se temperat
illud, et se temperat, et se temperat, et se temperat
L. O. S. I. A. K. A. V. E. N. C. E. L. O. S. et se temperat
et se temperat, et se temperat, et se temperat, et se temperat

Et Regis nostri non in ista, et se temperat, et se temperat
tus priuatum, sed in ista, et se temperat, et se temperat
ad ista, et se temperat, et se temperat, et se temperat
per priuatum, et se temperat, et se temperat, et se temperat
Adagium, et se temperat, et se temperat, et se temperat
Et Regis nostri non in ista, et se temperat, et se temperat
te Regis nostri non in ista, et se temperat, et se temperat
moderatum, et se temperat, et se temperat, et se temperat
paupere optuere.

IOANNES ET ALPHON-
SVS NARBONA, F. F.

IVRIS DOCTORES, ET PVBLICI IN TOLE-
tana Academia antecessores.

V. CL. L. Hieronymo de Cevallos nobilitatis primaria
Toleti Decurioni.

QVI Vno eodemque fraternitatis vinculo copulamur, eodè tuæ ami-
citiae copulatione ex patriæ, cui omnia debemus, & parentis nostri
Aldefonsi, qui te vnice diligit, nobisque omnium bonarum actionũ
auctor est, præscripto cõnimur: doctissimè Hieronyme, ac vnas easdèq; tibi
vni gratias non agimus solum, sed referimus, à quo tot ac tantos honorum in
patriam & Academiam nostram, quæ te nato alumnoque gloriantur, cum-
ulos experiamur accrescere. Ingenij monimenta, vti animum, à quo illa præci-
puè promanant, immortalia bene antiquorum nescio quis appellabat, quæ ni-
mirum.

-----Nec Iouis ira, nec ignis:

Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.

Vt ait Naso. Talia tui: quibus quid mirum si exultemus, cum in nullum or-
bis angulum, quem litterarum nomen attigerit, non peruenerint? nec vllius
in Republica litteraria Senatoris calculis probata non sint? nam cui non nota
laudatq; tot illa, * *Communium contra communes opinionum volumina*?
in quibus tot diuersarum rerum materies tam ingeniosè proponuntur, laborio-
sè per tractantur, & eruditè definiuntur? matè ijs animis, vir clarissimè, & fa-
mam tuam tot meritis auge. Benè Iustinianus noster * *iuris prudentiam diui-
narum atque humanarum rerum notitiam*, * dicit, tu in vtrisque clarus (di-
uinas, & humanas res benè disponere) vt auctoritas legũ est, ita scis, vt in qui-
bus Doctior ac acuratiores sis possimus ambigere. Nec immeritò, cū qui Iure
cõsulti verètur, iidem & (sacerdotes) ab Vlpiano adpellètur. Nec alio in ope-
re id ornatius experiri est, quàm in hoc tuo, quo Hispaniarum Regis nostri
Monarchiam mirè extollis. Quid enim aliud vel maiori Regem Catholicum
honore commendabit, vel eius regna felicius augebit, quàm protectio hæc
rerum Ecclesiasticarum, & debitum Ecclesiæ Romanæ, vt Capiti, à Rege no-
stro sedulò præbitum semper iuuamè? Olim Romulus Romanorum Pater (nō
solum auspiciatò urbem condidisse, sed ipse etiam optimus augur fuisse tradi-
tur) à Cicerone; nimirum vt ostenderet apud Reges, non solum rerum secula-
rium curam deuolutam, sed & sacrarum propugnaculum: vnde apertius idem
Romulus apud Dionisium Halicarnassum (Regis hæc munia eximia esse
iussit, primum vt sacrorum & sacrificiorum principatum haberet & omnes
res diuinæ ac piæ per eum augerentur) sic apud Palæstinos Hircanus & Ari-
stobulus fratres, qui (vt ait Xiphilinus) de sui Dei, quisquis ille est, sacerdotio,

Vltim. Met.
lib.

§. r. inst. de
iur. & i. r.

l. r. Verf. cū
itaque, Cde
vot. iur. enu-
cle.
l. r. ff. de iu-
stit. & iur.

Lib. r. de di-
uin.

Lib. r. ant.
Rom.

In Pompeio
sic

Lib. de 11d.
& Orid.
Aeneid. 3.

sic eorum regnū est appellatum, inter sese disidebant, & Reges AEgyptiorum
vt ait Plutarchus, ijdem & sacerdotes, vt apud Virgilium.

Rex Annus, Rex idem hominum Phœbique sacerdos.

Ex Genebr.
li. 3. Catep.
an. Dom. 315
lib. 27. hist.
lib. de tradē.
ret. gest. Ro-
man.
Dani. in 11.
to. 1. cōt. in
cōstā. & Sil-
uest.
† Aug. triū-
phus, q. 43.
de potestā.
Eccl.
August. Steu-
chus in Val-
lam.
Angel. Roc.
in Bibliot.
Varic.
Cael. Bulēge-
rus, ca. 4. im-
per. Rom. li.
bro, 1.

Sed hæc omnia & si apud antiquos supersticiose, in exemplum nostrarū re-
rum proficue. Nam quid Catholico Regi cōducibilius, quam acris Catholica
rum rerum defensio est? Magnus ille Constantinus Imperator præiuit, cum
donationem Ecclesiæ Romanæ Siluestro Pontifici Maximo eiusque successo-
ribus Christi in terra Vicarijs libenter liberēque & ex animi sententia fece-
rit, vt non solum Ecclesiæ patres Athanasius, Damasus, Gelasius, Isidorus, D.
Thomas, alijque ex antiquioribus probant, sed & Zosimus ac Ammianus Mar-
cellinus Ethnici, ac R. Habraham & Aben Eczra iudæi docent, quidquid He-
reticorum Coryphæi & Mordacissimus Valla latrent: de qua videndi Car-
dinales illustrissimi Bellarminus, & Baronius, ac alij, † qui de Romanæ Ec-
clesiæ auctoritate sunt optimè meriti, tam in quam potius rem Constantini cu-
ra incubuit, quam in Romanæ sedis defensionem? Sic Rex noster Catholicus,
& Catholicorum exemplar eximium; vt tu Hieronyme doctissimè, doctissi-
mè doces. Mirabitur hæc posteraque ætas Regis in hanc rem curam, mirabi-
tur & tuam doctrinam, qui ab illo præclare gesta præclare scribis. Maestè iterū
ijs animis, & patriam nostram tuæ tamæ meritis auge, vna, & scriptorum illu-
strium Toletanorum numerum, quem adfatente inuidia in numerum nobis,
vel parentis nostri suasu eleganter dabit amicus omnium noster nobilis D.
Thomas Tamaio de Vargas in suis Toletanæ Urbis, cuius est valde amans ad-
mirandis, & Elo gijs: in illis tibi veriores, lautioresque laudes, interca has pa-
tere, vir amice, ex tuis vnicè amicis.

Inter victrices hederas tibi serpere lauros.

INDEX LEGVM, ET IVRIVM, AD IVRIS

Canonici, & Civilis, & Regij, & Concilij Tridentini, quæ in hoc Tra-
ctatu de cognitione per viam violentiæ exponuntur, in prima, &
secunda parte, & ponderantur. Primus numerus signi-
ficat, quæstionem: secundus, quæstionis
numerum demonstrat.

Ex libris Digestorum.

Lex, i. ff. de legibus, in proœmio,
cap. 2. nu. 2.

Lex, i. §. Item autem, ff. de iniurijs,
in lectura, glossa, §. nu. 22.

Lex, i. §. fin. ff. qui & à quibus, in le-
ctura, glossa, §. nu. 23.

Lex, Cum quasi, §. Si plures, ff. de
fidei commissar. libert. in lectu-
ra, glossa, §. nu. 24.

Lex, i. §. fin. ff. ad Turpilianum, in
lectura, glossa. 12. nu. 10.

Lex, Dedisse, ff. de verborum obli-
gat. 2. par. q. 1. nu. 21.

Lex, miles, §. defuncto, ff. ad legem
Iuliam, de adulterijs, 2. par. q. 4.
nu. 38. & 45.

Lex, penulti. §. mulier, ff. de proba-
tio. 2. par. q. 4. nu. 4.

Lex, Nequicquam, §. vbi decretū,
ff. de officio Præsidis, 2. par. q. 8.
num. 16.

Lex, finalis, §. illud, ff. de appellatio-
nibus, 2. par. q. 9. nu. 3.

Lex, i. ff. quod vi, aut clam, 2. part.
q. 11. nu. 16.

Lex, fin. ff. de appellat. recip. q. 38.
num. 6.

Lex, i. §. i. ff. qui, & à quibus, 2. par.
q. 47. nu. 1.

Lex, Si fidei commissum, §. si sic fi-
dei commissum, ff. delegatis, 3.
in, 2. par. q. 62. nu. 49.

Lex, Iudex postea quam, ff. de re iu-
dicata, in, 2. part. quæst. 66. nu-
mer. §.

Lex, fin. §. penultimo, ff. de bonis
authoritate iudicis possid. 2. p.
q. 76. nu. 4.

Lex, Respicendum, ff. de poenis, q.
88. nu. 24.

Lex, Diuus Pius, ff. de falsis, quæst.
74. num. 20.

Ad l. Codicis.

Lex, Generaliter, §. siue autem, C.
de rebus creditis, 2. par. quæst. 2.
num. 1.

Lex, i. C. de sacrosanctis Ecclesijs,
2. par. q. 3. nu. 1.

Lex, Nulli, C. de iudicijs, 2. par. q. 4.
num. 8.

Lex, fin. C. comm. epist. 2. par. q. 8
num. 17.

(.) Lex

Index Legum;

Lex, meminerint, C. vnde vi, 2. p.
q. 11. nu. 14.

Lex, fin. C. de edicto Diui Adriani
Tollendo, 2. part. quæst. 12. nu-
mer. 1.

Lex, Quisquis, C. quorum appella-
tiones non recipiantur, 2. part.
q. 12. nu. 13.

Lex, Damus, C. ad legem Corne-
liam, 2. par. q. 12. nu. 13.

Lex, Iubemus, C. de probationibus
ibi, nu. 15. & 40.

Lex, 2. C. de edicto D. Adriani tol-
lendo, 2. par. q. 12. nu. 31.

Lex, 1. C. qui pro sua iurisdictione,
in 2. par. q. 46. nu. 2.

Lex, Si qui ad ciuilia, C. de appella-
tionibus, 2. par. q. 49. nu. 16.

Lex, 1. C. de Episcopis, & Clericis,
2. par. q. 50. nu. 17. & quæst. 52. nu-
mer. 3.

Lex, Placet, C. de sacrosanct. Eccl.
ibi, nu. 4.

Lex, 1. C. vbi, de criminibus agi o-
porteat, 2. par. q. 63. nu. 16.

Lex, Nullum, C. de testibus, q. 67.
num. 2.

Lex, Nulli, C. de Episcopis, & Cler.
q. 84. nu. 8.

Lex, Arquigerōtes, C. de Episcop.
aud. q. 98. in fin.

Lex, Nullum, C. de testibus, 2. part.
q. 74. nu. 3. & 9.

Ad Volumen.

Authentic. de His qui ingrediun-
tur, §. illud, 2. par. q. 49. nu. 17.

Authen. de Incestis nuptijs, quæst.
89. num. 4.

Ad 11. Partita.

Lex, 2. titu. 10. par. 2. in prologo, nu-
mer. 39.

Lex, 13. titu. 1. par. 1. ibi, nu. 41.

Lex, 2. titu. 2. par. 2. ibi, nu. 42.

Lex, 13. titu. 13. par. 2. ibi, nu. 106.

Lex, 2. titu. 1. par. 1. in proœmio, nu-
mer. 5.

Lex, 2. titu. 8. part. 6. in proœmio,
num. 6.

Lex, 3. titu. 16. part. 2. in proœmio,
nu. 7. c. 1.

Lex, 4. titu. 1. par. 1. in proœmio, c. 2
num. 3.

Lex, 3. titu. 1. par. 1. ibi, nu. 7.

Lex, 6. titu. 1. part. 2. in proœmio,
cap. 5. nu. 9.

Lex, 15. tiu. 13. par. 2. in lectura, glos-
sa. 1. nu. 10.

Lex, 54. titu. 6. par. 1. ibi.

Lex, 13. titu. 13. par. 2. ibi, nu. 42.

Lex, 1. titu. 1. par. 2. ibi, nu. 48.

Lex, 4. titu. 10. par. 7. ibi, nu. 78.

Lex, 27. titu. 23. part. 3. in lectura,
glossa, 6. nu. 6.

Lex, 13. titu. 23. par. 3. ibi, nu. 12.

Lex, fin. titu. 13. part. 4. in lectura,
num. 172.

Lex, 18. titu. 9. par. 1. in lectura, glos-
sa, 6. nu. 38.

Lex, 30. titu. 9. par. 1. in lectur. glos-
sa, 6. nu. 109.

Lex, fin. titu. 4. par. 3. in lectur. glos-
sa, 6. nu. 167.

Lex, 9. titu. 6. par. 6. in lectura, glos-
sa, 11. nu. 5.

Lex, 2. titu. 1. par. 2. in lectura, glos-
sa, 18. nu. 44.

Lex

Prima, & Secunda partis.

Lex, 5. titu. 1. par. 2. in lectura, glos-
sa, 18. nu. 60.

Lex, 13. titu. 23. par. 3. q. 24. nu. 40.

Lex, 2. & 15. titu. 11. par. 3. 2. par. q.
2. nu. 2.

Lex, 11. titu. 13. par. 6. ibi, nu. 66.

Lex, fin. tit. 19. par. 4. 2. p. q. 4. nu. 52.

Lex, 2. titu. 11. p. 1. 2. par. q. 5. nu. 3.

Lex, 44. titu. 18. par. 3. 2. part. q. 12.
num. 16.

Lex, 115. titu. 18. par. 3. in, 2. part. q.
12. nu. 43.

Lex, 33. titu. 5. par. 5. q. 1. nu. 26.

Lex, 7. titu. 20. par. 1. in 2. par. q. 55.
num. 14.

Lex, 20. tit. 9. par. 1. ibi, q. 55. nu. 20.

Lex, 57. titu. 6. p. 1. q. 28. nu. 25.

Lex, 6. & 7. titu. 20. par. 1. ibi, nu. 24.

Lex, 2. titu. 10. par. 2. q. 62. nu. 46.

Lex, 58. titu. 6. par. 2. q. 67. nu. 1.

Lex, 57. titu. 6. par. 1. q. 17. nu. 27.

Lex, fin. titu. 16. par. 3. ibi, nu. 8.

Lex, 57. titu. 6. par. 1. q. 68. nu. 4.

Lex, 57. titu. 7. par. 1. q. 40. nu. 8.

Lex, 7. titu. 18. par. 1. q. 59. nu. 14.

Lex, 14. titu. 2. par. 4. q. 89. nu. 10.

Lex, 4. titu. 13. par. 1. q. 20. nu. 43.

Lex, 6. titu. 7. par. 7. q. 92. nu. 2.

Lex, 56. titu. 6. par. 7. q. 94. nu. 3.

Lex, 7. titu. 13. par. 1. q. 98. nu. 3.

Lex, 11. titu. 10. par. 1. q. 99. nu. 4.

Lex, 4. titu. 11. par. 1. q. 101. nu. 3.

*Ad 11. Noua Recopi-
lationis.*

Lex, 36. titu. 5. lib. 2. in proemio,
cap. 1. nu. 9.

Lex, 1. titu. 4. lib. 1. recop. in proe-
mio, cap. 8. nu. 15.

Lex, 1. nu. 21. lib. 4. recop. q. nu. 7.

Lex, 2. titu. 4. lib. 1. recopil. ibi, nu-
mer. 19.

Lex, 2. tit. 21. lib. 4. recop. q. 7. nu. 9.

Lex, 3. titu. 18. lib. 4. recop. in lectu-
ra, nu. 146.

Lex, 10. tit. 16. lib. 5. in lectur. n. 280

Lex, 15. tit. 1. lib. 4. recop. q. 93. n. 21,

Lex, 3. titu. 26. lib. 8. ibi, nu. 280.

Lex, 25. titu. 3. lib. 1. in lectura, glos-
sa, 8. nu. 1.

Lex, 3. titu. 16. par. 2. q. 20. nu. 42.

Lex, 11. tit. 18. lib. 4. in lectura, glos-
sa, 11. nu. 11.

Lex, 1. titu. 6. lib. 1. in lectura, glos-
sa, 18. nu. 21.

Lex, 4. titu. 5. lib. 1. q. 93. nu. 81.

Lex, fin. titu. 2. lib. 1. in, 2. par. q. 5.
nu. 14. & nu. 30.

Lex, 1. & 2. titu. 8. lib. 1. 2. par. q. 11.
num. 2.

Lex, 52. titu. 13. lib. 1. ibi, nu. 48.

Lex, 3. titu. 13. lib. 4. in 2. part. q. 12.
num. 9.

Lex, 2. tit. 4. lib. 1. in 2. p. q. 62. nu. 56.

Lex, 1. titu. 1. lib. 5. q. 19. nu. 9.

Lex, 9. tit. 9. lib. 1. 2. p. q. 64. nu. 18.

Lex, 16. titu. 1. recop. q. 23. nu. 8.

Lex, 5. titu. 4. lib. 1. ibi, nu. 19.

Lex, 10. titu. 10. lib. 3. recop. q. 17.
num. 43.

Lex, 2. titu. 13. lib. 8. ord. q. 26. n. fin.

Lex, 19. titu. 4. lib. 4. ordi. q. 61. nu-
mer. 36.

Lex, 1. titu. 14. lib. 6. recopil q. 61.
num. 37.

Lex, 7. titu. 21. lib. 8. q. 89. nu. 2.

Lex, 8. tit. 25. lib. 5. recop. q. 20. n. 39

Lex, 12. titu. 13. lib. 1. recop. q. 23.
numer. 17.

Index Legum,

Ad ll. Tauri.

Lex, 19. Tauri, q. 19. nu. 8.

Lex, 64. Tauri, in lectura, glossa, 151
num. 3.

Lex, 9. Tauri, 2. par. q. 4. nu. 79.

Lex, 46. Tauri, 2. par. q. fin. nu. 5.

Ad Decretales.

Cap. Si duobus, §. Denique, de ap-
pellationibus, in prologo, nu-
mer. 60.

Cap. de prudentia, de donationi-
bus, q. 13. nu. 8.

Cap. Si quis propter necessitatem,
de furtis, supra, nu. 12.

Cap. Nuper, de donationibus in
tertium, q. 13. nu. 9.

Cap. Significasti, de foro compe-
tenti, in proœmio, cap. 6. nu. 14.

Cap. Verum, de foro compe. q. 17.
num. 33.

Cap. fin. de iudicijs, q. 17. nu. 44.

Cap. Postulasti, de homicidio, ibi,
num. fin.

Cap. 2. de foro competenti, in pro-
œmio, cap. 8. nu. 2.

Cap. Cum non ab homine, de iudi-
cijs, in proœmio, cap. 8. nu. 3.

Cap. Si diligenti, de foro compe-
tenti, ibi, nu. 5.

Cap. Si iudex laicus, de sententia
excommunicationis, in proœ-
mio, cap. 8. nu. 326.

Cap. Dilecto, de sententia excom-
municationis, in lectura, nu-
mer. 21.

Cap. Tuæ, de clericis peregrinis,
in proœmio, cap. 8. nu. 31.

Cap. Super eo, de appellationibus,
in lectura, glossa, 5. nu. 28.

Cap. Pastoralis, de appellationi-
bus, in lectura, glossa, 6. nu. 70.

Cap. Super questionum, de officio
delegati, declaratur in lectura,
glossa, 6. nu. 74.

Cap. Ut debitus honor, de appella-
tionibus, in lectura, glossa, 6. nu-
mer. 82.

Cap. Inter cetera, de sententia, &
re iudicata, in lectura, glossa, 6.
num. 86.

Cap. Pastoralis, §. finali, de appella-
tionibus, in lectura, glossa, 6.
num. 95.

Cap. Solet, de sententia excommu-
nicationis, ibi, nu. 96.

Cap. de prudentia, de donationi-
bus, q. 30. nu. 13. & 20.

Cap. Licet, de officio delegati, in
lectura, nu. 369.

Cap. 1. de probationibus, in lectu-
ra, glossa, 18. nu. 39.

Cap. Grandi, de supplenda negli-
gentia Prælatorum, in lectura,
glossa, 18. nu. 39.

Cap. Ad nostram, de iure iurando,
2. part. q. 1. nu. 6.

Cap. Si iudex laicus, de sententia
excommunicationis, 2. par. q. 4.
num. 3.

Cap. Contingit, de sententia ex-
communicationis, q. 75. n. 9.

Cap. perpendimus, de sententia
excommunicationis, q. 75. nu-
mer. 2.

Cap. de Apostatis, ibi, num. 4.

Cap. Tuam, de ordine cog. q. 30.
num. 11.

Cap.

Prima, & Secunda partis.

- Cap. Ex tenore, de foro competē. q. 30. nu. 16.
 Cap. Significantibus, de officio deleg. q. 30. nu. 17.
 Cap. Ex parte, de privilegijs, ibi, nu. 5.
 Cap. Per tuas, de probationibus, 2. part. q. 4. nu. 30.
 Cap. Ut debitus honor, de appellationibus, 2. par. q. 42. nu. 6.
 Cap. Cum sit generale, de foro competentis, 2. par. q. 52. nu. 2.
 Cap. Tua, el segundo, de decimis, 2. par. q. 55. nu. 2.
 Cap. Cum sint homines, de decimis, 2. par. q. 55. nu. 21.
 Cap. Cum in litteris, de officio, & potestate iud. deleg. q. 26. nu. 5.
 Cap. Cum contingat, de decimis, 2. par. q. 55. nu. 22.
 Cap. fin. de parrochijs, ibi, nu. 23.
 Cap. Commissum, de decimis, ibi, nu. 53.
 Cap. 1. de coniu. lepr, q. 103. nu. 4.
 Cap. 1. §. 1. de officio delegati, 2. p. q. 66. nu. 2.
 Cap. Porro, §. fin. de diuortijs, ibi, nu. 9. & q. 103.
 Cap. Ex litteris, de restitutione spoliatorum, ibi, nu. 11.
 Cap. Super his, de pœnis, quæst. 63, nu. 3.
 Cap. Inter ceteras, de re iudicata, q. 93. nu. 90.
 Cap. primum, de deposito, q. 76. nu. mer. 9.
 Cap. Olim, de iniurijs, quæst. 77. nu. mer. 3.
 Cap. Non erit, de sententia excommunicationis, q. 77. nu. 5.
 Cap. 2. de foro competenti, q. 79. nu. 5.
 Cap. Venerabilis, de electione, q. 83. nu. 3.
 Cap. Ex ratione, de appellationibus, q. 46. nu. 2.
 Cap. Nos quidem, cap. Si hæredes, cap. Ioannes, de testamentis, q. 84. nu. 1. & 3.
 Cap. fin. de maledicis, q. 85. nu. 4.
 Cap. Ad falsarium, de crimine falsi, q. 92. nu. 7.
 Cap. Consultationibus, de iure patronatus, q. 94. nu. 28.
 Cap. Lator, qui filij sint legitimi, q. 95. nu. 8.
 Cap. 1. de Ecclesijs ædificandis, q. 99. nu. 1.
 Cap. De his, eodem titul, & quæst. num. 3.
 Cap. inter alia, de immunitate Ecclesiarum, & cap. fin. eodem titul. q. 101. nu. 2. & 4.
Ad Sextum.
 Cap. Non solum, de appellationibus, lib. 6. in lectura, glossa, 6. numer. 9. & q. 24. nu. 7.
 Cap. 2. de appellat. lib. 6. q. 48.
 Cap. 1. de re iudicata, lib. 6. in lect. glossa, 17. nu. fin.
 Cap. Non putamus, el segundo, de consuetud. lib. 6. in 2. part. q. 43. nu. 1.
 Cap. 2. de consuetudine, in 2. part. q. 48. nu. 1.
 Cap. Romana, §. Quod si obijciatur, de appellationibus, 2. part. q. 49. nu. 9.

Index Legum

Cap. Cordi, de appellationibus, ibi
num. 8.

Cap. Ad decimas, de restitutione
spoliatorum, 2. par. quæst. 55. nu
mer. 27.

Cap. 1. de præscriptionibus, ibi, nu
mer. 60.

Cap. 1. de filiis præbyterorum, q.
62. nu. 73.

ap. 1. de priuilegijs, q. 71. nu. 9.

Cap. 1. de officio delegati, q. 20. nu
mer. 1.

Cap. fin. de officio, & potest. iud.
ibi, nu. 5.

Cap. vnicum, de clericis coniuga
tis, q. 79. nu. 8.

Cap. fin. de iudicijs, q. 94. nu. 5.

Cap. Romana, §. contrahentes, de
foro compet. q. 16. nu. 6.

Cap. dilecto, de sententia excom
municationis, 2. par. q. 100. n. 3.

Ad Decretum.

Cap. ius naturale, 1. diffinitione, in
procemio, cap. 1. nu. 4.

Cap. Regum officium, 23. q. 3. in le
ctura, glossa, 5. nu. 34.

Cap. Ab Imperatoribus, ibi.

Cap. fin. 23. quæst. 3. in lectura, glos
sa, 5. nu. 36.

Cap. Reos, 23. q. 5. 2. par. q. 5. nu. 2.

Cap. 1. de Decimis, 16. q. 1. 2. part.
q. 55. nu. 13.

Cap. Rex debet, 23. q. 5. q. 88. nu. 2.

Ad Clementinas.

Clementina prima, de testamen
tis, in quæst. 71. nu. 8.

Clementina prima, de pœnis, 2. p.
q. 77. nu. 4.

Clementina, 2. de testibus, q. 152.

Ad Concilium Triden tinum.

Cap. 3. ses. 25. Concilij Tridentini,
in prologo, nu. 178.

Cap. 20. ses. 25. Concil. Trident. in
procemio, c. 5. nu. 2.

Cap. 6. ses. 23. in procemio, cap. 8.
num. 11.

Cap. 5. ses. 25. in secunda parte. q. 5.
num. 6.

Cap. 4. ses. 4. in, 2. par. q. 11. nu. 29.

Cap. 20. ses. 24. 2. par. q. 49. nu. 2.

Cap. 6. ses. 23. 2. par. q. 62. nu. 4.

Cap. 2. ses. 21. ibi, nu. 28.

Cap. 7. ses. 24. ibi, q. 62. nu. 66.

Cap. 1. ses. 14. 2. par. quæst. 71. nu. 5.
& 6. & 10.

Cap. 8. ses. 22. ibi, nu. 16.

Cap. 8. ses. 21. ibi, nu. 13.

Cap. 2. ses. 25. ibi, nu. 35.

Cap. 3. ses. 6. ibi, num. 36.

Cap. 14. ses. 7. ibi, nu. 37.

Cap. 18. ses. 14. ibi, nu. 38.

Cap. 8. ses. 21. ibi, nu. 39.

Cap. 8. ses. 22. ibi, nu. 40.

Cap. 10. ses. 22. ibi, nu. 41.

Cap. 2. ses. 24. ibi, nu. 42.

Cap. 9. ses. 24. ibi, nu. 43.

Cap. 20. ses. 24. ibi, q. 71. nu. 44.

Cap. 5. ses. 25. ibi, q. 71. nu. 45.

Cap. 2. ses. 5. & cap. 4. ses. 24. ibi, nu
mer. 46.

Cap. 2. ses. 25. ibi, q. 71. nu. 47.

Cap. 6. ses. 23. q. 61. n. 26. & in quæst.
79. nu. 3.

Cap. 4.

Prima, & Secunda partis.

Cap. 4. fef. 14. quæst. 80. nu. 13.
Cap. 15. fef. 7. cap. 6. fef. 22.
Cap. 4. fef. 25. lib. 2. q. 84. nu. 5.
Cap. 8. fef. 22. q. 84. ibi. nu. 14.
Cap. 14. fef. 25. q. 88. nu. 15.
Cap. 8. fef. 24. q. 88. nu. 18.
Cap. 5. fef. 23. q. 88. nu. 23.
Cap. 9. fef. 25. q. 94. nu. 27.
Cap. 7. fef. 21. q. 99. nu. 7.
Cap. 13. fef. 24. q. 99. nu. 9.
Cap. 19. fef. 25. in lectura, nu. 482.
Cap. 6. fef. 23. q. 77. nu. 18.
Cap. 4. fef. 25. de reformat. quæst. 3.
num. 21.
Cap. 5. fef. 14. q. 14. nu. 14.

Cap. 14. fef. 7. q. 20. nu. 3.
Cap. 5. fef. 14. q. 20. nu. 4.
Cap. 14. fef. 17. q. 22. nu. 2.
Cap. 2. fef. 25. ibi. nu. 6.
Cap. 4. fef. 14. ibi, nu. 7.
Cap. 14. fef. 7. ibi, nu. 8.
Cap. 13. fef. 7. ibi, nu. 9.
Cap. 18. fef. 14. ibi. nu. 10.
Cap. 8. fef. 21. ibi, nu. 11.
Cap. 18. fef. 24. q. 24. nu. 10. & 19.
Cap. 8. & 9. fef. 24. q. 32. nu. 3.
Cap. 13. fef. 23. q. 37. nu. 12.
Cap. 6. fef. 23. q. 44. nu. 2.
Cap. 3. fef. 25. quæst. 93. num. 14. &
21. & 74.

P R O O E M I V M

H V I V S T R A C T A T V S

DE COGNITIONE PER VIAM VIOLEN-

tia, proclariori intelligentia, & interpretatione legis, 36. titu. 5. lib. 2.

Recopil. in quo tota materia recursus ad Regia tribunalia, per plures glossas, & capitula, & quaestiones, dilucidatur, tam in theorica, quam in practica.

S V M M A R I V M.

- 1 **H**umanum genus duobus regitur, naturali iure & moribus.
- 2 Ius naturale est quod in lege, & in Evangelio continetur.
- 3 Defensio & iniuriarum repulsio provenit de iure naturali.
- 4 Cap. ius naturale, 1. distin. declaratur.
- 5 Lex 2. titu. 1. par. 1. ponderatur.
- 6 Lex 2. titu. 8. par. 6. declaratur.
- 7 Lex 3. titu. 16. par. 2. declaratur.
- 8 Reges non habent facultatem faciendi leges, contra personas Ecclesiasticas.
- 9 Lex 36. tit. 5. lib. 2. recop. non est lex dispositiva, sed declaratoria iuris naturalis.
- 10 Lex divina, non tollit legem naturalem.
- 11 Lex positiva, non potest tollere legem naturalem.
- 12 Appellatio est defensio civilis.
- 13 Appellari potest a quolibet iudice.
- 14 Defensio omni iure est comprobata, & permessa.
- 15 Ius positivum introduxit appellationem pro defensione iuris naturalis.
- 16 *Meum, & tuum, * Ortum est de iure gentium, crescente humano genere.
- 17 Cap. dilectissimis, 12. q. 1. ponderatur.
- 18 De iure naturali praemia tritis bonis debentur, supplicia, improbis.
- 19 Executio iuris naturalis secundum circumstantias loci, & temporis, pertinet ad ius positivum.
- 20 Lex nostri regni, non est servanda in vim legis dispositiva, sed in vim legis declaratoria iuris naturalis.
- 21 Ratio legis est vita iuris positivi.

- 22 Sal sicut in omni sacrificio adhibetur, ita ratio in omni dispositione.
- 23 Regis consilij magis debent legis rationem inspicere, quam Regis voluntas.
- 24 Nihil est iustum in lege positiva, quod non descendat a lege divina.
- 25 Rex non debet abuti sua potestate, cum eius officium sit vim tollere.
- 26 Ius naturale apud omnes nationes idem est.
- 27 Lex positiva est, quae causat meliorem populi gubernationem, vel iniquam.
- 28 Ius positivum, potest tolli, secus ius naturale.
- 29 Leges in Hispania primum latae fuerunt a Tubale Rege.
- 30 Iudices in Hispania, fuerunt tempore Regis Froile ann. 756. ante Christum natum 854.

C A P. I.

De lege naturali, & eius effectu, circa cognitionem, & defensionem per viam violentiae, & de introductione, *meum, & tuum, * & de observatione legis iusta, contra iniquam.

HUMANVM genus duobus regitur, naturali videlicet iure, & moribus, ius naturale est, quod in lege & in Evangelio continetur. Ita cauetur in c. 1. dist. 1. S. Tho. 1. 2. q. 91. Paleotus, de sacro confistorio, A .4. par

2 4.par. q.8. lit. B. Ex hoc iure prouenit
defensio, & iniuriarum repulsio, vt pro
bat tex. in c. ius naturale, in fin. 1. dist.
3 ibi: * *Violentia per vim repulsio.* * lex, vt
vim, in fin. de iustitia & iure, c. 3. §. Si ve
4 ro, in fin. de sententia excommunica
tionis. Lex, 2. tit. 1. par. 1. ibi: * *Otro si con*
5 *siente este derecho natural, que cada vno se*
pueda amparar cōtra aquellos que deshon
ra, o fuerça le quisieren fazer. * Lex 2. ti
6 tu. 8. par. 7. ibi: * *Ca natural cosa es emuy*
guisada, que todo home ay a poder de ampa
rar super persona de muerte, queriendo algu
7 *no matar a el.* * Lex, 3. tit. 16. par. 2. ibi: *
Por mandado del Rey, o defendiendose. *
Vbi Gregorius, verbo, ò defendiendose,
ampliat & confirmat nostram cōclu
sionem. Ex quibus colliges, dispositio
8 nem nostræ legis (cum vergat ad faci
liorem directionē iuris naturalis, quæ
consistit in defensione subditorū, pro
tegēdo eos ab iniurijs iudicum Eccle
siasticorum) non esse legem positiuam
ciuilem, quia tunc nō haberet Rex no
ster facultatem condendi similem le
gem, contra personas Ecclesiasticas, &
9 & sic solum est dispositio iuris natura
lis declaratoria; ad directionem, & de
fensionem subditorum, & vasallorum
qui sunt sub Regū protectione, vt tra
dit Aluarus Valascus, consultatione
centesima, Anton. de Petra, de potesta
te Prin. c. 3. q. 3. nu. 35. vers. ex hoc pa
tet, nu. 39. Couar. pp. c. 1. nu. 2. Et sic
nemo potest de eius viribus & potētia
dubitare, quia nihil de rebus ad Eccle
siasticum forum pertinentibus dispo
nit; sed solum dat formam procedendi
iudicialitè, in defensione subditorum
per viam violentiæ, & extra ordinariæ
cognitionis, sine aliqua cognitione
causæ principalis (quantum ad iustitiā,
vel iniustitiam causæ) sed solum de me
ro facto defensionis, in quantū defen
sio est necessaria, ad tollendam vim, cu
ius defensio, naturaliter omnibus est
permessa, vt suprā dictum est, & si quili
bet priuatus potest vti dicta defensione,
multo magis Princeps temporalis,

tanquam conseruator iudex suorum
subditorum, & vasallorum, dirigendo
causam violentiæ, ad faciliorem exitū
causæ principalis, quæ intacta rema
net iudici Ecclesiastico, vt ipse demeri
tis ipsius cognoscat, sublata vi, quæ in
executione sententiæ, appellatione re
mota potest contingere, contra sacros
canones. Quod in tantum verum est, 10
quia neque lex diuina tollit legem na
turalem, vt docet S. Tho. 1. 2. q. 98. So
to, de iusti. & iure, lib. 1. q. 4. art. 5. Azor
in sua summa, lib. 6. instit. mor. c. 1. de
lege naturali, vers. sed tertio queritur.
Et sic si lex diuina non tollit legem na
turalem; quo modo lex positua, tollit
legem naturalem, quæ consistit in hac
subditorum defensione, per viam vio
lentiæ, vt c. ius naturale, 1. distin. 1. vt 11
vim, vbi Doctores, ff. de iustitia & iure.

Vndè cum appellatio sit defensio na
turalis, vt tradit Innocentius in c. cum
inter, de exceptionibus. Andreas Gail
lib. 1. obseruationum in obseruat. 135.
num. 13. & tenet expresse Iodocius, in
practica ciuili, c. 229. Treuler. lib. 2. se
lectarum, disput. 33. thesi. 1. & alios re
fert Camilius Berelli, de Regis catho.
præstantia, c. 39. nu. 14. vbi ipse dicit
quod appellatio, quo ad sua principia,
est iuris naturalis, quoad formā verò,
est iuris ciuilis, & secundum hanc di
stinctionem intelligo, tradita per Sigif
mūdum Schatiam (vt referam in c. 11.)
in tractatu de appellationibus, q. 16. li
mit. 1. à. nu. 23. Et quòd à quolibet iudi
ce possit appellari, docet Speculator,
titu. de appellat. §. videndum restat, in 13
princip. lib. 2. Bar. in l. à. pro consulibus
nu. 3. C. de appellat. Marāta, in suo spe
culo, 6. par. art. 2. vers. quarto principa
liter, nu. 246. Ferrara, in tract. de appel.
lib. 2. c. 3. in prin. Marquesanus, in tract.
de commissiōe. 2. par. in commissiōe
appellationis, c. 1. nu. 56. sequitur ma
nifestè, quòd quemadmodum de iure
naturæ, cuique conceditur, vt possit se
defendere, ne occidatur; quæ naturæ 14
defensio, non tam iure ciuili, sed etiam
iure

iure cœli, est cōprobata, vt suprā resol-
uimus, & docet Couar. in clementin. si
furiosus, 3. par. §. vnico, nu. 1. de homi-
cidio, & Anton. de Petra, in tractatu de
potestate Principis, c. 3. q. 3. nu. 39. Quę
lex defensionis naturalis, non tā scrip-
ta est, quam nata: eamque didicimus,
non accipimus, sed ex natura ipsa, arri-
puimus, hausim⁹, & cāpimus. Adquā,
non docti, sed fatui; non instituti, sed
imbuti sumus. Vt si vota nostra, in ali-
quas infidias, si in vim, in tella, aut latro-
tronū, aut inimicorū inciderint: omnis
honestas erit, expediēde salutis. Silēt e-
nim, inter arma leges, vt tradit Coua. su.

15 Ex qua fonte naturæ, oritur defēso,
quā ius positiuū in appellatione cōsti-
tuit, aduersus grauamē, quod sine vio-
lētia, est reparabile: & nulla enim hone-
stiori via, grauatus se tueri potest, quā
via recursus ad superiorem, qui potest
grauamē tollere, & reuocare, vt tradit
frater Michael Salon. 2. 2. D. Tho. q. 69.
art. 3. cōc. 1. fol. 474. quę refert, & sequi-
tur nouissimē Sigismundus Scacia, in
tractatu de appellat. q. 16. n. 3. vers. Ita
etiā. Quæ omnia sunt singularia pro de-
claratione nostrę legis, & toti⁹ tractat⁹
cognitione, per viā violētie, quę indu-
ctafuit pro cōseruatione iuris naturalis
defensionis, ad tollēdā vim, quę in exe-
cutione sentētiæ, appellatione remota
ad Pōtificē, consistit, seruato tamē legi-
timo modo defensionis; & sine viola-
tione, & cōtēptu Ecclesiasticę iurisdic-
tionis, quæ semper illa ssa debet con-
seruari: Deū præ oculis lēper habēdo.

Meum, &
ruūm plu-
rima dam-
na causa-
sunt in re
publica.

16 Et sic, cū post multa tēpora, crescente
humano genere; * *Meū, & tuū*, * ortū est;
& sediū occupatio facta Regna distincta
& termini agris impositi; & bella intro-
ducta; & seruitutes inuentę: & cōsequē-
tēr primæua natura, & i⁹ suprā dictū na-
turale, corruptū; & a malitiā lēssū, & vul-
neratū: & ob hāc profecto, causā fue-
rūt Magistrat⁹ inuenti, qui manu Regia,
subditos cogerēt, ad obseruādū prime-
niū ius, sine cuius protectione, & tutel-
la, homines viuere nō possūt; vt expe-

riētia, rerū magistra, docet; & vetusta;
cōsuetudo huius cognitionis per viā
violētia sua det, & probat tex. in c. dile-
ctissimis, 12. q. 1. ibi: * *Sed per iniquitatē,*
alius dixit hoc esse meū, & alius, istud, &
sic inter mortales, facta est diuisio.

17 Ex quo naturali iure, prēmia vi-
ris bonis debentur, suplicia impro-
bis. An verò, nunc hoc, aut illud
suplicij genus, hoc loco, & hoc tem-
pore, & huic culpæ, præscribi debe-
ret; id omne ad ius positiuum pertinere
dubiū nō est, vt docet S. Tho. 1. 2. q. 95.
art. 2. Itaq; in rebus huius generis, non
est sola Principis volūtas cōsiderāda,
sed est ratio habēda, loci, tēporis, perso-
narū, & aliarū huiusmodi rerū: quarum
cōsideratio propria est Senatorū, exi-
miāq; prudētiā, magnūq; negotiorum
vñ, & cognitionē, videtur postulare.

Effectus
legis na-
turalis, &
positiue
pro decla-
ratione
nostrę le-
gis.

18 Vndē prouenit; quod licet defēso, aut
protectio subditorū, procedat ex prin-
cipijs iuris naturalis, illius tamē execu-
tio, se cūdū tēporis, & loci qualitatē, &
personarū dignitatē, & culpā, pertinet
ad ius positiuum, & ad hoc effectū, lex
nostra Regia (cuius interpretationē ag-
gredimur) cōdita est. Quæ profecto, nō
est seruāda in vim legis dispositiue, sed
in vim legis declaratoriæ iuris natura-
lis, in quō nō cōprehēdūtur rerū circū-
statiæ, qualiter ob rerū varietatē appli-
cādæ sunt. Quod quidē ad ius positiuū,
& ad eximiā Senatorū prudētiā, & ne-
gotiorū vñ, spectat. Quia ipsa ratio, est
velut animus, & vita iuris positui, vt
docet Bald. in l. qui seruo. C. de furtis;
& est velut sal; quē in omni sacrificio
De⁹ pergi voluit. Vt habetur, Leuit. 13.
Et quemadmodū sal, in omni sacrificio
adhibetur; ita ratio in omni lege, in ef-
se debet. Fateamur enim legē iā sancitā,
licet nō pateat ratio illius, seruāda esse
dummodo diuinis præceptis, aut natu-
ræ, apertē non sit cōtraria. Neq; ex hoc
potestatē, quā incōdēda, & promulgā-
da lege habet Princeps, aliqua ex par-
te minuire intēdimus: sed hoc tantū af-
firmam⁹ in lege, cōstituēda Cōsiliarios

19

20

21

P R O O E M I V M:

24 Regis, ad quos pertinet executio: non tam debere ad voluntatem Principis, quam ad rationem respicere. Imo si voluntas Principis, pugnet cum ratione, nefas esse, quantumvis ad ius positivum illud attineat, Principi consentire. Quia ut docet Augustinus, lib. 1. de libero arbitrio, cap. 5. & 6. in temporali lege, nihil est iustum, ac legitimum, quod non ex lege æterna descendat, ut in cap. 4. distinctio. Et ideo deficiente ratione, dicitur, lex iniqua, & non habet rationem legis, sed violentiæ, ut docet S. Thom. 1. 2. quæst. 96. ar. 4. & cum officium Regis proprium sit, vim tollere, indignum erit, abutendo sua potestate vim facere, condendo legem sine ratione. Quod deficit in nostra, lege 36. tit. 5. lib. 2. recop. Quæ iuri, & rationi consona est, & declaratoria, legis naturalis: in qua ipsius executio, & forma executionis traditur, ut facilius, servato legitimo modo defensionis; vis à iudicibus Ecclesiasticis illata, tollatur. Et licet ius naturale apud omnes republicas, & apud omnes homines, qui utuntur ratione, idem sit, ut docet S. Thom. 1. 2. q. 94. ratio potissima, cur hæc respublica, melius quam illa, administretur, pendet ex legibus positivis, in quibus debent Senatores diligenter elaborare, rationes utriusque partis respiciendo; omnia emolumenta, & detrimenta ponderando; ut pax perpetua populorum conservetur. In quo illud maxime necessarium est, ut semper ratio huius iuris habeatur: semperque pars illa præferatur, quæ iure naturali, ac diuino, magis consentanea videatur.

28 Et in hoc differt ius naturale, & positivum, quod ius naturale, semper vim obtinet, manebitque eisdem circumstantiis materiæ, ius vero positivum potest tolli etiam si nulla mutatio fiat circa materiam, ut docet Lelius, in tractatu de iust. & iur. lib. 2. c. 5. du. 2. in fi. & a quibus leges primulæ fuerunt in Hispania tradit Mathe. in dialogo, relatoris, 2. p. c. 4. ubi dicit latas fuisse à Tubale primo, Hispaniarum

29

30

Rege, & n. 16. dicit, iudices in Hispania fuisse anno ante Christi ortum, 894. tempore Regis Fruile, anno 756.

S V M M A R I V M.

- 1 **L**egis definitio traditur, & explicatur
- 2 Lex, 1. de legibus ponderatur.
- 3 Lex, 4. tit. 1. p. 1. declaratur.
- 4 Legis virius in quibus consistat.
- 5 Leges condita, contra libertatem Ecclesiastica sunt nulla.
- 6 Potestas Ecclesiastica, & secularis sunt distincta,
- 7 Lex 3. tit. 1. partit. 1. ponderatur.
- 8 El mundo se gobierna por las dos potestades, Ecclesiastica, y temporal.

C A P. II.

De legis diffinitione.

Vrsus animaduertendum est, quod in hac lege Regni, nullum est verbum, præceptum, neque dispositivum, contra personas Ecclesiasticas, neque contra libertatem Ecclesiasticam; & sic non convenit diffinitio legis, de qua, in l. 1. ff. de legibus. Vbi Papius, sic diffinit legem: ** Lex est commune præceptum virorum prudentium consultum delictorumque sponte, vel ignorantiam contrahuntur coercitio communi rei publicæ sponsio.* * Martianus verò, in l. 2. illius tituli aliter diffinit: ** Lex est, cui omnes homines decet obedire, cum propter multa, & varia, tum maxime, quia omnis lex est, inventio quedam, & donum Dei, decretum autem hominum sapientium, correctio autem voluntariorum & non voluntariorum.* * Sed Chrisippus Philosophus, ut in, d. l. cavetur, aliter distinguit. ** Lex est, omnium divinarum, & humanarum rerum Regina, oportet autem, eam etiam præsidere & bonis, & malis præcipere quid faciendorum, prohibere autem non faciendorum.* Sed in lege part. 4. tit. 1. p. 1. aliter diffinitur, ibi: ** Ley taio, quiere dezir, como leyeda, en que yaze en señalamiento, e castigo escrito, q. l. ga. y a premia*

la

la vida del hombre, no faze mal, e muestra, y
enseña el bien que el hombre deve fazer, e usar. E
dichos es de dha ley, porque todos los man-
damientos della devē ser leales, e derechos,
e cumplidos, segū Dios, e segun iusticia, *
virtus enim legis cōsistit in imperādo,
vetando, permitēdo, & puniendo, vt in
l. legis, s. ff. de legibus, l. i. ti. i. 2. lib. i. re
copi. l. 5. ti. i. p. i. vbi refert septē virtu-
tes legis. Quod defecit in nostra lege,
in qua nulla est punitio, neq; permissio,
cōtra ius canonicū. Sed quādā relatio
& instructio pro faciliōri cognitione,
& expeditione articulorū per viā vio-
lētia, & qualiter isti articuli in Regio
Senatu examinari debeāt, quādo causę
Ecclesiasticę per viā recursus ad, chā-
cellarias remittuntur, & sic nihil in hac
lege disponitur, contra libertatē Eccle-
siasticā, cū tota illi^o ordinatio, & dispo-
sitio, sit iuri canonico conformis, vt in
interpretatione illius legis per plures
glossas apparuit, & aliās inutilis, & nul-
la esset talis dispositio, c. solita, de ma-
iorit. & obediēt. c. nouit, de iudicijs, ca.
per venerabilē, qui filij sint legitimi, c.
duo sunt, c. cū ad verū, c. benē quidem
96. dist. vbi potestas Ecclesiastica, & sa-
cularis distīdē sunt, & certis quibus-
dā finibus, ac terminis circūscribūtur,
& sic vna, nō potest in alterā falcē mit-
tere, pro qua sentētia est bona lex, p. 3.
tit. i. p. i. ibi: * Como quier q las leyes son
vnas, quanto en derecho, en dos maneras se
departē, quāto en razō. La vna, es, a pro de
las almas, y la otra a pro de los cuerpos. La
de las almas, en quāto a crehēcia, la de los
cuerpos, en quāto a buena vida. e por estas
dos se gouierua el mundo. * Et ibi: * E cō
estas dos cosas se endereça el mundo, fazeien
do bien a los q biē fazeien, e dando penas, y es-
carmentō a los que lo merecen.

S V M M A R I V M.

- 1 **R**ex solus, vel Imperator in suo Regno,
vel Imperio habent potestatem faciē-
di leges.
- 2 Lex debet fieri ab eo qui non habet supe-
riorem in temporalibus.

- 3 Reges Hispania non recognoscunt superio-
rem in temporalibus.
- 4 Pontifex non recognoscit superiorem in
spiritualibus.
- 5 Lex respicit ad ordinē & bonum cōmune
- 6 Solus Rex in temporalibus potest legem
condere.
- 7 Populus Romanus, habuit iurisdictionē
totius mundi.
- 8 Legem condere, pertinet illi, qui succes-
sit in iuribus Imperij.
- 9 Reges Hispanie, sunt Imperatores in suo
Regno.

C A P. III.

De his qui habent potestatem fa-
ciendi leges.

Olū Rex, vel Imperator, in
suo Regno, vel Imperio ha-
bēt potestātē, faciēdi leges
in rebus tēporalibus, ita ele-
gāter disponit lex, i. 2. ti. i. p. i. ibi: * Em-
perador, o Rey, puede fazer leyes sobre las
gentes de su señorio. e otro ninguno no ha po-
der de las fazer en lo temporal: * vbi latē
Grego. verb. * sobre las gentes de su seño-
rio *. Multa refert quę nō attinēt ad ve-
ra declarationem illius legis. Et ratio
nostrę legis est, quia semper lex debet
fieri ab eo qui non recognoscit supe-
riorē in tēporalibus, vel spiritualibus,
vt tradit Camilius Borrelli, de præstan-
tis a Regis Catholici, c. 31. Et sic cū Re-
ges Hispaniæ, nō recognoscāt superio-
rē in tēporalibus possunt legē cōdere,
sicut Pōtifex in spiritualibus, vt tradit
Anton. Cuchus, li. i. inst. ar. 3. n. i. & Hi-
polyt^o, in tracta. de bānitis, verb. Eccle-
sia, n. 73. vbi plures refert. Ita docet An-
dreas de Ifern. in cōstitutionib. Neap.
in princip. per tex. in, c. consuetudo, i.
dist. l. i. ff. de constitutionibus Princip.
Ripa, in rub. de constit. nu. 7. Rebuffus,
ad dictas constitutiones Gallicas, in
proœmio, num. 4. Didacus Perez, di-
cens, Regem nostrum Hispanię, non ha-
bere superiorem in temporalibus, in
proœmio ad ll. ord. q. i. proœmiali, in

P R O O E M I V M.

5 princip. Anton. Gomez in l. 1. Tauri in
 princ. n. 6. & 7. Et ratio est, quia cū lex
 respiciat ordinē, & bonū commune ne
 nō potest aliquid ordinare ad regimē
 boni publici, in cōmune, nisi ille qui ha
 bet vices totius cōmunitatis, & multi
 tudinis gentiū, vt probat. S. Tho. 1. 2. q.
 6 90. art. 3. & sic condere legē, vel perti
 net ad totā rē publicā, vel ad personā
 publicā, quæ totius multitudinis curā
 habet, lex, nō ambigitur, ff. de legibus.
 Vnde cū populus Romanus qui Impe
 riū, & iurisdictionē, totius mūdi habuit,
 7 omne suā potestatē transtulerit in Im
 peratorē, vt in l. 1. §. sed in hoc studiū,
 C. de veteri iure enucleand. meritō te
 nendū est legem condere, ei cōuenire
 8 qui successit in iuribus Imperij, vt est
 noster Rex Hispaniæ, vt dicemus in vl
 tima glossa, ad nostrā legē, à nu. 118. vbi
 latissimē agetur quibus rationibus Re
 ges Hispaniæ nō sunt subditi Imperio,
 imò quod sint Imperatores in suo Reg
 9 no, vt docet Camilius Borrelli, vbi su
 pra, c. 48. n. 3. & ob hāc causam possunt
 legē condere inter suos subditos, & ci
 ues suæ reipublicæ tēporalis, & cog
 noscere per viā violētici inter eos; quia
 Rex est iudex cōseruator suorū vassal
 lorū ad tollendā vim, cū sit caput suæ
 Reipublicæ tēporalis. Et sic tenetur mē
 bra defendere, vt contingit in corpore
 humano. Et inter regalia, ponitur ius
 cōdē diliges, vt tradit Camil. vbi sup.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**lerici tenentur seruare leges Regni,
 quæ nō cōtrariantur iuri canonico, &
 respiciunt bonum publicum.
- 2 Lex ciuilis non potest obligare eū in quē
 nullam habet iurisdictionem.
- 3 Lex quæ repugnat libertati Ecclesiasti
 ca, non est seruanda.
- 4 Legis viri⁹ multis modis potest intelligi
- 5 Lex directiua, & coactiua differunt, &
 qualiter per exempla declaratur.
- 6 Legis finis, multipliciter potest intelligi
- 7 Lex nō obligat, nisi personas, cōtra quas
 loquitur.

- 8 Lex laicalis circa personas Ecclesiasti
 cas, est ipso iure nulla.
- 9 Leges fauorabiles clericis, non habent
 vim legis ex defectu potestatis.
- 10 Lex quæ respicit commune bonum cle
 ricorum, & laicorum seruanda est.
- 11 Lex quæ respicit damnum honorum cle
 ricorum seruanda non est.
- 12 Lex sine iurisdictione non fertur.
- 13 Leges generales possunt obligare clericos,
 licet lex particularis, eos nō obliget, vbi
 traditur ratio.
- 14 Vniuersalis obseruantia legum, necessa
 ria est ad pacem reipublicæ.
- 15 Ratio fundamentalis in questione propo
 sita traditur.
- 16 Iurdictio primana, reuertitur ad suum
 principium, quando cessat ratio princi
 palis exemptionis.
- 17 Los Reyes a los principios dī mūdo
 regian lo espīritual, y temporal.
- 18 Clerici non obligantur seruare leges po
 lyticas ex vi iurisdictionis, sed ex vi ra
 tionis
- 19 Clerici sunt mēbra Reipublicæ tēporalis.
- 20 Clerici tenentur seruare leges quæ respi
 ciunt bonum publicum, siue ex vi ratio
 nis, seu iurisdictionis.
- 21 Clericus tenetur seruare forum rei, in re
 bus temporalibus.
- 22 Clericus tenetur seruare pragmatice
 taxæ panis.
- 23 Lex 36. tir. 5, lib. 1. recop. declaratur.

C A P. III.

*An clerici teneantur seruare leges Regias,
 quæ ordinantur ad bonū publicum
 totius communitatis.*

Clerici licet exēpti sint à secu
 lari, & Regia iurisdictione, vt
 latē resolui⁹ in li. 4. in epist.
 ad Regē nostrū, n. 22. tenentur
 leges Regias obseruare, quæ respiciūt
 bonū publicū toti⁹ cōmunitatis, dū mo
 do nō tēdāt in prēiudiciū libertatis, &
 immunitatis Ecclesiasticæ. Ita elegātē Vi
 ctoria, in relectiōe de potestate Eccle
 siæ,

fig. n. 4. Morla, 1. p. tit. 1. de legibus, n. 9. vbi fundat hanc conclusionē. Et dixi in d. epistola, nu. 23. vbi plures reffero Doctores Theologos, & Iuristas, & latius etiam illud met. resolui, in q. 899. num. 148. & Sarmiento, lib. 7. select. cap. 13. num. 1. Surdus, conf. 301. vol. 3. Martha de iurisdictione, 4. p. q. 1. cas. 7. num. 6.

Quia non potest lex civilis obligare eum, in quem nullam habet iurisdictionem ex defectu potestatis. Et sic legislatores laici, non possunt suis legibus clericos ligare, cum nullam iurisdictionē contentiosam, in eos habeant, autentica, cassa, C. de sacrosanctis ecclesijs, cap. fin. de immunitate ecclesiarū, lib. 6. Et eo ipso quod leges civiles sunt ad ligandos clericos, libertati Ecclesiasticę repugnat, & hoc fori privilegiū, nō solū eximit clericū a iurisdictione tēporali inferiorū Magistratū, sed etiā a suprema Regū & Imperatorū, nisi in ordine ad tollendā vim, ex potentia iuris naturalis, vt dixi sup. in c. 1. nu. 8.

Sed pro perfecta declaratione huius articuli, animaduertēdū est, multiplicē esse vim, & potestātē legis humanę, quia sūt aliquę leges directiue, alię coactiue per vim directiuā, intelligim⁹ potestātē precipiēdi, sub obligatione, nō solū pœnę, sed etiā cōsciētię. Sed vis coactiua, est vis cogēdi per pœnā, exēplū potest cōstitui, in taxatione pretij rerū quę pertinet ad vim directiuā; at verō retractare cōtractus, vel illos corrigere, instituēdo formā, sine qua validi nō sint, illud attinet ad vim coactiuā & si illud fiat, propter solā directionē morū, & bonū regimē Reipublicę, tūc talis dispositio ad vim directiuam applicanda est.

Aliquādo enim lex civilis promulgatur, pro omnibus ciuibus, abstrahēdo à laicis, & clericis, qui vtriq; ciues sūt, & ciuitatē cōponūt, aliquādo fertur lex pro solis laicis, vel pro solis clericis, aliquādo dispositio legis, respicit propriū quod attinet ad clericos, vel Ecclesiā, vel est cōmunis vtriusq;, aliquādo lex

est onerosa clericis, aliquādo fauorabilis, & sepē solet cōtingere, quod sin differēs, quia licet respectu cōmunitatis, vtilis sit, nihilominus respectu singulorū affert incōmodū, & sic cū varię sint legū dispositiones, & ordinationes; varię etiam sunt constituendę resolutiones.

Et in primis animaduertēdū est, quod si lex civilis lata sit pro solis laicis, & clericos nullo modo cōprehēdit, etiā si ratio sit generalis; quia nulla lex obligat nisi inter personas cū quib⁹ loquitur. Si verō lex indifinitē feratur, clericos nō obligat, ratio est euident, tū propter exēptionē, tū quia materia legis restringit eius obligationē, ad personas, quibus propria est talis materia, quę si fuerit Ecclesiastica, nullā obligationē inducūt, propter exēptionē talis materię & sic omnis lex laicalis, circa materias Ecclesiasticas, est ipso iure nulla. Vt late cōfirmat Suarez, de legibus, lib. 4. c. 11. Et tradūt Doctores in c. Ecclesia Sāctę Marię, de cōst. c. quę in Ecclesiarū in eod. tit. c. fin. de rebus Ecclesię non alienand. c. bene quidē. Quę sententia nō solū vera est, quādo leges sunt onerosę clericis, sed etiam si sint fauorabiles, quia privilegium in fauorem datum non debet ita extendi vt privilegiato noceat, & licet nō noceat respectu personę, nocet respectu fori, & exēptionis potestatis secularis, & sic loquitur text. in d. c. Ecclesia Sāctę Marię, quia talis lex, re vera, nō est lex, etiā si sit fauorabilis, quia defecit iurisdictione: & quod verius est, nō potest dici lex fauorabilis quia magis nocet, ex usurpatione iurisdictionis Ecclesiasticę, quā proffit, aliquid commodi afferēdo. Si vero lex non respiciat personam clericorum, sed bona temporalia ipsorū, quę sunt immediatē sub dominio Principis, & lex sit conueniens illis bonis, nō vt bona clericorum, sed ex eo quia sunt omnes ciues reipublicę tēporalis, tūc lex civilis, quę respicit vniuersum bonū, & cōmodū Reipublicę, seruāda

P R O O E M I V M.

est ab omnibus, vt tradit Abb. in c. Ecclesia, nu. 20. & 21. de cōstitutionibus, 11 Menochius, consil. 1000. volu. 10. Petrus Surdus, consil. 1. nu. 8. vol. 3. & est ratio quia sicut clerici in spiritualibus tenentur iura pontificia seruare, ita in temporalibus à ciuilibus sanctionibus concernentibus bonum cōmune omnium ciuium, discedere non debēt, ita Diodorus, de lib. Christiana, lib. 2. c. 1. præp. 4. S. Tho. de regimine Prin. lib. 1. c. 12. Belarmi. lib. 3. c. 6. Salzedo ad Bernar. Diaz, c. 55. ver. sed vt libere dicam.

Sed aduersus opinionem Abbatis facit, quia sicut non valet lex Regia, quæ aliquid disponit circa personas clericorum, similiter erit nulla si dispositio vergat contra ipsorum bona, quia non potest lex ciuilis aliquid in particulari disponere circa bona clericorū, nisi obligando clericos ad obseruationem illius legis, siuè principaliter, siue accessorie, quia bona adhærent personæ, & lex disponens circa bona, nō potest obseruari immediatè, sine ipsa persona clericorum. Ergo cum lex Regia non possit in particulari obligare personas clericorum similiter, neque valet dispositio circa illorum bona. Secunda difficultas est, quia lex non fertur sine iurisdictione, vt supra dictū est, sed Rex non habet iurisdictionem, seu potestatem circa personas clericorū, ergo nec circa bona illorum quæ cohærent personæ, & exerceri debent, mediante dispositione clericorū, quia accessorium sequitur naturam sui principalis. Vnde cum lex facta à potestate ciuili, circa bona clericorum in particulari, sit nulla, tanquam sine iurisdictione facta, similiter etiam erit nulla, siue respiciat bona clericorū, siue eius personam, cum in vtroque casu deficiat potestas condendi legem.

Cui difficultati respondeo, quia aliud est condere legem particularem circa bona clericorum, vel generalem, quæ comprehendat omnia bona temporalia, tam laicorum quam cleri-

corum. Nam in primo casu, procedit argumentum, & ratio illius, in secundo verò non; quia lex non respicit in particulari bona clericorum, sed vniuersa bona consistentia in republica temporali, quæ sunt sub dominio, & protectione Regis, quoad bonum publicum totius cōmunitatis, & sic valida est talis dispositio, & lex cum nō concernat personas principaliter, neque accessorie clericorum, sed bonum publicū totius cōmunitatis, ad eorum mutuam societatem, & vniuitatem. Et sic in hoc casu omnes clerici obligantur, quoad vim directiuam, in quo omnes catholici conueniūt, vt tradit Suarez, vbi 14 suprā de legibus, lib. 3. cap. 34. Et ratio est, quia vniuersalis obseruantia talium legum, est necessaria, ad pacem reipublicæ, & ad obseruandam inter ciues æquitatem.

Sed circa rationem fundamētalem huius obseruationis, variāt Doctores, quia aliqui tenent, illud procedere ex vi potestatis, & iurisdictionis Principis temporalis, quia quoad has leges condendas (quæ concernunt bonum publicum totius cōmunitatis) dicunt retinuisse iurisdictionē, in omnes etiam clericos, quæ erat necessaria ad conuenientem reipublicæ temporalis gubernationem, & in hoc casu non habent exemptionē quia vsus talis exemptionis, non solum non esset utilis reipublicæ Christianæ, sed multum damnosus, & sic iurisditio primæua, reuertitur ad suum principium, quando cessat ratio principalis exemptionis, & libertatis, vt diximus, in hac cognitione per viā violentiæ, in dicta epistola ad Regem nostrum, lib. 4. com. q. 1. num. 75. & 77. vbi defendimus hanc opinionem, & conclusionem, ex Couar. c. 1. pp. nu. 8. Menchaca, lib. 1. controuersiarum illustrium, c. 22. nu. 3. Parladoro, lib. 2. rerū quotidiana. c. 1. nu. 9. Bobadilla, in sua polyt. lib. 1. c. 2. nu. 26. & lib. 3. c. 8. nu. 140. & est bona lex regni, 1. & 2. tit. 1. par. 2. 17 lex 6. titu. 1. par. 2. ubi: * Los Reyes tãbien

Mor

*regiam lo. spiritual como lo temporal,**
Morla, tit. 2. de iurisd. q. 14. n. 1. quæ ratio non conuenit nostræ conclusioni.

18 Secunda ratio est, clericos non obligari ad obseruandas similes leges ex vi iurisdictionis, & potestatis legis condendæ, sed ex vi rationis, id est, quia posita tali lege iusta, in republica, ad omnes pertinet, & quæ à clero decenter, & sine speciali grauamine seruari potest, ratio naturalis dictat, esse seruandam; quia clerici sunt partes & membra, talis communicatis, & turpis est pars quæ
19 nō conuenit toto vniuerso, in his quæ commodè potest, quia aliàs non seruaretur equalitas debita inter clericos, & laicos, si cum causa publica sit cōmunis, vnus ciuis teneretur ad onera, & alter esset liber, & exceptus, & sic istæ leges seruandæ sunt à clericis, ex vi iurisdictionis naturalis, & non ex vi iurisdictionis, sed ex vi rationis directiue.

20 Sed profectò quòd inutilis est ista inuestigatio, cum nemo dubitet de obligatione & obseruatione legis publicæ, quæ concernit vtilitatem clericorum & laicorum, sed solum difficultas consistit, in ratione vinculi obligationis, quòd licet procedat, ex vi iurisdictionis, vel rationis directiue, illud est parum fructuosum, cum certum sit clericos teneri ad obseruantiam talis legis, ex quacumquæ ratione illud procedat, siue ex ratione directiua, siue ex ratione iurisdictionali, quòd non est in
21 conueniēs, quia sicut clericus vt actor tenetur sequi forum rei, & quoad hūc actum non est exemptus, ita non est in conueniens clericū vt ciuem, & membrum reipublicæ tēporalis, in his actionibus communibus, non esse exemptū à virtute, & iurisdictione legis ciuilis. Et cum difficultas nostri dubij, sit an teneantur, & non ex qua ratione teneantur, dicendum est, teneri omnes seruare leges ciuiles & regias, quæ concernunt publicam vtilitatem clericorum, & laicorum.

Ex qua ratione tenendum est, cleri-

cos ad obseruationem pragmaticæ taxæ panis teneri, sub pœna peccati, & restitutionis, vt docet Ioannes Gutier. lib. 2. pp. q. 182. nu. 1. Soto, in 4. senten. distin. 25. q. 2. art. 2. Morla, in suo emporio iuris, titul. 2. de iurisdictione, q. 12. nu. 12. & in titu. de legibus, q. 16. nu. 15. Franciscus Viuius, decis. 18. per totam; & ego dixi in epistola ad Regem nostrum, nu. 23. & in lib. 4. com. q. 899. nu. 147. quia illa lex obligat omnes, siue ex vi iurisdictionis, quia respicit bonū publicum, siue ex vi rationis directiue, vel ex vtraque causa. Et reducendo hæc omnia ad nostrū propositum, colliges recto iure legem nostram 36. tit. 5. lib. 2. recopilat. factam fuisse, cum nihil disponat contra libertatem Ecclesiasticam, neque contra personas Ecclesiasticas, sed solum det formam generalitèr, qualiter sit procedendum in articulis violentiæ, in defensione, & iurisdictione naturali: quæ lex cum sit generalis, quæ respicit vtilitatem omnium oppressorum reipublicæ temporalis, seruanda est ab omnibus, maxime quia est conformis iuri canonico, vt ibi per plures glossas demonstraui, & in hoc casu valet lex quæ fit ad coadiubandum ius canonicum, & in eius vtilitatem, vt docet Morla, in emporio iuris, titu. de legibus, nu. 24. & 25. & Ioan. Gutier. lib. 2. practica. q. 1. nu. 14. Vnde cum lex nostra coadiubet ius canonicū, in quo disponitur quòd nō exequatur sententia appellatione remota, & quòd tollatur vis, quæ in executione facta fuerit, & cum in hoc sit lex generalis, quæ comprehendit defensionem publicam subditorum, sequitur, quòd ex vi rationis directiue seruanda est, ex rationibus de quibus suprā. Et ex traditis per me, in q. 899. lib. 4. comm. à nu. 148. cum sequentibus, vbi hanc refero esse communem opinionem.

S V M M A R I V M.

1 *Exemptio clericorum est de iurepositi-
uo, secundum veriorē opinionem.*

A 5

2 Cap.

P R O O E M I V M.

- 2 Cap. 29. sessio. 25. Concilij Tridentin. declaratur.
- 3 Exemptio clericorum in causis spiritualibus est de iure diuino, & in temporalibus de iure positio.
- 4 Opinio Suarez declaratur, & verba Concilij supra.
- 5 Clerici quoad actiones corporis debent, esse diuini ministerij addicti.
- 6 Vasa Deo consecrata, de sinu est esse prophana.
- 7 Pontifex non debet se intromittere in rebus temporalibus, circa taxam rerum reipublica temporalis.
- 8 Concordia opinionum refertur.
- 9 Lex 6. tit. 1. par. 2. declaratur.
- 10 Civilis Magistratus capis tempore legis natura.
- 11 Priuilegium immunitatis fuit prius à Constantino Imperatore concessum Ecclesiasticis.
- 12 Federicus concessit immunitatem clericis, tam in civilibus quam in criminalibus.
- 13 Leges Hispania confirmant immunitatem Ecclesiasticorum.
- 14 Cap. Decernimus, de iudi, declaratur.
- 15 Verbum, * Decernimus, * denotat ius nouum.

C A P. V.

De personis Ecclesiasticis an sint excepta in rebus temporalibus à iurisdictione Regis, iure diuino, vel humano.

Arix sunt Doctorum opiniones in hac controuersia, in qua plures refert doctissimus Coua. Doctores, pp. quæst. cap. 31. nu. 1. & 2. asserentes hanc exemptionem esse de iure diuino. Nauar. in cap. nouit, de iudi. in 3. notabili, nu. 52. Rolandus à Valle, cõf. 23. nu. 18. lib. 2. Bursatus, cõf. 397. nu. 10. vol. 4. Marta de iurisdictione, 2. p. cap. 6. à nu. 1. & nouiter Cenedo, q. 4.

Sed quòd illa exemptio sit de iure positio tenent plures Doctores quos refert & sequitur Ioannes Garcia, de Nobilitate, glos. 9. à nu. 8. vbi pluribus rationibus, & fundamentis defendit istam opinionem, ex Innocencio, ex cap. 2. de maiorit. & obedientia, & sequitur Alciatus in cap. cum non ab homine, de iudicijs. Alexand. cõf. 8. lib. 1. Boerius, dec. 31. nn. 3. Mexia, in cõclus. 5. ad prægmaticam Regni, fol. 82. Medina de restitut. q. 15. & alios refert & sequitur Castillo lib. 2. controuersiarum iuris, cap. 5. à nu. 29. vbi me allegat pro illa opinione, & plures refert Zenedo, in collectanea ad decretum, col. 37. nu. 1. & in suis quæstionibus, q. fin. nu. 54. vbi idem facit, q. 739. nu. 2. vbi dicit quòd in chapacitas est de iure positio si non si causa spiritualis, veluti circa ordines, & sacramenta, & sequitur Morla, in suo Emporio iuris, tit. 2. de iurisdictione. q. 12. vbi refert plura fundamenta, & intelligit textum Concilij Tridentini cap. 20. sess. 25. Et alios ego refero lib. 4. comm. in epistola ad Regem nostrum à nu. 63. Muñoz de ratiocinijs, cap. 7. nu. 33. Paz in sua praxi. 2. tom. 2. præludio nu. 1. vbi tenet quòd exemptio clericorum in causis spiritualibus procedat de iure diuino, & sic procedat prima opinio, in causis verò temporalibus, Ecclesiarum, & clericorum cõpetat exemptio de iure positio, quòd est de mente omnium Doctorum supra, asserentes in primitina Ecclesia clericos, & eorum res, iurisdictioni Regum, & Imperatori subesse, vt tradit Ioannes Garcia sup. glos. 9. nu. 9. Et nouissimè istam quæstionem prosequitur Suarez lib. 4. de immunitate Ecclesiastica, cap. 9. & eam in his cognitionibus per viam violentiæ defendimus in q. 899. n. 161. cum sequentibus. Quæsetia, & opinio verior est & tenenda, licet Suarez sup. defendat, quòd ista exemptio prouenit de iure diuino, & positio, quòd verum est si cause spirituales referantur ad ius diuinum, & tem-

temporales ad ius positivum, ut supra dictum est, vel aliter, si per ius divinum intelligatur ius canonicum, quatenus ex potestate divina, & super naturaliter collata, latum est, & quia de rebus divinis, & ad bonum animæ pertinentibus potissimè disponit, & in ipsis, vel in exemplis sacrae Scripturae frequenter fundatur. Quam expositionem refert Hostiensis, in cap. nimis, de iure iurando, cuius opinionem sequitur Salmeron tractatu, 37. qui sic declarat. c. quamquam, de censibus, lib. 6. Sed istam interpretationem impugnat Abb. in d. c. nimis, in fin. & Suarez supra nu. 3. quæ profecto est contraria verbis Concilij Tridentini, d. cap. 20. ibi: * *Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus*, * & sic utroq; iure divino, & canonico videtur immunitas concessa, quod quidem verum est, ut declarant Doctores supra, ut procedat in rebus spiritualibus, quæ tangunt bona spiritualia, & salutem animæ; secus verò, in rebus temporalibus quæ respiciunt bonum Regimen reipublicæ, & pacem, & tranquillitatem ipsius; quia tunc saltem quo ad vim directivam, sunt subditi Regibus, & Principibus sæcularibus, quod negat Suarez, supra nu. 18. cuius doctrina non potest sustineri ex supra relatis, neq; ipse pro ea refert fundamenta concludentia, prout est dicere, quod clerici, quo ad actiones corporis debent esse divinis ministerijs addicti, & à sæcularibus negotijs abstracti, & sic quod necesse est, ut à Pontifice habeant regulam, & modum vivendi, & operandi, & utendi etiam rebus temporalibus, vel officijs, & sic quod non possunt esse simul sub iurisdictione Principum temporalium, etiam quo ad ea quæ ad corpus pertinent, quia sicut vasa Deo sacrata eo ipso, & ex natura rei à prophanis usibus exempta sunt, & contractus matrimonij in sacramentum consecratus eo ipso in forum Ecclesiasticum transit, & à sæcularibus exemptus est, (hactenus ille ex nu. 17.) dicens, nu. 18. clericos ex

hac ratione esse exemptos absolutè à iurisdictione temporali Principum, quia præcipuè hæc iurisditio versatur circa subditos, ratione corporum, & consequenter circa omnia illa, quæ ad convenientem conservationem vitæ temporalis ordinantur.

Quia respondeo, quod si ista ratio esset concludens, absurdum sequeretur, quod clerici neq; possent contrahere in rebus prophanis, neq; emere, neq; vendere, cum iam in his actionibus non sint divinis ministerijs addicti, neq; etiam tenerentur servare leges polyticas, quæ respiciunt bonum publicum totius communitatis, quod deuiat à tramite iuris, & rationis, ut supra ex communi opinione Doctorum comprobatum est, & licet oporteat ut clerici à Pontifice habeant regulam vivendi, illud est respectu regiminis animæ, & rerum spiritualium, non verò respectu bonorum temporalium, quia alias sequeretur, quod Pōtifex posset pretia rerum, & taxam panis, & carnis in republica temporali ponere, circa clericos, quod neq; iuris principijs, neq; rationi congruit.

Et pro perfecta comprobatione nostræ principalis conclusionis, duo tempora constituenda sunt. Primum quando Principes erant infideles, secundum postquam facti sunt Christiani. In primo tempore, certissimum est, omnes causas clericorum tractari coram Principibus sæcularibus, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, ut in l. 6. tit. 1. par. 2. ibi: * *E porende los llamavan Reyes, porque regian tan bien lo espiritual como lo temporal*, * & probat lex 50. tit. 6. par. 1. ibi: * *Franquezas muchas han los clerigos, mas que otros homes, tambien en las personas, como en sus cosas, esto les dieron los Emperadores, é los Reyes por honra y reuerencia de la santa Yglesia*, * ut dixi lib. 4. comm. q. 899. à nu. 133. & 135. Axia, de implorandis auxilijs, fundam. 24. vbi dicit, quod civilis Magistratus, capit tempore legis naturæ, & omnia

11 **I**nia gubernauat. Et ego etiam dixi, in epistola ad Regem nostrum, nu. 61. In secundo verò tempore, à tempore Constantini Imperatoris hoc priuilegium exemptionis clericis est concessum, vt docet Almanius, in 4. q. 1. distinct. 25. & Palacios, in 4. dist. 25. disput. 3. & constat ex l. 1. C. de Episcopis, & clericis, & in codice Theodosiano, lex 8. lib. Et in l. 1. C. de Episcopali iudicio, & Baronius, anno. 130. in fin. refert hoc priuilegium immunitatis à Constantino fuisse concessum ad petitionem Hilarij, qui in libro ad eundem sic dicit. * *Beneficia natura tua prouideat, & decernat clementia tua, ne iudices post hac presumant, & usurpent, ac putent se causa cognoscere clericorum:* * quod verbū, * post hac, * denotat principium huius exemptionis, & nouam concessionem, & similem concessionem confirmauit Valentinianus primus, vt refert Ambros. lib. 2. epistolarum, epistola, 13. aliàs, 32. Et cum Valentinianus, 3. clericos hoc priuilegio foripriuasset, vt constat ex lib. nouellarum eius, tit. 12. Martinian. Valentini successorem, pristinae restituit libertati, reuocatis legibus à suo prædecessore promulgatis, vt tradit Baronius, anno. 455. nu. 25. deinde Federicus, sub Honorio, 3. plenissimum priuilegiū fori, tam in criminalibus, quā in ciuilibus causis clericis contulit, vt constat ex eius constitutione, quæ habetur in volumine post libros feudorum, authent. cassa, C. de sacrosanctis Eccles. authent. statuimus, C. de Episcopis, & clericis, quas leges acceptauit Pontifex in fine, dictæ constitutionis, ibi: * *Nos Honorius Episcopus seruus seruorum Dei, has leges à Federico Romanorum Imperatore filio nostro charissimo pro utilitate omnium Christianorum aditas, laudamus, approbamus, & confirmamus tamquam in æternum valituras.* * Quod priuilegium fori per leges Hispaniæ fuit etiam introductum, lex, 51. tit. 6. p. 1. lex. 1. tit. 3. lib. 1. recopilationis, lex, 11. & 12. lib. 2. ord. Lusitaniæ. Idēq;

12

13

est dispositum de iure canonico, vt cōstat ex cap. decernimus, de iudicijs, ibi: * *Decernimus, vt laici Ecclesiastica negotia tractare non presumant, sed Episcopi, & Archiepiscopi, & alij Ecclesiarum Prelati:* * & sic ius nouum, & posituum ibi constituitur, vt denotat illud verbum, * *Decernimus* * idest ius de nouo statui-mus, vt notant Doctores ibi, & sic tenē dum, est dictam fori exemptionem, in rebus ciuilibus, & temporalibus, fuisse introductam de iure positiuo, & Reges, & Principes qui totam iurisdictionem dederunt iudicibus Ecclesiasticis, benè potuerunt seruare causas violentiæ subditorum, in his cognitionibus defensionis naturalis.

S V M M A R I V M.

- 1 **F**ori priuilegium, nullo iure positiuo reuocari potest.
- 2 Priuilegia pluribus modis tolluntur, & reuocantur.
- 3 Priuilegium immunitatis dicitur perpetuum, & irreuocabile.
- 4 Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur.
- 5 Principes temporales non possunt reuocare priuilegium immunitatis clericorum.
- 6 Pontifex potuit eximere clericos à potestate regum, illis contradicentibus.
- 7 Inferior non potest tollere legem superioris.
- 8 Donatio ob causam reuocari non potest.
- 9 Semel Deo dictum, amplius ad usus humanos transferri non potest.
- 10 Donatio Ecclesie facta per Constantinū non potest reuocari.
- 11 Romanus Pontifex, non potest tollere clericis omnibus, immunitatem fori.
- 12 Pontifex, non est Dominus absolutus bonorum sue sedis.
- 13 Pontifex est dispensator fidelis, & prudens bonorum Ecclesie, non dissipator.
- 14 Cap. significasti, de foro competentis declaratur.

CAP.

CAP. VI.

Verum hoc priuilegium immunitatis clericorum, possit aliquo modo reuocari, et Principi laico, per Pontificem concedi.

Sed hoc priuilegium fori, est de iure diuino introductum consequens est, nullo iure positiuo reuocari posse cum sit immutabile, & perpetuum, maxime cum non respiciat utilitatem priuatam clericorum, sed publicam vniuersalis Ecclesie, & sic cum non in fauorem, vnius loci, vel prouincie, aut gentis, sed ob augmentum, & decentiam diuini cultus, & honorem totius Ecclesiastici status institutum sit, videtur dicendum nullo iure reuocari posse. Si vero hoc priuilegium exemptionis sit de iure positiuo, introductum in rebus temporalibus (vt resoluius supra, in cap. 5.) Tunc etiam suboritur dubium, an sit perpetuum, & vtrum auferri possit ob aliquam causam. Pro cuius enucleatione, & declaratione, oportet præ oculos habere, quibus modis priuilegia destruuntur, & reuocantur, & reperio quod tribus modis, illud potest contingere, primo per reuocationem expressam: secundò per renuntiationem: tertio per vsum contrarium, & si loquamur de priuilegio immunitatis quatenus respicit utilitatem Ecclesiasticorum, quo ad spiritualia certissimum est, cum hoc priuilegium sit à Deo concessum non posse per potestatem humanam tolli, quia datum est cum absoluta promissione perpetuitatis, & ob hanc rationem dicitur perpetuum & irreuocabile. Si vero loquamur de rebus temporalibus, & à potestate temporali Principis secularis, tunc est grauis contentio & difficultas, quia omnis res per, quasque causas nascitur, per easdem dissoluitur, ergo si hoc

priuilegium voluntate Regis fuit introductum, contraria voluntate potest reuocari, vt diximus, ex Gratiano, in cap. omnes, §. hæc si quis, 11. q. 1. & ex lege, si quis curialis, C. de Episcopis, & clericis, & ex lege, neminem, & authentica quas actiones, C. de sacrosanctis Ecclesijs, & in l. 19. C. Theodosiani. Vbi similia priuilegia reuocantur, maxime, quia Reges qui hodie viuunt possunt dicere non concessisse tale priuilegium neque antecessores ipsorum iuri præiudicare potuisse.

Sed his non obstantibus dicendum est Principes temporales non posse hoc priuilegium reuocare, quia tale priuilegium transit in contractum à principio, & fuit ob publicam causam introductum, & ex causa remuneratoria, & sic non consentiente Pontifice, cuius causa hoc priuilegium fuit concessum, non possunt Principes illud reuocare, vt docet Innocentius, in cap. nouit, de iudic. vbi Abb. nu. 23. Felinus, in cap. 1. de constitutionibus, nu. 19. ver sic, alius casus, Aluarus Pelagius, lib. 1. de planctu Ecclesie, cap. 44. Driedorus, lib. 1. de libertate Christiana, cap. 9. Couarruias, pp. cap. 31. Soto, in 4. distinct. 25. q. 2. art. 2. conclu. 6. Molina, tomo 1. de iustitia & iure, disput. 31. & dicam, in cap. 10. per totum, & est ratio quia si Pontifex, potuit clericos eximere a seculari potestate, in rebus temporalibus, etiam inuitis Principibus temporalibus, vt docent Doctores supra, sequitur quod Reges, non possunt reuocare priuilegium fori, quia sicut tale priuilegium, non pendet à voluntate Principum, inferri, ita neque in duratione, seu conseruatione, quia non potest inferior, mutare ius à superiore statutum vel offerre à superiore concessum: & cum Pontifices constituissent hoc ius immunitatis, quatenus sunt superiores Regibus temporalibus, saltem indirectè per spirituales potestatem, ergo sequitur per Principes temporales reuocari non posse, cum iam transisset in contractum

8 tractum, & magis diei potest donatio ob causam, quam priuilegiū vt tenet Dried. supra. Et cum talis donatio sit perfecta reuocari non potest, lex, perfecta donatio, C. de donationibus, que sub modo, quia ille qui donauit, neque sui successores post donationem, non sunt domini rei donata, & sic neq; per dominium, neq; per potestatem iurisdictionis, illud fieri potest. Quod non solum procedit in hoc priuilegio exemptionis, sed in omnibus priuilegijs Ecclesie concessis per saecularem potestatem, quia semel Deo dedicatum amplius ad vsus humanos redire non potest, vt in regula iuris, & pro hac sententia refert plures Doctores, & decisiones Surdus, conf. 419. volum. 3. per totum, & sic eo ipso, quod priuilegium est Ecclesie concessum, & capit esse in possessione illius, inter bona Ecclesiastica computatur, & sic nullus Princeps saecularis potest illud annullare, minuere, neq; reuocare, neque limitare. Quae sententia potest comprobari, ex donatione facta Ecclesie per Constantinum Imperatorem, quae valida fuit, merò iure, & non potuit illam reuocare, vt tradit, glossa, verbo, pertinere, in l. 1. ff. de officio praefecti, vrbis, Rolandus, conf. 88. volum. 1. num. 29. Couar. lib. 4. variarum, cap. 16. nu. 8. Azcue. in l. 5. tit. 3. lib. 2. recop. & ego plures refero pro hac opinione, lib. 1. comm. q. 345. & vltra Doctores quos ibi refero, tenet nouissimè hanc sententiam, Martia, de iurisdictione, r. p. c. 30. vbi latissimè agit de viribus huius donationis, cuius literam refert Paramo, de origi. Inquisitorum, lib. 3. cap. 1. nu. 47. & sequitur Faquinetus, lib. 3. controuersiarum, cap. 1. litera, C. Et cum Principes temporales non possint reuocare dictam donationem, similiter etiam neque cōcessionem iurisdictionis, quia circa bona, & iura Ecclesiastica, nulla est laicis tributa potestas, ergo similiter circa priuilegium Ecclesiasticum, vel iurisdictionem, semel in Ecclesiam translata.

Quae sententia in tantum vera est, quod neque ipse Romanus Pontifex poterit in vniuersum huic iuri immunitatis renuntiare, quia ipse non est dominus absolutus bonorum, & iurium, suae sedis, etiam illorum quae à Principibus donata sunt illi, quia principaliter sunt donata Christo, & Pontifici, vt Vicario eius, & ideo non personae, sed sedi datae sunt, & sic solum est dispensator fidelis, & prudens, vnde nimirum si non possit suo arbitrio illa donare, vel dispensare, & alienare, vt Doctores docent in cap. Ecclesiae, de constitut. Iacoba. de Concilijs. lib. 1. opi. 7. Suarez, lib. 4. de immunitate Ecclesiastica, cap. 30. à nu. 18. Et si Summus Pontifex habet interdictam facultatem, à fortiori, clerici, non possent iuri pro se introducto renuntiare, quia iterum subiectioni temporali subijcerentur, in opprobrium clericorum, quod esset absurdum. Et ita ex hac ratione venit declarandus, tex. in cap. significasti, & cap. si diligenti, de foro competenti, vbi clerici, non possunt prerrogare iurisdictionem sui iudicis, in iudicem laicum.

S V M M A R I V M.

- 1 Rex iustus erigit terram.
- 2 Rex sapiens stabilimentum populi est.
- 3 Reges temporales verè Reges sunt.
- 4 Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita est.
- 5 Lex Dei est, tributum soluere Regibus.
- 6 Homo natura sua propensus est ad civilem societatem.
- 7 Communitas hominum non potest esse sine iustitia.
- 8 Pax non potest esse sine gubernatore.
- 9 Princeps politicus necessarius fuit ad rempublicam gubernandam.
- 10 Vbi non est gubernator, populus corruit.
- 11 Rex puer est supplicium populi.
- 12 Humana natura non potest esse destituta

medijs ad suā conseruationem necessa-
rijs.

13 Legis virtus est vetare, punire, corri-
gere.

14 Corpus humanum sine capite seruari nō
potest.

15 Respublica, est ad instar, corporis hu-
mani.

16 Navis, nihil operatur sine guberna-
tore.

17 Potestas non est nisi à Deo.

18 Deus dat Regnum, & Imperium.

19 Quae sunt de iure naturae sunt à Deo.

20 Deus est author naturae.

21 Reges vocantur ministri Dei.

22 Reges possunt obdelictum, aliquem vita
priuare.

23 Deus solus est Dominus vitae hominis,
& qui illius vicem gerit.

24 Reges Christiani, habent à Deo potesta-
tem civilem.

25 In Ecclesia est vnus supremus Prin-
ceps polyticus.

26 Pontifex est supremus pastor omnium fi-
delium.

27 Vna est Catholica Ecclesia.

28 Vnus Deus, vnum Baptisma.

29 Sol est vnus, radij multi sunt.

30 Vnitas seruat in origine.

31 Vnus grex, vnus pastor, vna columba.

32 Verba consecrationis in pane, & vino,
denotant unitatē Ecclesiae, ex pluribus
fidelibus.

C A P. VII.

*Verum Principatus polyticus legitimo
modo introductum sit à Deo.*

Ertsissima est iuris conclusio
apud omnes patres sine dif-
ficultate obtenta, & obserua-
ta, polyticum Principatum,
debito modo, & non per tyranidem
introductum, iustum, & legitimum ef-
se, vt habetur Prouerb. cap. 29. ibi: * *Rex
iustus erigit terram.* * Et ibi: * *Rex qui
iudicat in veritate pauperes, thronus eius*

in aeternum firmabitur. * Et Sapient. 6
* *Rex sapiens stabilimentum populi est.* *

In quibus locis, & alijs similibus aper-
tè supponitur, temporales Reges esse
veros, ac legitimos Principes, seu do-
minos, & ideo Petrus, 1. can. cap. 2. præ-
cepit. * *Subiecti stote omni humana crea-*

turae, propter Deum, siue Regi tamquā præ-
cellenti. * & infra: * *Regem honorificate,*
* & Paulus ad Romanos, cap. 13. * *Om-*

nis anima potestatibus sublimioribus sub-
iecta sit. * Et infra: * *Non solum propter*

iram, sed etiam propter conscientiam: Ex
quibus verbis nostra, conclusio mani-
festatur, quia nō tenetur aliquis prop-
ter conscientiam obedire, nisi legiti-
mam potestatem ad præcipiendum ha-
benti. Quam veritatem clarè ostendit

Clemens, lib. 4. constitut. c. 17. dicens:

* *Stote subiecti omni Regi, & potestati in*
hys, quae Deo placent, tamquam ministris

Dei, & impiorum iudicibus: * Et ibi:

* *Exhibite eis omnem merum debitum,*
omne vectigal, omne tributum. * Et po-
stea concludit: * *Hac enim est lex Dei.*

* Idem habetur apud Hieronymum,
epistol. 4. post medium, vbi id confir-
mat exemplis, ex brutis animalibus, di-
cēs: * *Etiā muta animalia, & ferarum*

greges ductores sequuntur suos; in apibus
Principes sunt, greges vnum sequuntur, or-

dine literato, Imperator vnus, iudex vnus
Prouintiae. * Quae sententia etiam con-
firmatur ex naturali ratione, quia ho-

mo natura sua propensus est ad ciui-
lem societate ad cōuenientem huius
vitae conseruationem, vt docet, Ari-
stotel. 1. polit. cap. 1. & 2. & Chrysosto-
mus, homil. 34. in 1. ad Chorint. Quod

etiam à Deo sic fuit ordinatum, vt in-
ter homines conciliaretur concordia
& charitas, quia communitas hominū
non potest esse sine iustitia, & pax sine

gubernatore, qui potestatem coërcen-
di, & præcipiendi habeat, vt docet Vi-
ctoria, de potestate Ecclesiae, q. 3. & sic
benè sequitur quod in humana ciuita-
te necessarius sit Princeps polyticus,

qui illam in officio contineat. Et ob
hanc

P R O O E M I V M:

hanc rationem dicitur, Prouerb. cap.
10 11. * *Vbi non est gubernator populus cor-*
ruet. * Et Ecclesiast. 10. *Va tibi terra, cu-*
11 *ius Rex puer est.* * quia non satis est ha-
bere Principem, nisi ad regendum, &
gubernandum aptus sit. Et ideo in pœ-
nam comminatur Deus per Isaiam,
12 cap. 3. * *Dabo pueros Principes eorum, &*
effeminati dominabuntur eis. * Et sic cū
humana natura non possit esse destitu-
ta medijs, ad suam cōseruationem ne-
cessarijs, dubitari non potest, quin ex
natura rei, & attento iure, & iustitia na-
turali, possit esse Princeps polyticus
in ciuili societate, habens in eam legi-
timam, & sufficientem potestatem ad
corrigen- dum, vetandum, permi-
13 tum, & puniendum, quæ sunt legis vir-
tutes, vt in l. virtus, ff. de legibus, vt su-
pra diximus, cap. 2. nu. 3. Quæ senten-
tia potest cōprobari, ex naturali exēp-
14 tione corporis humani, quod sine ca-
pite seruari non potest. Est enim hu-
mana respublica, ad instar corporis
humani, quod sine varijs ministris,
& ordinibus personarum, (ad in-
15 star plurium membrorum) subsistere
non potest. Et sic multò minùs sine gu-
bernatore, & Principe, ad quem totius
corporis commune bonum procura-
16 re pertineat. Hoc idem exemplum na-
uigatio navis nobis ostendit, quæ sine
gubernatore definit operari, idem de
exercitu, si dux deficiat. Quæ pote-
stas polytica a Deo optimo maximo
dimanat, vt tradit Paulus ad, Roma-
17 nos, cap. 13. * *Non est enim potestas nisi a*
Deo, quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt:
* Et infra: * *Dei enim minister est.* * Et
Prouerb. 8. * *Per me Reges regnant.* * Et
Sapient. 6. * *Audite Reges, quoniam data*
est a Domino potestas vobis, & virtus ab
altissimo. * Et sic de Rege Salomone,
18 3. Reg. 10. dicitur: * *Sit Dominus Deus*
tuus benedictus, cui complacuiisti, & posuit
te super thronum Israel. Et Danielis, cap.
2. ad Nabucho Donosor, dixit: * *Deus*
cæli Regnum, & fortitudinem, & Imperiū
dedisti tibi. * Et sic dixit Augustinus, lib. 5.

de Ciuit. Dei, cap. 21. * *Non tribuamus*
dandi Regni, & Imperij potestatem nisi Deo
vero. * Et est ratio huius conclusionis
quia omnia quæ sunt de iuræ naturæ
19 sunt à Deo, & sic cum Princeps polyti-
cus sit de iure naturæ, sequitur, quod
sit à Deo, authore naturæ, quia cū
Principatus iustus & legitimus sit, nō
potest non esse consentaneus iuri na-
turali, & cum sit necessarius ad cōser-
uationem humanæ potestatis, quam ip-
sa humana natura appetit, etiam hoc ti-
tulo est de iure naturali, talem potesta-
tem exigendi. Igitur sicut Deus qui
est author naturæ, est etiam author iu-
ris naturalis, ita etiā est author huius
potestatis polyticæ, quia secundum
Philosophum, qui dat formam, dat ea
20 quæ consequuntur ad ipsam, & cū om-
ne bonum dimanet à Deo, vt à princi-
pali authore, iuxta illud, Iacobi. 1. * *Om-*
ne datum optimum, & omne donum per-
fectum de sursum. * Sed Principatus po-
21 lyticus est bonus, & honestus, ergo se-
quitur, quod est à Deo, & ex hac causa
Reges ministri Dei vocantur in scrip-
tura, ergo eorū potestas respectu Dei
est, & ipse est principalis author huius
Regiminis. Ex quo principio, confir-
matur ea potestas, quam Reges habent
ad vindictam malorum, etiam illos vi-
22 ta priuando, quod sinè diuino nutu fie-
ri non potuisset, cum solus Deus sit
dominus vitæ hominis, & qui illius vi-
23 cem gerit, & ob hanc causam dixit
Paulus, ad Rom. 13. * *Nō sinè causa gla-*
dium portat, Dei enim minister est: vindex
in iram ei qui malum agit. Ex quibus re-
24 soluendum est Reges Christianos, ha-
bere à Deo potestatem ciuilem in suo
ordine supremā, nullūq; alium dire-
ctè recognoscere superiorem, intra eū-
dem temporalem, seu ciuilem ordinē,
à quò in actibus suæ potestatis per se
pendeant. Vnde fit, non dari in Eccle-
sia vnum solum supremum Principem
25 temporalem, totius Ecclesiæ, seu om-
nium Regnorū eius, sed tot esse, quot
sunt Regna, seu reipublicæ supremæ,
quæ

quæ non recognoscunt superiorem in temporalibus, & sic dixit Sese. in 2. par. decis. in epistola Regia n. 32. quod temporalis iurisdicção non dependet à Pontifice, sed in numer. 4. Palindiam cantat, & me notat, quia Doctorem Azeved. improbaui.

- Et licet in qualibet Republica temporali Christiana sit vnus Princeps cuius munus sit, eam gubernare, in rebus temporalibus politicis, tamen in
- 26 Ecclesia Dei, vnus est Pastor totius gregis, in omnibus Regnis, & republicis Christianorum, & sic in Cant. cap. 6. dicitur: * *Vna est columba mea, perfecta mea, vna est mater mea, electa genitrici sue.* * Et Paul^o ad Ephes. 4. * *vnus corpus, & vnus spiritus, vna spes vocatio-*
- 27 *nis vestre, vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus, quam unitatem firmiter tenere, & vendicare debemus, maxime nos Episcopi, qui in Ecclesia praesidemus, vt Episcopatum quoque ipsum vnum atque indiuisum probemus.* * Nemo fraternitatem mendacio, fallat, nemo fidei veritatem perfida prauaricatione corrumpat. Episcopus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur, *
- 28 Ecclesia vna est quæ in multitudine latius incremento fecunditatis extenditur, quomodo solis multi radij sunt, sed lumen vnum. Et rami arboris, multi sunt; sed robur vnum tenaci radice fundatum. Et quomodo
- 29 de fonte vno, plurimi riuus defluunt, numerositas licet diffusa, videatur exundantis copiae largitate, vnitas tamen seruetur in origine. Auelle solis radium à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit, ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit, à fonte præcinde riuum præcissus arefcet. Sic & Ecclesia Domini, licet perfusa per orbem totum, radios suos porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbiq; diffunditur, neque vnitas corporis separatur, ramos suos in vniuersam terram, copia vbertatis extendit profluentes largiter riuos la-

tius expendit. Vnum tamen caput est, 31 & origo vna. & vna mater fecunditatis succubibus copiosa: illius lacte nutrimur, illius lacte nutrimur, & spiritu eius animamur. Et dominus noster Ioan. 10. insinuans nobis hanc vnitatem, dicit: * *Ego, & Pater vnus sumus, ad quam unitatem redigens Ecclesiam suam, denuò dicit: * Et erit vnus grex, & vnus pastor.* * Denique vnitatem Christianam firmam, sibi atque inseparabili charitate cõnexam, etiam ipsa domini sacrificia declarant, quia quando Dominus corpus suum panem vo-

32 cat, de multorum granorum ad vnatione congestum, populum indicat adunatum, & quando sanguinem suum, vinum appellat, de botris, atque acinis plurimis oppresum, acque vinum coactum, gregem item nostrum significat, commixtione adunatæ multitudinis copulatum: & sic dicitur: * *Vna sancta, Catholica Ecclesia,* * & sicut ipsa est vna, sic pastor est vnus, vnum ouile, & vnus pastor, vna fides, vnum baptisma.

S V M M A R I V M.

- 1 Omnes clerici gaudent privilegio clericali, tam in sacris, quam in minoribus.
- 2 Cap. 2. de foro competenti, declaratur, & ponderatur.
- 3 Cap. cum non ab homine, de iudijs declaratur.
- 4 Clerici sunt de familia Christi, & deputati ad diuinum cultum.
- 5 Cap. si diligenti, de foro competentii, declaratur, & ponderatur.
- 6 Privilegium Ecclesiasticum conceditur omni Collegio clericorum.
- 7 Clerici omnes sunt immunes à tributis.
- 8 Clerici debent permanere in statu clericali, vt potiuntur suo privilegio.
- 9 Clerici in sacris tenentur perseverare in statu clericali, alias erunt apostata.
- 10 Clerici in sacris, ex vi sui ordinis gaudent privilegio clericali.

B

11 Cap.

P R O O E M I V M.

- 11 Cap. 6. ses. 23. Concilij Trident. declaratur, & ponderatur.
- 12 Clerici in minoribus, non gaudent privilegio clericali, si non probentur qualitates Concilij, saltem alternatiue.
- 13 Verba Concilij Tridentini, alternatiue sunt intelligenda.
- 14 Clericus in minoribus, qui habet beneficium Ecclesiasticum, gaudet privilegio fori, licet non portet habitum clericalem,
- 15 Lex, 1. titul. 4. libro, 1. recopilation. declaratur.
- 16 Lex Regni, est conformis iuricanonico, & decreto Concilij.
- 17 Clericus beneficiatus, gaudet privilegio fori, licet non habeat apertam tonsuram, neque deferat habitum clericalem.
- 18 Leges Regni, non possunt disponere contra sacros canones.
- 19 Lex, 2. tit. 4. lib. 1. recopil. declaratur.
- 20 Clericus coniugatus, quando gaudeat privilegio clericali traditur remissum.
- 21 Clericus prima tonsura in ciuilibus, non gaudet privilegio exemptionis, quoad tributa, & vectigalia, & reliqua.
- 22 Concilium non loquitur nisi in privilegio fori, in clericis in minoribus constitutis.
- 23 Clerici prima tonsura, qui non habent qualitates Concilij, saltem alternatiue, non gaudent privilegio fori.
- 24 Clericus habens pensionem, an comprehendatur sub dispositione Concilij.
- 25 Cognitio clericatus, vel habitus pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, & qualiter intelligatur.
- 26 Cap. si iudex laicus, de sentent. excom. declaratur.
- 27 Cognitio habitus clericalis, non est mixti fori.
- 28 Iudex laicus, qui prauenit per capturam potest facere qualemqualem probationem habitus.
- 29 Titulus ordinis deperditus, potest per testes comprobari.
- 30 Possessio clericatus attenditur, tempore debiti, vel captura.

- 31 Cap. iua, de clericis peregrinantibus. declaratur.
- 32 Iudex Ecclesiasticus, solum cognoscit de re Ecclesiastica, & spiritali.
- 33 Iudex secularis ex privilegio Pontificis potest cognoscere in causis Ecclesiasticis ob aliquas causas.
- 34 Iurisdictionis questio, inter Ecclesiasticum, & sacularem, est tractanda coram iudice Ecclesiastico.
- 35 Iudex secularis, debet citari quando Ecclesiasticus dicit causam ad se pertinere.
- 36 Cognitio clericatus, est mixti fori secundum aliquos.
- 37 Laicus potius quis praesumitur, quam clericus.
- 38 Iudex laicus potest, examinare testes super clericatu.
- 39 Repertus in habitu clericali, praesumitur clericus, sicut repertus in habitu laicali laicus.
- 40 Habitus clerico conueniens, qualis debet esse, & a quo probetur, & iudicetur, variae sunt opiniones, ubi author refert suam sententiam.

C A P. VIII.

Verum omnes clerici, tam in sacris, quam in minoribus ordinibus constituti, gaudeant Ecclesiastica libertate, quoad forum, & quo ad tributa, & quis sit iudex competens huius cognitionis.

IN Hac quaestione proposita duo tempora consideranda sunt, vnum, ante nouam legem Concilij Tridentini, cap. 6. in ses. 23. alterum, post eius decisionem, & sic primo tempore considerato, dicendum est, omnes clericos tam in sacris, quam in minoribus constitutis, & in clericali statu perseverantes, plene & integre gaudere privilegio clericali. Quae sententia expresse comprobatur, in cap. 2. de foro competenti, ibi: * *Neque Praes.*

3 *presbyterum, neque diaconum, aut clericum ullum, aut minores Ecclesie.* * Idem probatur, in cap. cum non ab homine, de iudicijs, ibi: * *Clericos cuiuscumque ordinis,* * & ibi: * *Clericos in quocumque ordine constitutos.* * Et traditur, in c. de persona, 11. q. 1. & ratio huius assertionis est, quia si hoc priuilegium est de iure diuino, nullam habet limitationem ex parte clericorum, quia omnes speciali titulo, de familia Christi sunt, & ad diuinum cultum consecrati, & deputati, quia licet inter ipsos clericos, sit differentia maioris, vel minoris cōsecrationis, hoc non satis est, ut dicamus, quod dā fuisse magis exemptos, ex vi iuris diuini, quā alios. Si verò hoc priuilegiū consideretur de iure positiuo Ecclesiastico, & tunc limitari potest quo ad personas, sed si non reperiatur facta discretio inter clericos in sacris, vel in minoribus, dum modo in statu clericorū perseuerent, idem ius constituendum est.

4 Quæ sententia colligi potest, ex c. si diligenti, de foro competenti, quia cum hoc priuilegium nō sit personale, neque intuitu personæ concessum, sic non censetur datum intuitu huius, vel illius ordinis, sed intuitu totius status clericalis, & sic possunt ponderari verba illius, textus, ibi: * *Toti collegio Ecclesiastico indultum.* * Et cum omnes clerici, sint de illo collegio, ad omnes pertinet, etiam si fuerint primæ tōsuræ, cum sub generalitate verborum omnes comprehendantur. Ita Ioannes Lupus, de liber. Ecclesiast. cap. 2. Couarruias, practicarum, c. 31. & 32. & 33. comprobatur, in cap. 2. de foro competenti, & cap. 6. ses. 23. Concilij Tridentini. Nam iura canonica, & civilia, concedunt generaliter immunitatem in criminalibus & civilibus, & faciūt clericos exemptos, & immunes a tributis, & sic ad omnes clericos cuiuscūque ordinis, in statu clericali perseuerantes, æqualiter applicāda sunt, cū ipsa iura nihil in hac parte inter eos discerant, neq; aliquā cōstituāt differētiā; &

8 sic ubi lex, non distinguit, neq; nos distinguere debemus, l. nō distinguemus ff. de receptis arbitris, l. in agris, ff. de acquirendo rerū dominio. Quæ cōclusio est intelligenda, & declarāda dūmodo in clericali statu, tales clerici perseuerabunt, quia licet omnibus clericis commune sit, ut characterem indelebilem accipiāt, illud cum proportionē, & quadam imitatione, de primatōnura accipiendum est, licet quo ad perseuerantiam in statu, & munere clericali, ordinis sacri, secum afferunt maiorem stabilitatem, & obligationem, cum illi qui in sacris sunt constituti, tenentur p̄cisse in statu clericali perseuerare, ut in cap. decernimus, dist. 28. Neque sine crimine apostasiæ, illū possunt deferere, cap. tuæ, ubi glossa, de apostatis, clerici autē in minoribus possunt sine apostasiā, statū clericalē deponere, & laicē viuere, & negotijs secularibus se immiscere, ut in c. Joannes, de cleric. coniugat. & in c. unico, eod. tit. lib. 6. Ex qua differentia oritur, ut clerici in sacris absolute, & sine aliqua cōditione, dicātur ex vi sui ordinis gaudere priuilegio clericali, quia talis ordinatio, secū trahit perseuerantiā, in illo statu, inferiores autē ordines, quia per se nō obligāt, ad perseuerantiā in illo statu, id circo per se solum, nō sufficiunt ad gaudēdū priuilegio clericali, & sic requirūtur in his clericis in minoribus cōstitutis, aliæ conditiones, quæ indicent talem personam, durare in statu clericali, quæ est potissima, ratio ob quam hoc priuilegium conceditur.

11 Ex quibus venit intelligendus, text. in cap. 6. ses. 23. Concilij Tridentini. ubi nō sufficit clericis in minoribus, ut habeāt ordinem, & ætatem, nisi habeant beneficium Ecclesiasticum, vel aliam ex qualitatibus alternatiue traditis, cuius verba sunt. * *Nullus prima tonsura initiatus, aut in minoribus ordinibus constitutus, ante decimum quartum annum, beneficium possit obtinere, is etiam fori priuilegio non gaudeat.*

deat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram deferens, alicui Ecclesie ex mandato sui Episcopi, inseruiat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versetur. * Ex quibus verbis constat, mentem Concilij fuisse, vt non gaudeant priuilegio clericali, clerici in minoribus constituti, nisi Ecclesiasticis ministerijs actu dicati sint. Et sic voluit

12 sacra decisio Concilij Tridentini, vt minoribus ordinibus aliquid aliud adiungatur, quo ista perseuerantia ad diuinum cultum indicaretur. Duos autem modos Concilium distinxit, vnus est, si clericus primæ tonsuræ beneficium Ecclesiasticum habeat, alius est, si tonsuram, & habitum clericalem deferat, & ad seruiendum alicui Ecclesie, vel alio modo in via ad Ecclesiasticum obsequium, per Episcopum applicatus, vel constitutus sit. Qui duo modi singuli per se sufficiunt, cum verba Concilij alternativè procedant, vt

13 sensit, Gurierrez, lib. 1. practicarum, quæstion. 7. & ita pluries videtur obtentum, & practicum, vt dixi, lib. 4. practicarum, quæstion. 1. à num. 579. cum sequentibus. Et sic ex mente, & verbis Concilij, sufficit quod clericus minor habeat Ecclesiasticum beneficium, vel capellaniam collatiuam, ad hoc vt eo

14 ipso gaudeat priuilegio fori, etiã si conditiones, alias in clericis minoribus requisitas non obseruet, quia Conciliũ in primo membro, solum beneficium, cum ordinibus requirit, quia ratione beneficij censetur esse actu dicatus Ecclesiastico ministerio, quod declarat Auendañus, in cap. prætorum, 1. par. c. 22. nu. 11. & Salcedo, in practica ad Bernardum Diaz, c. 62. n. 9. Gutierrez. pp. lib. 1. c. 5. Conar. pp. c. 32. per totum, & alios refero vbi suprà.

15 Nec suprà dictæ resolutioni, est contraria dispositio, textus, in l. 1. tit. 4. lib. 1. recopilationis, vbi omnia simul cõ

iuncta videtur necessaria, vt clericus in minoribus gaudeat fori, priuilegio, ibi: * *Iuntamente con qualquiera destas calidades truxere habito, y tonsura clerical.*

* Quia illa verba sunt adaptanda ad secundam partem Concilij, videlicet, vt clericus in minoribus, qui non habet Ecclesiasticum beneficium habeat ton

16 suram, & habitum clericalem. Si vero obtineat beneficium Ecclesiasticum tunc illud sufficit, etiam si non habeat reliquas qualitates, cum illæ non sint necessariae in clericobeneficiato, quia ratione beneficij est Ecclesiastico ministerio dedicatus, & per consequens gaudet fori priuilegio, & licet possit à suo iudice puniri, si talis clericus beneficiatus non habeat tonsuram, & habitum clericalem, non tamen priuatur ex hac ratione priuilegio fori, neque contrarium disponit, nec potuit disponere lex Regni, contra decretum Concilij Tridentini, imò in omnibus sequitur illius vestigia, ibi. * *Ordenamos, y mandamos, que aquellos se cumpla y guarde, de manera que actual, y realmente concurren en los tales clérigos las dichas calidades, y no se haga fraude a cerca de ellas a lo dispuesto por el santo Concilio.*

* Et ibi. * *En lo que toca al habito, y tonsura que hã de traer los clérigos de menores ordenes, conformar donos con la Bulla que a nuestra suplicacion concedio nuestro muy sãto padre, el Papa Pio, VIII.*

* Et sic loquitur, lex de clericis, respectu tōsuræ, & habitus, non verò de clericis beneficiatis, in quibus non loquitur Concilium, neque in eis requiruntur dictæ qualitates, quod aperte probat, lex, 2. titul. 4. eodem libro, ibi: * *Saluo los que actualmente tuieren beneficio Ecclesiastico.*

* Et sic constituit differentiam, inter clericos primæ tonsuræ, & clericos habentes beneficiũ Ecclesiasticum. Quod est notadũ in his articulis per viam violentiæ, quia sepe de facto contingit. Si verò clericus sit coniugatus, seruanda est dispositio Concilij, in dict. cap. 6. sel. 23. & cap. 1. de

17

18

19

de clericis coniugatis, & quod traditur,
in d. Bulla Papæ Pij, III. de qua fit me-
tio, in d. l. i. ti. 4. lib. 1. recopilationis,
20 & ego dixi, lib. 2. practicar. q. 393. & in
2. part. huius libri, q. 79. Si vero non a-
gatur, de privilegio fori in criminali-
bus, sed de privilegio exemptionis in
civilibus: * *En quâ opçhos, y alcavalas.*
21 * Servanda est dicta, lex, 2. tit. 4. lib. 1.
recop. quia in hoc casu nihil est dispo-
situm per Concilium Tridentinum,
quia cum ille clericus sit subditus Re-
gibus cum non obseruet requisita Co-
22 ciliij Tridentini, non potest dici e-
xemptus à tributis, nisi sit iurisdic-
tio Ecclesiasticæ subiectus, & sic cum
clerici in minoribus non gaudeant pri-
vilegio fori, ex defectu dictarum con-
ditionum, consequenter non gau-
dent immunitate à tributis, neque ga-
23 bellis. Vnde cum isti clerici in mino-
ribus, non gaudeant privilegio fori,
ergo subduntur legibus civilibus, non
solum quod ad vim directivam, sed et-
iam quod ad coactivam, & per conse-
quens, non est contra libertatem Ec-
clesiasticam, ut subiaceant legibus tri-
butorum, alias, solâ prima tonsura,
sine alia processione clericatus, fie-
rent homines à tributis immunes, mul-
ti tonsurarentur solum, ut à tributis
eximerentur, absque intentione sta-
tus Ecclesiastici, ut benè aduertit,
Suarez, libro, 4. de immunitate Ec-
clesiastica, capitul. 27. num. 14. & 15. &
16. Vbi sic interpretatur legē, 2. titul.
4. libro, 1. recopilationis. Et sic defen-
dit eius decisionem. Et vtrum habeat
24 locum illius decisio in clerico habente
pensionem, tradit, Lafarte, de al-
caualas, cap. 19. à nu. 24. & latius dice-
mus, in 2. par. huius operis in quæst. 64.
Dubitari ramen sæpè solet, vtrum
cognitio clericatus, vel habitus, per-
tineat ad iudicem Ecclesiasticum, vel
sæcularem, & pro iudice Ecclesia-
stico, facit, textus capitalis, in capit.
si iudex laicus, de sententia excommu-
25 nication. lib. 6. vbi clericus captus, à iu-

dice sæculari, si opponat exceptio-
nem clericatus, debet de illa cognos-
cere Ecclesiasticus iudex, servata for-
ma, & decisione illius textus, quia hæc
cognitio non est mixti fori, ut decla-
rauit Rota, in novis, decisione, 3. titul.
26 de sententia excommunicationis, po-
terit tamen iudex laicus, qui prævenit
per capturam personæ, adhibere qua-
lem qualē cognitionē de clericatu, ad
27 ipsius instructionem, ut tradit Baldus,
in l. si qua per calumniam, codice de
Episcopis, & clericis, Archidiaconus,
in capitul. frequenter, distinction.
54. Belluga, in speculo Principum, ru-
brica, 11. §. videamus, numer. 4. Gram-
maticus, decisione, 81. Franciscus Mar-
cus, decisione, 189. & 329. Capicius,
decisione, 161. Si verò titulus ordi-
28 nis fuerit deperditus, potest per testes
comprobari, ut tradit glossa, verbo,
fecerit, in fin. in dict. capit. si iudex lai-
cus, & Guido Pape, decisione, 474. Co-
uarruias, practicar. quæstion. capit.
33. nu. 3. & sufficiet, quod ille clericus
ante delictum, fuisset in possessione
clericatus, licet alio modo non probe-
tur, ut tradit Rota, decisione, 8. in anti-
29 quis, de causa possess. & prop. & sic po-
test intelligi, capit. tuæ, de clericis pe-
regrinantibus, vbi dicitur, quod cleri-
catus debet probari per literas, aut
per testes, quæ omnia supplet posses-
sio clericatus, ut in dict. capit. si iudex
laicus, clarè comprobatur, maxime si
non agatur de præiudicio tertij. Et
ratio est, quia cum agatur de re Eccle-
30 siastica, & spiritali solum Ecclesiasticus
cognoscit, ut in capitul. decernimus,
31 & in capitul. quanto, de iuditijs, & Co-
uarruias, dict. capit. 33. num. 9. nisi ex
privilegio Pontificis, reipublicæ tem-
porales, aliud habeat dispositum, quod
32 servandum erit, ut tradit Marta, de
iurisdictione, 2. part. capit. 31. numer.
11. & 16. Si verò vertatur dubium, de
iurisdictione, tunc iudex Ecclesiasti-
33 cus propter maiorem auctoritatē, debet
iurisdictionis quæstionē diffinire, ut do-
34

Felinus, in cap. pastoralis, nu. 4. vbi, Decius, de rescrip. & Couar. d. c. 33. nu. 1. in quo iudex secularis debet citari, vt in dicto, cap. si iudex laicus, & tradit Bosius, in tit. de iure competenti, num. 155. & quod ista controuersia habitus clericatus, debeat per iudicem Ecclesiasticum tractari, & terminari, tradit Geminianus, in c. fin. de clericis coniug. lib. 6. Cepola, conf. 11. nu. 30. Roland. conf. 4. nu. 33. vol. 1.

- Sed non deficiunt Doctores qui dicunt han cognitionem esse mixti fori, & sic posse diffiniri, quod aut delinquens, quierat clericus tempore delicti, & capturæ personæ, non incedebat in habitu, & sic vt laicus fuit captus à iudice seculari, tunc ipse debet hunc articulū diffinire, cum habeat, de iure fundatam suam intentionē, quia in dubio quilibet præsumitur laicus, vt tradit. Decius, cōf. 152. n. 6. & qui dicit se clericum, cum se fundet in certa qualitate, debet illam probare, vt tradit Innocentius, in cap. super his, de accusation. Bonifac. conf. 50. vbi dicit quod potest iudex laicus recipere testes, Cāpegius, in tractatu de testibus, regul. 427. limit. 6. aut clericus fuit repertus in habitu clericali, & opponitur illi per curiam secularem, non esse clericum, tunc cum ipse reperiatur in possessione clericat⁹ debet remitti ad iudicem Ecclesiasticum, oram quo debet causa agitari, vt in dict. cap. si iudex laicus, qui benè omnes casus comprehendit, & decedit. Et prosperus Farinacius, q. 8. tit. de Inquisitione, num. 36. vbi dicit, quod debet cautio præstari de remittendo ad iudicem secularem, si probetur, & terminetur non esse clericum. Si verò controuersia fuerit super probatione habitus clericalis, an habitus in quo fuit repertus, sit clerico conueniens, tunc de illo habitu, debet cognoscere laicus, secūdū Guidō, Papæ, decis. 138. & in cōf. 110. num. 2. & nouissimè post hæc scripta Stephanus Gracianus, discept. forens.

1. part. cap. 190. nu. 13. Ripa, in c. decernimus, nu. 4. de iudicij, Iulius Clarus, receptarum sententiarum, q. 36. vers. dixi, in fin. Mascardus, de probationi. conclu. 689. Farinacius, vbi sup. quæst. 18. nu. 34. Rota, decision. 3. de sententia excommunicationis in nouis, sed etiam in hoc casu alij tenent cōtrariū imò quod cognitio pertineat ad iudicem Ecclesiasticum, vt tradit Geminianus, vbi supra, dict. cap. fin. in fin. de clericis cōiug. lib. 6. Cepola, conf. 11. nu. 30. quæ sententia verior mihi videtur, ad ouidandos fraudes, quia sēpè negaretur quod vestis non est clericalis, & sic illuderetur iurisdictio Ecclesiastica, quæ omnia sunt notanda in his cognitionibus per viā violētię. Et post hæc scripta idē tenet, Zened. q. 40. n. 32 & Anastas. Germon. de sacrorū immunit. lib. 3. c. 15. ex nu. 55. Mascard. cōcl. 689. n. 3. Azeued. in l. 1. tit. 6. li. 8. recop. Decian. conf. 82. vol. 2. nu. 8.

SVMMARIVM.

- 1 **R**egimen omne, inuentum, & creatū fuit, ob commune bonum.
- 2 Intentio originalis creationis Imperij fuit bonum, & vtilitas reipublicæ.
- 3 Imperator, est procurator subditorum, non dominus proprietatis Imperij.
- 4 Princeps vilitatem subditorum propria anteponeere debet.
- 5 Deus constituit Reges, vt rectè gubernarent.
- 6 Finis recti regiminis, est vnumquēque in suo iure conseruare.
- 7 Rex bonus, debet in suo Regno non proprium, sed commune bonum attendere.
- 8 Principes sunt constituti, ad hoc, vt bonum procurent subditorum.
- 9 Potestas constituitur in republica, vt homines prouocentur, ad bonum, & arceantur à malo.
- 10 Imperator vocatur pater reipublicæ.
- 11 Imperator vocatur maritus reipublicæ.
- 12 Rex in quo differt, à tyrano.
- 13 Regia potestas, quæ dicitur.

- 14 Reges constituti sunt ut iniurias propul-
sent, contra potentes.
- 15 Princeps debet honorare rempublicam,
tquam tutor illius.
- 16 Princeps est castus, & conservator rei-
publicae.
- 17 Rex bonus, & sapiens qualiter debeat
gubernare.
- 18 Princeps vocatur conservator, & auxi-
liator rei publicae.
- 19 Platonis dictum refertur circa regi-
men rei publicae.
- 20 Iustitia meliur à vera religione, & cō-
muni utilitatē.
- 21 Rex nullo modo dicendus est, qui res al-
terius querit.
- 22 Princeps fuit creatus ad tollenda iniu-
sta facta.
- 23 Regem oportet prodesse, & non obef-
se.
- 24 Respublica non est Regis, sed Rex est rei
publicae.
- 25 Aenei Siluani sententia refertur.
- 26 Rex in operibus suis debet intendere, bo-
num gentis.
- 27 Traiani Imperatoris dictum, refer-
tur.
- 28 Diomis dictum, de regimine Principis
refertur.
- 29 Princeps debet suos ciues amare.
- 30 Virgilius versus, aducuntur.
- 31 Regis nomen, non est dignitatis, sed offi-
cij.
- 32 Seneca verba referuntur,
- 33 Magistratus seruit rei publicae.
- 34 Princeps vocatur tutor rei publicae.
- 35 Principi est data tutela populi non ser-
uius.
- 36 Rex dicitur protector populi.
- 37 Cap. 20. ses. 25. Concilij Tridentini pon-
deratur ubi Reges sunt protectores Ec-
clesiarum, & 38. 69. & fin.
- 39 Rex dicitur pater Reipublicae.
- 40 Potestas patris est temperatissima.
- 41 Princeps, nihil differt à bono patre.
- 42 Deus est Rex regum, & dominus domi-
nantium.
- 43 Verba Claudiani referuntur.
- 44 Verba, Horatii referuntur, & Virgili.
- 45 Verba, & doctrina sanctorum patrum
referuntur.
- 46 Rex dat vitam pro suis ciuibus.
- 47 Rex pro communi utilitate non recusat
supplicium.
- 48 Regnandum est sine violentia, & oppre-
sione.
- 49 Imperium concessum est pro pace.
- 50 Victoria, verba, referuntur.
- 51 S. Thomas, verba, referuntur.
- 52 Regnum ex hominibus constituitur, sicut
domus ex parietibus.
- 53 Potentia naturales, de sua natura con-
stituta sunt, ut tueantur bonum totius
suppositi.
- 54 Lex, 26. tit. 14. p. 2. ponderatur.
- 55 Lex, 1. in fin. tit. 1. p. 2. ponderatur.
- 56 Reges sunt Vicarii Dei, & sic tenentur
eius vices gerere.
- 57 Rex caput rei publicae.
- 58 Lex, 2. tit. 10. p. 2. ponderatur.
- 59 Lex, fin. tit. 10. p. 2. ponderatur.
- 60 Lex, 3. tit. 13. p. 2. ponderatur.
- 61 Lex, 2. tit. 1. p. 2. ponderatur: Para los
Reyes q quitā fuerças, y violencias.
- 62 Principis simulacrum refertur.
- 63 Princeps depingitur cum occulo in cor-
pore.
- 64 Iustitia, finis legis est.
- 65 Rex noster Philippus tertius lauda-
tur.
- 66 Rex noster defendit ab omni oppressio-
ne Ecclesiasticos, & saculares.
- 67 Ecclesiastici sunt subditi Regi, in ordi-
ne ad defensionem.
- 68 Regis officium est vim tollere.
- 69 Princeps potest adesse Concilio AEcume-
nico, & etiam armis potest defendere
subditos, & rebelles, ubi reperies plura
concilia, id probantia.
- 70 La paz de la republica se turbàra, si
faltara en ella este conoçimiento
por via de fuerça.
- 71 Cap. dilecto filio, 6. de sententia excom-
municationis, lib. 6. ponderatur.

CAPITULUM IX.

*De officio Principis, qui non recognoscit
superiorem in temporabilibus circa
subditos ciues, & qualiter
eos defendere te-
neatur.*

Mne regimen, omnisque Principatus, inuentus, & creatus, & receptus fuit, ob commune bonum, publicamque subditorum utilitatem, ut tradit Bart. in tractatu de regimine ciuitatis, nu. 27. Baldus, in l. 2. §. nouissimè, ff. de origine iuris, & in conf. 333. nu. 1. lib. 1. ubi dicit, quod originalis intentio creationis Imperij fuit bonum, & utilitas reipublice, & subditorum, non verò priuata, & sic dixit, in conf. 327. nu. 7. lib. 1. quod Imperator, est procurator maximus, subditorum, non tamen est dominus proprietatis Imperij, sed potius officialis, & est industria eius electa, & quod Principatus, sicut iustitia ad aliud est, ut tradit, Albericus, in l. Princeps legibus, nu. 8. ff. de legibus, & in l. decernimus, C. de sacrosanctis Ecclesiis, & in l. digna vox, à nu. 1. C. de legibus, ubi dicit, quod Princeps utilitatem subditorum propie anteponere debet, & Alfonsus Gueirerius, in Thesauro Christiane Religionis, cap. 54. num. 1. vers. Item notate, ubi dicit, quod Regnum, non est propter Regem, sed Rex est propter Regnum, quia Deus constituit Reges, ut rectè gubernarent, & vnumquemque in suo iure conseruarent, quod est finis, rectè i regiminis, idem tradit Natta, conf. 179. nu. 13. lib. 1. in hæc verba: * *Est ergo Principatus propter populum, non populus propter Principatum.* * Quia bonus Rex, seu Imperator, seu Monarcha, debent in suo Imperio, non proprium principaliter, sed commune bonum intendere, Greg. in l. 9. tit. 1. part. 2. verb. Aristotiles, quia finis cu-

iuslibet dominij est, ut homines bene beatèque viuant, fruanturque libertate, tranquillitate, pace, ac amicitia, ut in cap. dilecto filio, de sentent. excommuni. lib. 6. & tradit, Socin. conf. 279. in fin. lib. 2. & dicit Grammaticus, voto, 32. nu. 16. quod Principes, sunt constituti ad hoc, quod bonum procuraret subditis, & quod si aliter faciant, abutuntur Principatu, quia potestas constituitur in republica, ut homines prouocentur ad bonum, & arceantur à malo, & ob hanc causam, Iustinianus Imperator, vocat se patrem, in autho, neque virum, §. fin. col. 8. lex, si quis filium, C. de in officio testamen. Lucas de Pœna, in l. quicunque, C. de omni agro deserto, lib. 1. ubi appellat Principem maritum reipublice, & sic tenetur eam defendere, & sequitur Casaneus, conf. 60. nu. 8. & in catalago, glorie mundi, 5. par. considerat. 14. ubi Principem appellat patrem communem, & sic Rex differt à tyranno, quia vnus tendit ad bonum, & commodum publicum, alter ad priuatum, Bart. in tractatu de tyrannide, nu. 44. Sanctus Thom. 1. part. q. 96. art. 4. Caietanus, in sua summa, vers. Tyrannis. Vnde Aristoteles, in 3. polyticorum, cap. 5. inquit, quod dominatus vnus utilitati omnium consulens, Regia vocatur potestas, & in c. 6. dicit, quod finis mensque regentis est, ut quam optimè, quam felicissimè ciues fiant, & in cap. 5. & 10. Regia potestas eò comparata est, ut in populo bonum sit præsidium, & Reges constituti sunt, ut in opum multitudinem, contra locupletum iniurias tueantur, & in cap. 11. de Rege, verba faciens, constituere enim rempublicam, & ornare debet, tanquam tutor, & non tyrannus, & in lib. 5. ethicorum, cap. 6. dicit: * *Est autem custos, conseruatorque iuris Princeps.* * Et Plato, lib. 1. de republica, refert in proposito, verba, sequentia. * *Rex bonus, & sapiens gubernauit semper, ita ad salutem respiciens, ut ad nauarum nauis, salutem respicit gubernator.* * Et ibi *Quid*

- quid prudentes Principes agunt, nunquā delinquant, quandiu hoc potissimum seruans, ut mente, & arte, quod utilissimum est ciuibus inducentes tueri eos valeāt, melioresq; quoad eius fieri potest efficere. Et in lib. 5. de republica nuncupat Principes seruatores, auxilioresque: & Marcus Tullius Cicero officiorum, 1. ita dicit: * *Omnino, qui reipublica præsunt, duo Platonis præcepta teneāt, unum utilitatem ciuium, sic tueantur, ut quidquid agunt ad eam referant obliui commodorum suorum; alterum ut totum reipublica corpus curent, ne cum partem alteram tueantur, aliquas deferant, ut enim tucla, sic procuratio reipublica, ad utilitatem eorū, quibus commissa est, gerenda est.* * Et re vera iustitiam Principatus, non aliunde metimur, quam à vera religione, & communi utilitate, & sic est optimus finis, propter quem Principatus est institutus, ut docet, Socrates, apud Platonē, li. 1. & 2. de republica, & Xenophōt. in vita Cyri. lib. 6. & moralium, lib. 3. sic inquit. * *Rex nullo modo dicendus est, qui res alterius querit, atq; desiderat verū qui ciuitates, & homines felices reddit.* * Et Socrates, lib. 3. ibi: * *Rex eligitur, ut non se moliter curet, sed ut per ipsum q, qui eligunt bene, beatē, qua agant.* * Et Cicero. 2. de officijs, dicit, fruendæ iustitiæ causa, reperies olim benè moratos Reges esse constitutos, & in 5. de republica. *Hanc una Reges olim sunt sine creati. Dicere ius populis iniustaq; tollere facta.* Et sic proprium Regum officium est vim subditorum tollere, ut pater reipublicæ, & sic dicebat Seneca, oportet Regem prodesse, non obesse, quia nō feraitus illi traditur, sed tutela, & defensio subditorum, quia respublica nō est Regis, sed Rex est reipublicæ, cum creatus sit ab ea, ut tradit AEnēas Silvius, in lib. de ortu, & autoritate Imperij Romani, cap. 2. ibi: * *Regum consueudorum causam publicam dedit, utili-*

tas, cauere debet ne sine ratione aliquid agat ne ad tuam voluntatem, potius quam ad subditorum utilitatem regas Imperiū, ne ex Rege fias tyrannus, cum quo nulla societas, nullum commercium, sed potius summa destructio.* Et confirmatur, hæc sententia ex traditis per Exidium Romanum de regimine Principis, lib. 1. cap. 8. in tertio præcog. * *Rex in operibus suis debet intendere bonum gentis, & commune, quod est diuinius quam singulare.* * Et Plutarchus, refert Epaminond. Thebanorum Imperatorem exeuntē ad pugnā, & oranti vxori, ut se ipsū seruaret respōdiffe: * *Alijs inquit hoc cōsulendū est, Principi autē, ut ciues serbet.* * Et sic dicebat Trajanus Imperator, ut refert Dion. in vita sua: * *Hoc ense si iuste imperaui, pro me, sin minus in me uiar.* * Ad cuius exemplum optimus Princeps suos homines amare, & defendere debet, & in aduersis adiubare, & de eorū salute curam habere, & ab iniurijs liberare, ut tradit Virgilius, in 6. Eneid.

Tu regere Imperio populos Romane memento.
Hæc tibi erūt artes pacisq; imponere morem.

Parcere subiectis, & debellare superbos

Regis enim nomen, non dignitatis solum, sed officij quoque est, & sic Seneca. in libro de consolatione ad Polibium, dicit: * *Magna seruius est, ex magna fortuna cogita, Casarem vide quātam in te indulgentiæ fidem, quantam industriam debeas intelliges, non tibi magis incuruari licere quam illicuius humoris mundus immittitur, Cesari quoque ipsi cui omnia licent, propter hoc ipsum multa nō licent, omnia domos illius vigilia defendit, omnium ocium ipsius, labor, omnium delicias, illius industria, omnium vacatorem, illius occupatio, ex quo se Caesar, orbis terrarum dedidit, sibi eripuit, quo die primum Rex fuisti, ubi moriens alij uiuere incepisti.* * Et hic dixit Cardinalis Be-

larminius, in primo libro, de summo
 33 Pontifice, cap. 7. * *Magistratus servit rei
 publica, & Rex populo, & pater filiis, &
 Magister discipulis.* Qua propter Prin-
 34 cipes reipublice tutores recte nuncu-
 patur, ut dicit, Plinius, secundus. lib. 10.
 epistolarum, & Seneca, de clementia, ad
 35 Neronem, lib. 1. cap. 4. ubi dicit, Prin-
 cipes, & Reges, tutores status publici
 sunt, & quod illis non est tradita servi-
 tus, sed tutela, & Deus Principibus, &
 36 Regibus nomen composuit protecto-
 rum, ut habetur, Ose. 3. ibi: * *Dilexerunt
 afferre ignominiam protectores eius.* Idem
 37 traditur, in c. 20. Concilij Tridentini,
 de reformat. sess. 25. ubi Imperatores, &
 38 Reges, & Principes vocantur protecto-
 res Ecclesiarum, ut ego dixi, in hoc tra-
 ctatu de cognitione, per viam violenti-
 39 e, in lectione, nu. 195. & dicam, in nu.
 69. & fin. ubi refero, verba, Concilij.
 40 Quinimodum Rex, iure optimo pater reipu-
 blicae dicitur, cetera autem cognomi-
 na, honori data sunt, & ideo patrem
 Principem, & Regem vocamus, ut sciat
 datam sibi esse potestatem paternam,
 quae est temperatissima liberis consu-
 41 lens, & Xenophon. in vita Cyri, lib. 6.
 in princip. dicit, quod Princeps nihil
 42 differt a bono patre, nam sicut Deus,
 qui est Rex Regum, & dominus domi-
 nationum, non regit mundum propter se ipsum,
 sed propter nostram salutem, & Christus
 faciens officium lucernae, quae ut lu-
 ceat omnibus, ipsa extinguitur, sic ad
 officium Principis spectat ad bonum sub-
 43 ditorum, principaliter intendere, qui
 enim propriam utilitatem populi praef-
 ferant, non boni Principes, sed tyra-
 ni habentur, & sic cecinit bellissime
 Claudianus, ad Honorium Imperatorem.

Clau. *Tu cinem patremq; geras, tu consule
 44 dian. cunctis.*
*Non tibi, neque tuate moucant,
 sed publica vota.*
 Et Ho. *Ad Augustum Caesarem, lib.
 1. carm. Od. 2.*

Et Od. *Sic ames diem pater, atque Prin-
 12. cept.*
*Gentis humana pater, atque
 custos.*

Et Virgilius, 9. Aeneid.

* *Forivari ambo, si quid mea carmina
 possunt.* *
 * *Nulla dies unquam memorari vos
 eximet aeo.* *
 * *Dum domus Aeneae capitolii, in mobile
 saxum.* *
 * *Accolet, Imperiumque pater Roma-
 nus habebit.* *

Et hanc nostram opinionem, & ve-
 45 ritatem, non solum confirmant, testi-
 monia, & sententiae antiquorum Phi-
 losophorum, sed & sancti patres, atque
 Theologi, ut videre poteris apud Agu-
 46 stinum, in sermon. 1. de Paralceue, ubi
 dixit: * *Opus enim Regis est, vitam suam
 pro his quibus regni opponere, & D.
 Chrysostomus, in homilia de cruce.*
 * *Imperatorum est (inquens) pro omni-
 bus mori, & Regis optimi pro communi vili-
 47 tate nunquam recusare supplicium.* Et Di-
 uinus Bernardus, de consideratione, ad
 Eugenium, lib. 3. ubi refert pulchra, &
 singularia verba, & Dionysius Areopa-
 48 gitas, in lib. celestis Hierarchiae, cap. 8.
 ibi: *Non enim ad insolentiam violentiam,
 aut opressionem exercet celestis, illa spiri-
 49 tu potestas, vires suas, sicut tyranni facere
 solent, opprimentes subiectos sibi.* Et san-
 ctus Thomas, de regimine Principis,
 lib. 3. cap. 5. * *Consonum inquit, videtur
 natura, ut Imperium concessum sit pro pa-
 ce, ac iustitia conservanda, iurgijs ac discor-
 dijs ressecandis, item ad hoc videtur prou-
 50 sum, ut mali puniantur, & boni promove-
 antur, & hoc est officium dominorum.* * Et
 in opusculo ad Ducem Brabantie.
 Principes terrarum suarum a Deo instituti non
 quidem, ut propria luera querant, sed pu-
 blicam populi utilitatem procurent. * Vir
 de Franciscus a Victoria, in relectio-
 ne, 4. de potestate Papae, & Concilij
 in 17. oppositione, refert haec verba.
 * *Potestas Principum est a republica, quae*

non dedit ei potestatem, ad grauandos subditos, sed ad conseruandos. * Idemque repetit in relectione, 6. de iure belli, in 3. prapof. & Diuus Thomas, in d. lib. 3. cap. 15. ibi: * Concluditur autem ex hoc, 51 quod qualibet res quanto ordinatur ad excellentiorem finem tanto plus participat de actione diuina, huiusmodi autem est Regnum cuiuscunque conditionis, quia cum intendat nobilissimum finem in ipso diuina praestelligitur actio, & hac virtuti dominorum subijciuntur regimen. * Et in 1. part. q. 96. art. 4. & in cap. 4. & 11. ibi: * Amplius 52 autem Regnum ex hominibus constituitur sicut domus ex parietibus, & corpus humanum ex membris, finis ergo Regis est, ut regimen prosperetur, ut homines conseruentur per Regem. * Et ex lex, 2. tit. 1. par. 2. ibi: * E a el pertenecce, segun derecho, el otorgamiento que le fizieron las gentes antiguamente, de gouernar y mantener el Imperio en su paz. * Et ob hanc causam, dixit, Medina, 1. 2. Diuæ Thom. q. 90. art. 2. * Quod sicut potentia naturales, de sua natura constituta sunt, ut inueantur boni totius suppositi, sic potestas publica, ut bonum commune procuret, & detrimentum reipublicae eaneat. * Idem habemus Hispani dispositum, de iure Regio, in l. 26. tit. 14. part. 2. & in proœmio, partitæ, 2. ibi: * E ansi puso Dios en la tierra a los Reyes y Emperadores, porque de otra suerte se turbaria la paz de la republica. * Y la ley 1. in fin. tit. 1. part. 2. & in l. 5. eodem tit. le llamã al Principe, Vicario de Dios, ibi: * Vicarios de Dios son los Reyes cada uno en su Reyno, quanto a lo temporal. Et cum sit Vicarius, tenetur illius vires gerere, aliàs Principis naturam, & nomen amittit, qui aliud ageret, quam Deus in terris, ut tradit Menchaca, lib. 1. controuerfiarum illustrium, capit. 1. nu. 10. & in l. 26. tit. 13. part. 2. vocatur Rex caput reipublicæ. Y por esta causa dixo la ley, 2. tit. 10. part. 2. * Que pues 56 el Principe es cabeça de todos, que se deue de doler del mal que reciben, assi como de sus miembros. * Idem est dispositum, in l. fin. tit. 10. part. 2. & lex, 26. tit. 14. p. 2. 57

ibi: * El Rey es cabeça, y vida, y mantenimiento de los vassallos, y el que no fruiesse a su Rey, quitaria a Dios su Vicario, y al Reyno su cabeça, y al pueblo su vida, y de aqui nace que al Rey le toca, el quitar las fuerças, y violencias de su Reyno. * Vt in l. 13. tit. 13. par. 2. ibi: * El Rey està puesto para mantener justicia, y verdad, y dar a cada uno su derecho, segun su mercedimiento, è para defender a sus vassallos, que no reciban mal, ni fuerça. * Vbi Greg. verb. fuerça, fundat ius nostrum tollendi vim in causis Ecclesiasticis, vltra, Couarru. cap. 35. nu. 3. Molinã, de iustitia & iure, 1. tom. disputatione, 31. vers. secunda conclusio, idemque est dispositum, in l. 2. tit. 1. part. 2. ibi: * Como quier que sea 60 señor de todos los del Imperio, para ampararlos de fuerça, è mantenerlos en justicia.

Vltimo loco, accedat pro conclusionis confirmatione Principis, simulacrum, quod AEgyptij, ita representabant, ut oculum pingerent, cum sceptrō, indicantes, quod oculus in corpore. Id verus Princeps esset in republica, quod Sol in cœlo, Sol, oculus mundi, Princeps, oculus multitudinis, quod animus in homine, id Princeps in ciuitate, animus sapit, corpus temperat, denique Dei moderantis vniuersa salutaris, Princeps viuam imaginem refert, ut diximus, lib. 4. communis, q. fin. à nu. 400. * Unde Plurarchus, in libello ad Principem inruditum: iustitia finis legis est, lex, autē officium Principis, at Princeps imago Dei est omnia recte, cōstituētis, & disponētis. * Pro ut hodie cōtingit regnate nostro Monarcha Philippo tertio, Hispaniarū Rege, in quo omnes Principum virtutes florescunt. Cum sit alter Rex David hoc nostro sæculo diuinitus datus, qui non solum ciues sæculares suæ reipublicæ, defendit, ab omni oppressione, sed personas Ecclesiasticas, qui in ordine ad ruitionem, & defensionem, sunt illi subditæ, ut tradit Aluarus Valascus, consultane, 100. & est bonus, tex. in l. si quis in hoc

58

59

60

61

Principis simulacrum

63

64

65

66

67

68 hoc genus, S. sitque, C. de sacrosanctis Ecclesijs, ibi: ** Sicut cunctis laudabile factas sacerdotibus, aut ministris iurarias, veluti crimen publicum prosequi.* Et cum Regum propriū officium sit vim tollere, nimirum si ad eum, & suos integerri mos senatores, pertineat, per viam violentiæ cognoscere, seruato legitimo modo cognitionis, prout in nostra lege Regni disponitur, quæ nihil deuiat à tramite iuris, & rationis, vt sapè demonstratum est: ex cap. dilecto filio, de sentent. ex com. lib. 6.

69 Los Principes se gloriaron de hallar a los Concilios, y se junta uan por su mandado. Et ob hanc rationem resoluit eleganter Antonius Cuchus, lib. 2. instit. maiorum, tit. 3. de Concilio AEcumenio, nu. 36. quod Principes possunt per se, & suos legatos, interesse in d. Concilio. Propter quietem, & tranquillitatem, ne respublica turbetur cuius verba. Quia pulchra sunt, & manifestat hanc Regum protectionem referre libuit, ibi: ** Eruntque haec principum sacularium partes precipue, vt Concilij quiete, & tranquillitatem amhoritate, ac si opus fuerit armis tueantur, foveant, & regant, turbatores longè sum moueant, cum, si pax & disciplina Ecclesia soluantur, ille à Principibus. Ratione sit exacturus, qui eorum potestati, suam Ecclesiam commendauit.*

70 Concilia Hispaniæ, Regum nostrorum iusu coacta, vel eorum præsentia nobilitata, probant ipsa Concilia. Sic Bracarensis Synodus prima, era 548. anno, 3. Ariamiri, qui & Theodomirus Sueuorū, Regis, die Kal. Maij; cuius hæc verba liminaria. ** Cū Gallicie provincia Episcopi Lucretius, Andreas, Martinus, Cottus, Ildericus, Lucentius, Timotheus, Malosus, ex præcepto præfacti gloriosissimè Ariamiri Regis, in Metropolitana eiusdem provincia Bracarensis Ecclesia conuenerint, confidensibus simul Episcopis, &c.* Sic Concilium apud lucum à Theodomiro (sic illius inscriptio habet) Principe habitum, era, 607. ** Tempore Sueuorum sub era, 107. die Kalend. Ian. Theodomirus Princeps idem Sueuorū*

*Concilium in ciuate Lucæ fieri præcepit ad confirmandam fidem Catholicam, vel pro diuersis Ecclesiæ causis. * Qui quidem Rex epistola ad Episcopos ibi congregatos quicquid vellet demonstrauit. Sic Synodus Bracarensis secunda, currente, era, 610. anno secundo Regis Mironis, qui & Theodomirus cognomento Mirus, seu Miro. * Præcepto præfacti Regis. * Conuenisse Episcopos initio testatur. Sic Concilio Lucensi, era, 610. * Hæc itaque terminationibus, seu definitionibus à me Nigilio nato Dei Lucensis sedis Episcopo diligentissimè exquisitis, &c. in præsentia ipsius Regis, & omnium Catholicorum Magnarū totius Gallicie. * Et Toletana tertia, qua in Hispania hæretici Ariana condemnata est tempore Recaredi. * Cum profidei sui sinceritate idem gloriosissimus Princeps omnis Regiminis sui, Pontifices in unum conuenire mandasset. * Huic Synodo ad fuisse eundem Principem ipsius ad illum colloquium satis religiosum ostendit, nā. * Sanctissimus idem Princeps, sic venerandum Concilium alloquitur, &c. * Et postea. * Post confessionem igitur, & subscriptionem omnium Episcoporum, &c. Recaredus Rex pro reparatione simul, & confirmatione disciplinæ ecclesiasticæ moribus, &c. sacerdotes taliter affatus est, dicens, &c. * Deinde subscribit. * Flavius Recaredus Rex hæc deliberationem quam cum sancta definimus Synodo, confirmans subscripsi. * Sic Concilium Cæsaraugustanum secundum. * Ex permisso gloriosissimi sanctissimi Principis, Recaredi Regis, &c. * Ab hoc tertius Gundemarus Episcopus a se coactis scribit, vt ex ipsius decreto constat, cui in hunc modum subscribit. * Flavius Gundemarus Rex huius edicti constitutionem pro confirmatione honoris sanctæ Ecclesiæ Toletanæ propriam subscripsi. * Sic Toletanum Concilium quartum. * Studio amoris Christi ac diligentiæ religiosissimi si senandi. * Episcopi in vno conuenerunt, era, 671. cui ipse ad fuit, verba sunt Concilij. * Gratias agimus post fidem præfatis ministro eius (Dei)*

(Dei) Excelentissimo Regi: hic quippe, dū in Basilica B. & S. confessoris Leocadi omnium nostrorum pariter iam catus adesset, tali pro merito fidei suae magnificentissimis viris ingressus, &c. Religiosa prosecutione Synodum exhortatus est. * Et in calce. * Post hac salus, & pax his Senando, cuius deuotio nos ad hoc decretum salutiferū conuocauit. * Sic in Conciliū Toletanū quintū Cinthilanus, ingressus est, era, 674. * In medio nostri catus ingressus cum optimatibus, & senioribus palatii sui hanc institutionem, quam ex praecepto eius, & decreto nostro sancimus diuina inspiratione praeiussit. * Quod etiam subscriptione, & cōfirmatione corroborauit: id vt videre est in cōn. sexto sub eodē: idem in septimo sub Chindasuindo, era, 684. idem in octauo, era, 691. sub Reccesuintho, de quo hanc ipsū Conciliū. * Adest Serenissimus Princeps pia religione plenissimus. * Et ipsum Conciliū in Regis ipsius nomine se edere Episcopi attestantur. Sic in vndecimo Toletano, & Bracarense tertio, era, 717. sub Vvamba ne optimo Conciliorum reparatore: & in duodecimo sub Eruigio, era, 719. * Cum ex glorioso praedicti Principis iussu in vnū fuisset aggregati conuentum, ad fuit coram nobis idem clementissimus Princeps. * Qui eiusdē cōfirmationi subscripsit: & in Toletano decimoquarto sub eodē, era, 721. & in decimoquinto sub Egicano, era, 726. * Ad fuit idē Egicanus Princeps. * Et in Caesaraugustano tertio eodē Rege, era, 728. & in Toletano decimosexto. * Idem excellentissimus Princeps sanctae mentis munimine fretus, nostro se se catui imulit. * Et in decimosextimo, era, 732. * Ad fuit idem gloriosissimus Princeps. * Et in alijs, quorū relationi facile super sedeo, cum satis ex ijs constet iussu, & praesentia nostrorum Regum Hispanica Cōcilia sustentata floruisse. Plura leges apud Michaelē Thomasiū, & D. Franciscum de Padilla, tractatibus de Concilijs.

70 De todo lo qual resulta, que los Re

yes, como protectores de la Religion, para su paz y concordia, juntauan los Concilios, y estauā presentes en ellos, ayudando, y fauoreciendo sus decisiones, y decretos, y este conocimiento por via de fuerça, es ayuda de la iurisdiccion Ecclesiastica, vt docet ipse Pontifex, in cap. dilecto, de sentent. ex communication. lib. 6 y todo va dirigiendo a este fin, por la paz, y tranquilidad de la republica, y religion Christiana, en lo qual son mas interessados los Ecclesiasticos, como mas menesterosos desta proteccion Real. Vt in dict. cap. dilecto, in fin. ibi: * Sicq; virumq; quodāmodo gladium, & temporalem, & Ecclesiasticum alterum videtur altero adiuuare: maximē quia, si duo gladij consueuerunt ex gente necessitate sibi ad inuicem suffragari, & in iubamē alterius subuentio ne mutua, frequētius exerceri. * Quae verba, & omnia, quae continet ille text. sunt singularia, & notatu digna, pro cōfirmatione, nostrae antiquissimae cōsuetudinis, quae quatenus est defensio naturalis subditorum, & iubamē Ecclesiasticae iurisdictionis est approbata, per Innocentium quartum, in Concilio Lugdonensi, qui est author dictae decisionis cuius verba sunt aurea in nostro proposito, & semper menti tenenda pro confirmatione nostrae, legis, 36. tit. 5. lib. 2. recopilationis, l. 2. tit. 6. lib. 1. cuius interpretationem prosequimur, per totum hunc tractatum, de cognitione per viam violētiā, in quo fundamus Reges, & Principes, non recognoscentes superiorem in temporalibus esse protectores Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum, vt clarē insinuant verba, Concilij Trident. cap. 20. sess. 25. tit. de immunitate Eccles. libi: * Protereaq; admoniti Imperatores, Reges reipublicas Principes, & omnes & singulos cuiuscuq; status, & dignitatis extiterint, vt quo largius, bonis temporalibus, atque in alios potestate sunt hornati, eo sanctius quae Ecclesiastici iuris sunt tanquam Dei praecipua, eiusque patrociniō tēta venerentur.

71

P R O O E M I V M.

tur. Ergo si Ecclesiastici sunt sub Regio patrocínio, sequitur teneri eos defendere, ab omnibus, & oppresionibus, quia Regum officiũ proprium est, vim tollere.*

S V M M A R I V M.

- 1 **C**ognitio per viam violentie an possit tolli per Pontificem, si procedit ex privilegio.
- 2 Non entis, & non aparentis idem est iudicium.
- 3 Cognitio per viam violentie, pertinet ad Reges de iure naturali, & non privilegio Pontificis.
- 4 Leges Regni, non faciunt mentionem de privilegio, sed de iure & consuetudine.
- 5 Si ex privilegio pertineret cognitio, in legibus Regni didiceretur.
- 6 Lex, l. titul. 6 lib. 1. recopilation. ponderatur.
- 7 Privilegium potest revocari quando immemorialis accepit vires à privilegio.
- 8 Immemorialis non potest plus operari quam privilegium.
- 9 Privilegium à Pontifice concessum potest ab ipso moderari & diminui, & in totum tolli.
- 10 Privilegium concessum à Pontifice rei publice veneratorum, revocari potest.
- 11 Pontifex revocando privilegium censetur motus ex iuxta causa.
- 12 Iurisdictio Regibus à Pontifice concessa, est delegata.
- 13 Papa omnia potest circa spiritualem potestatem.
- 14 Consuetudo, contra libertatem Ecclesiasticam, non valet.
- 15 Papa potest clericorum exemptionem conservare, vel redintegrare.
- 16 Privilegiũ ex causa onerosa concessum subditio potest Papa revocare.
- 17 Cap. veniens, de prescriptionibus, declaratur, & ponderatur.
- 18 Potestas à Deo concessa non potest nulla consuetudine, vel prescriptione, vel privilegio diminui.

- 19 Privilegium Pontificis, potest dare inustum titulum possidenti.
- 20 Contraria opinio proponitur, & fundatur quod tale privilegium non possit revocari.
- 21 Principes non possunt revocare privilegia Ecclesijs concessa.
- 22 Privilegium non subdito concessum non potest Pontifex revocare.
- 23 Reges Hispania, non sunt subditi Pontifici in rebus mere temporalibus.
- 24 Duæ sunt potestates distinctæ & separatae.
- 25 Privilegium Pontificis uniformiter observatum revocari non potest, quando immemoriali usu est usitatum.
- 26 Privilegium quod transit in contractum revocari non potest.
- 27 Immemorialis, habet vim iustitiae, & legis.
- 28 Cognitio per viam violentie, non impedit libertatem Ecclesiasticam.
- 29 Regibus solum conceditur aconomica cognitio, per viam defensionis, & protectionis.
- 30 Summus Pontifex neminem intendit gravare.
- 31 Sesse Regius Consiliarius in Regno Aragonis laudatur.
- 32 Resolutio auctoris traditur in quaestione proposita.
- 33 Consuetudo immemorialis, habet vim presumptionis iuris, & de iure.
- 34 Cognitio contra Ecclesiasticos, est politica, & non iurisdictionalis.
- 35 Pontifex non revocat consuetudinem immemorialem, cognoscendi in possessorio rei Ecclesiastica, imò illam confirmat.
- 36 Bulla concessa à Martino Papa. F. Regi Francorum Carolo, referitur.
- 37 * La bulla de Martino Papa, aunque es particular, su razon es general.
- 38 Reges non possunt hanc cognitionem per viam violentie, alijs concedere.
- 39 Princeps non potest à se abdicare potestatem supremam, protectionis subditorum.

- 40 Per donationē Regis. Ecclesię factam non cōceditur, instantia appellat. iuris.
- 41 * Soberania, * Principis, adhucet formaliter, & essentialiter, in domino Regie Magestatis.
- 42 Subditus, non pręscriuit obedientiam contra superiorem.
- 43 Dignitas, seu imperium, non moritur.
- 44 Rex representat duas personas, ubi refertur dictum Bald. consil. 159. num. 3. volum. 3.
- 45 Ex concessione, meri & mixti imperij, non venit secunda instantia appellat. iuris.
- 46 Reges Castella, habent fundatam suam intentionem, contra pralatos in rebus temporalibus.
- 47 Hispania fuit à Regibus, ab opresione inimicorum liberata.
- 48 Episcops, habent iurisdictionem in temporalibus, tanquam subditi.
- 49 Iurisdicctio suprema, non transferiur in pralatos.

C A P. X.

Vtrum Pontifex possit reuocare priuilegium, si Regibus esset concessum ad cognoscendum per viam violentie, & an Reges possent huic iuri renuntiare.

ED quia audio, in dubium refricari, competat nē Regibus nostris Hispaniæ, ius cognitionis huius per viam violentiæ, virtute priuilegij sedis Apostolicæ, vt exindē resultet, posse tale priuilegium reuocari, ex reg. l. * Iudicium soluitur, vitante eo, qui iudicari iussit. * 58. ff. de iudicijs, ideò, operæ pretium duxi, ante quàm aliò me conferam, huius difficultatis inuestigationem pręnotare. Igitur, quidquid aliter alij dixerint, ego cōstitutissimum puto, nullum vspiam extare priuilegiū, cuius virtute huiusmodi cognitio Regibus nostris competat, cū de

eius tenore, imò potius nequē concessione, nullus vnquā author fecerit mentionem, quòd ego viderim, vnde succedit regula. Quòd non eritis, & nō apparentis, idem esse debet iudicium, l. in lege. 77. ff. de contrahen. empt. l. duo sunt Titij, ff. de testam. tut. cum alijs adductis à Iodoco Damhoud. in Enchirid. Parium aut similibus iuris, verb. esse in apparenter, remanet itaque huiusmodi cognitiorē Regibus nostris competere, mero iuris rigore, quo inspecto, Regū officium propriū est vim tollere, cap. Regum officium, 23. quæst. 5. itemque consuetudine immemoriali, sicuti asserunt, l. 2. tit. 6. lib. 1. Et l. 36. tit. 5. lib. 2. noua Recopilat. quæ vtrumque titulum iuris, scilicet, & consuetudinis immemorialis complectitur, ibi: *Asi por derecho, como por costumbre immemorial.* * Quæque, nec aliæ leges Regni de huiusmodi cognitione loquentes, nō de priuilegio; sed de iure, & consuetudine immemoriali, tantū fecere mentionem. Cum videamus, quòd omnia alia, quæ sibi competunt ex Pontificum priuilegijs, seu tolerantia, ingenuè fateantur Reges nostri, vt videre est, in ll. 14. 16. in fin. 18. 1. & alijs tit. 3. lib. 1. noua Recopil. Et quòd magis est, etiam in his quæ aliàs de iure & cōsuetudine, sibi competunt, si ad sit quoque Pontificis priuilegium, illud referunt & cognoscūt, prout in l. 1. tit. 6. lib. 1. noua Recopil. ibi: ** Por derecho, y antigua costumbre, y justos titulos, y concessiones Apostolicas, somos padre de todas las Iglesias Catedrales de estos Reynos.* *

Quo sic iactō solidissimo fundamēto, disputationis tamen gratia, videndum est. An priuilegium, quò circumfertur concessum à Pontifice Regibus Hispaniæ, in his cognitionibus per viam violentiæ, reuocari possit à successore. Et probatur quòd sic: quia consuetudo, licet immemorialis, quæ fundatur in priuilegio, potest à Pontifice reuocari, quia talis consuetudo non accipit

cipit vires à prescriptione, sed ab ipso
 privilegio, & tunc non potest plus
 operari immemorialis, quàm privile-
 8 gium, l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de
 aqua quotid. & æstiva, c. super quibus-
 9 dā, §. præterea, de verb. signific. vbi im-
 memorialis, habet vim privilegij. Et
 sic privilegium, quod à Pōtifice Regi-
 bus datū circumfertur potest ab ipso
 moderari, & diminui, & in totū tolli,
 ita docet Glos. sing. in c. decet. de reg.
 iur. lib. 6. Et in terminis privilegij à Pō-
 tific. concessi, tradit tex. in c. veniēs. 19.
 de præscript. vbi Doct. maximè quādo
 privilegium est datū à Pontifice circa
 10 res, vel personas Ecclesiasticas. vt tra-
 ditur exēplum, in privilegio concessio-
 à Pont. reipub. Venetorū contra cleri-
 cos in crimine læsæ Maiestatis, & falsæ
 monetæ, & sodomix, & in privilegio
 Regibus Gallix cōcesso, de armorum
 usu, de fractione saluæ guardiæ, de in-
 iuria facta per clericos officialibus Re-
 gis, & de ipsius usurpatione, in quibus
 casibus Reges habent à Pont. delegatā
 iurisdictionē. vt docet Ripa. in c. 2. nu.
 72. de iudi. Cenedo. q. 4. n. 4. qui loqui-
 tur in terminis cognitionis per viam
 violentiæ. Vnde nimirū, si privilegiū
 Regibus cōcessum reuocari possit, vt
 dicit Innocen. in c. nouit. de iudi. quē
 sequitur Paul. conf. 149. vol. 1. & cōf.
 317. per totum, & in l. digna vox. C. de
 legibus, vbi loquitur de quodam pri-
 uilegio reuocato à Summo Pontif. &
 Surd. conf. 419. nu. 15. vol. 3. & Card.
 plures refert pro hac sententia Petrus
 Tusch. 1. tom. 5. verb. libertas Ecclesia-
 11 stica, conclus. 342. n. 116. & 123. & ra-
 tio est, quia semper præsumitur motus
 ex iusta causa, ob fauorem, & decorē
 Ecclesiasticę libertatis & ipsius iurisdic-
 tionis, quo casu valida est talis reuo-
 catio. ex doctrina Innocen. vbi supra.
 12 Quia cum talis iurisdictione censeatur
 semper delegata à Pontifi. max. vt su-
 præ dictum est, & tradit Paz. tom. 2. pra-
 xis in 2. prælud. à nu. 2. Morla. in em-
 porio iur. titu. 2. quæst. 22. ex num. 5.

Bobadilla. in sua Politica, libr. 2. c. 18.
 num. 42. non est mirum, si possit dele-
 gationem ad libitum reuocare, cum
 ab eius voluntate pendeat; quia vt do-
 cet Innocen. in cap. 2. num. 2. de po-
 13 sthu. prælato: * *Papa omnia potest circa
 spirituales potestatem, & nullus potest
 quarere possessionem quæ ei præiudicet, cū
 illam habeat à Domino tantum.* * Idem-
 que tenet glos. in cap. cum nobis de
 præscript. vbi Abb. num. 1. & 12. & est
 glos. fin. in cap. cleric. de iud. vbi dicit,
 14 non valere consuetudinem contrali-
 bertatem Ecclesiæ, quantumcumque tē-
 poris cursu præscriptam, idem tenet
 Abb. in cap. si diligenti. nu. 11. de præ-
 script. Et sic Pont. ex vi potestatis spi-
 15 ritualis, quàm à Christo accepit, po-
 test clericorum exemptionem, vel cō-
 seruare, vel redintegrare si aliqua ex
 parte fuerit diminuta, & ob hanc ratio-
 nem, semper potest quamcumque præ-
 scriptionem, vel consuetudinem, vel
 privilegium Regibus concessum re-
 uocare, vt in cap. veniens. & in c. cau-
 sam de præscrip. & in privilegio con-
 cesso à Pontifice ex causa onerosa, tra-
 dit Seraph. Oliuar. decis. 1271. à n. 2.
 Antonius Cuchus lib. 1. inst. tit. 6. nu.
 110. de privileg. Maximè, quando vti-
 tur in reuocatione, clausula * *De plen-
 16 titudine potestatis,* * vt tradit Ioan. Bap-
 tist. in rep. l. omnes populi, n. 107. de
 iust. & iur. & in concessione alterius
 privilegij, sic arguit Pontifex in d. c.
 veniens. 19. de præscriptio. videlicet,
 17 quia aut Rex habet legitimā præscrip-
 tionem: & tunc, si obtineat privile-
 gium, cēsetur iuri præscriptionis renū-
 tiasse, si verò fundetur in mero privile-
 gio, reuocatio illius legitima est, & nō
 potest ampliùs bona fide iuari. Quia
 illa potestas quæ à Deo cōcessa est, per
 nullam consuetudinē præscriptionē,
 18 nec privilegiū diminui potest, & quod
 magis est, nec ipse Pontifex, potest illā
 à se abdicare, vt docet pater Suar. lib.
 4. de immun. Eccles. c. 34. n. 18. & sic, li-
 cēt privilegiū Pontificis, possit iustū
 titu-

titulū cognitionis Regibus præstare, non est tutum neq; fixum præsidium, cum possit ad libitum concedentis, & successorum reuocari, vt suprà traditū est. Quia, licet cōsuetudo immemoria-
 19 lis, fuerit cepta ex legitimo titulo priuilegij, non excludit, neq; impedit ip-
 sius reuocationē, vt tradit Suarez, vbi suprà, n. 17. & Paul. de Castr. in d. l. dig-
 na vox, n. 6. C. de legib. Et ratio est, vt superiūs diximus, quia illa delegatio iurisdictionis, & cognitionis, virtute priuilegij, non tã ex propria, & laicali iurisdictione procedit, quàm ex iurisdictione propria Ecclesię, Regibus de-
 mandata, vt insinuat Gigas, lib. 1. de crim. læsæ Maiest. titu. qui de crimine. num. 20. & alios refert Cenedo, d. q. 4. nu. 4. in fin.

20 Sed licet prædicta sententia generalitèr loquēdo vera, & recepta videatur, verūtamēn, in quæstione propo-
 sita, dubia redditur ex sequentibus. Primo, quia priuilegium concessum Ec-
 21 clesię, non potest Princeps reuocare, vt tradit Lucas de Penna, in l. fin. C. de locat. præd. ciuil. lib. 11. num. 74. vbi dicit, quod Principes debent imitare Deum, qui nunquam reuocat beneficia collata in aliquem, cap. quanta, in fin. 33. quæst. 3. & Principes, imitando Deum, non debent neq; possunt, priuilegiū semel concessum Ecclesię reuocare, maximè si posset perturbari pax reipublicę, vt in simili cōsultuit Ludouicus, Roman. conf. 380. nu. fin. ibi: * *si timeatur origo scandali*, * prout timeri debet in nostro casu. Quam sententiā tenet Innoc. in d. c. nouit, de iud. Fel. in c. ad Appostolicā, n. 1. de simon. Ias. in l. non amplius, §. si certū, n. 14. ff. de leg. 1. vbi dicit, quod ista opinio sit tenenda in iudicando, & cōsulendo. Ergo, si Principes sæculi tanquā Dei imitatores, non possunt priuilegiū semel Ecclesię concessum reuocare, à fortiori, Pōrifex Princeps supremus Christi Vicarius, nō debet priuilegiū Regibus & Principibus concessum reuocare, pro qua sententia plures Doctores, &

fundamenta, tradit Alex. Trentacin-
 qui. lib. 3. resol. in resol. 1. tit. de pactis, vbi dicit, quod Pontifex maximus Imperator, & Rex, pactis, & contractibus ligantur, quod procedit etiā si cū subdito, sit contractū, vt docet Paulus de Castr. conf. 27. vol. 1. Abb. cōf. 94. vol. 2. Paris. conf. 11. nu. 53. vol. 1. & conf. 2. vol. 4. Alex. cōf. 138. & 146. & Afflict. decis. 128. Menoch. cōf. 2. n. 136. vol. 1. Natta. conf. 122. nu. 14. vol. 1. Surd. conf. 140. num. 38. & plures post hæc, scripta refert in casu simili, Camilius Borel. de Regis Catholici præstatiā, c. 54. ex n. 4. qui loquitur de alio priuilegio cōcesso à Pontifice, Rogerio Regi Cantabrigię, & Sicilię. Secundo cōfirmatur hæc sentētia, quia priuilegiū cōcessum non subdito, non potest reuocari, vt docet singulariter, Innoc. in d. c. nouit. quem sequitur Bar. in l. qui se patris, C. vnde liberi, & in l. sicū mihi, ff. de dolo, Cardin. in repet. c. perpendimus, in prin. de sent. excom. Archidiacon. in c. quicumq; 11. q. 1. Paul. de Castr. conf. 317. vers. Constat autem, volu. 1. vbi loquitur in priuilegio immunitatis, Dec. conf. 286. nu. 6. Ias. cōf. 56. n. 2. vol. 1. Paul. in d. l. digna vox, n. 6. vers. Nota pro terris Ecclesię, C. de legi. Ergo, cum Reges Hispanię, non subsint Pontifici in temporalibus, vt
 23 latè fundauimus, in glos. fin. cum sint duę potestates distinctę, & separatę, sequitur, tale priuilegiū Regi non sub-
 24 dito cōcessum reuocari, nō posse à Pōrif. concedente, nec à successore. Ter-
 tiò defendi potest ista sentētia, quia priuilegiū Pontificis vniformitèr obseruatum per tēpus immemoriale, potest
 25 in multis casibus fortiri effectū irreuocabilē: tū, quia fortassis ex causa onerosa cōcessū est: tū, quia in vim cōtra-
 26 ctus cōcessio facta fuerit, in quibus casibus, resoluit Ant. Burgē. in c. Ecclesię S. Marię, n. 332. de cōst. Ant. Cuch. vbi suprà, à n. 105. & Frac. Viui⁹, dec. 103. n. fin. Steph. Aufre. in repet. Clementi. vt clericorū, num. 89. vbi latè explicat hæc sententiā, & Roman. in repet. l. si
 C si verò

si verò, §. de viro, n. 104. ff. solut. matr. priuilegiū esse irrevocabile, maximè accedente cōsuetudine immemoriali, quia ex ea acquiritur possidēti, ius ex fortiori causa, quæ ex cogitari possit, vt probat Dec. in l. traditionibus, n. 11. C. de pact. & qui habet eā pro se, habet titulū datū à l. 2. §. denique, ff. de aqua plu. arcend. ibi: * *Velut statem, vicē legis obtinere.* * Et sic habet vim iustitię, Ioā. Garc. de nobili. glos. 12. nu. 60. & hæc omnia cōfirmant nostram consuetudinē cognoscendi, per viam violētiæ cuius antiquitas excedit hominū memoriā, & sic possumus omnia præsumere, quæ sint necessaria pro validitate, & irrevocabilitate talis priuilegij, vt obseruat Ioan. Garc. vbi suprà n. 62. maximè quia cōsuetudo tribuit iurisdictionē, etiā in spiritualib⁹, vt docet Innoc. in c. nouit. de iud. Marfil. singul. 690. n. 1. Gaspar, Tesaurus, in addi. ad Thesaur. decis. 32. Peregri. de fideicomis. tit. 48. n. 63. præcipuè, quādo probatur fama priuilegij & cōsuetudinis exercitium à tēpore immemoriali, vt declarat Gracian. discep. forēsium, c. 238. n. 69. quæ sentētia procedit in nostra cognitione, in qua habem⁹ cōsuetudinē immemorialē cū fama priuilegij, & Moedan. decis. 52. n. 1. Quartò, quia si ob aliquā rationē posset Pontifex reuocare tale priuilegiū, ex ea foret potissimū, quòd esset cōcessum cōtra iurisdictionē, & libertatem Ecclesiasticā, trahendo clericos in omnibus causis ad tribunalia Regia in damnū & dedecus status Ecclesiastici, sed hoc quidē in nostro casu nō procedit, quia ex dicta cognitione per viā violētiæ (vt sæpè demonstratū est) libertas Ecclesiastica nō violatur, nec diminuitur, sed magis augetur, & ampliatur. Ergo clarè colligitur, quod licet tale priuilegiū Regib⁹ nostris fuisset cōcessū à Pōtifice maximo cognoscēdi per viā violētiæ in causis Ecclesiasticis, reuocari minimè posset ab eo neq; per publicationē Bullę in Cœna Domini debet reuocatū cēferi, cum ex eo non inducatur violatio, nec di-

minutio iurisdictionis Ecclesiasticę, vt defendimus in lib. 4. com. cōtra com. in epist. ad Regē, nu. 92. & q. 1. n. 247. Maximè, quoniā solum cōceditur Regibus defensio subditorū per viā protectionis reipublicę, vel innocētium, vt in c. dilecto filio. 6. de sent. excōmunicat. lib. 6. & nō in vim iurisdictionis contentiosę, nisi quatenus necessaria fuerit in ordine ad tollendā vim, seruatō legitimo modo defensionis, vt nouiter defēdit Cenedo, quæst. fin. n. 11. & frater Manuel Rodrig. 1. p. summæ, c. 156. n. 8. & in additionibus, §. 9. n. 87. & Vega. in sua sum. 1. to. c. 29. casu. 1. nu. fin. & c. 85. casu 141. Et est ratio, quia summus Pōtifex, nunquā intēdit quēquā opprimere, & grauare. Vndē cū nostra cōsuetudo, sit recepta, à iuris prudentibus, & viris timorata cōfciētię, siuē procedat ex priuilegio Pōtificis, (licet de eo non cōstet, vt prædixim⁹) siuē ex naturali defensione Regū, seruāda est talis cōsuetudo, in qua omnia requisita pro validitate & cōfirmatione, & irrevocabilitate ipsius priuilegij (si adesset) præsumenda sunt, ita docet glos. magistra, verbo, Præsumpta, in c. quia. 10. q. 3. & tradit in nostris terminis ille vir doctissimus nostri iuris Lucerna Sese in suis de cōfessio. 2. p. in epist. ad Regē nostrū, n. 113. verb. volentes, & nostram cōsuetudinē cōfirmat virtute priuilegij, Cened. d. q. fin. c. 28. vbi sequitur opinionem patris Bañes, 2. 2. q. 67. art. 1. dubit. 2. conclus. 6. qui non declarāt, nec disputāt an tale priuilegium possit reuocari; & in nostro casu magis operatur tacitū, & præsumptū priuilegiū, quia supponit cōcessionē irrevocabilē secūs si cōstaret de priuilegio, qui non reciperet interpretatiōnē, sed obseruādū erat prout sonat, & plus operatur in hac fama priuilegij cū immemoriali cōsuetudine, vt in terminis tradit Fului⁹ Pacian. cōf. fin. n. 124. ne propter difficultatē probādi rem antiquam pereat ius partis, Camillus Boreli, de præstantia Regis Catholici, c. 53. nu. 26. & 27.

Exqui-

32 Ex quibus anceps, & dubia redditur huius questionis resolutio, in qua magis vellem ab omnibus discere quoad docere.

Sed hæc omnia profecto non congruunt nostris terminis, in quibus nullum adest privilegium à quo dimanet iste titulus cognitionis per viam violentiæ, sed in principijs iuris naturalis, quo iure inspecto, defensio & protectio, subditorum pertinet ad Reges, maximè accedente consuetudine immemoriali, quæ, ut superius dicebamus, supponit titulum quæ efficaciorè excogitare possimus, plenè roboris & firmitatis, adeo, quod nulla contraria dispositio, tolli, vel minui, seu reuocari possit, Bellon. conf. 1. num. 5. & 6. Cephal. conf. 458. nu. 68. cum seqq. vol. 4. & conf. 459. n. 1. & 2.

33 affirmans: * *Quod hac præscriptio seu consuetudo habet vim legis, constitutionis, decreti, privilegij solemnitis, & expressi pacti, ac presumptionis iuris, & de iure*, * Casian. Puteus, quæst. feud. 48. nu. 19. discutit copiosè Franc. Becius, conf. 180. à nu. 21. vsque ad num. 33. vol. 2. Ioan. Philip. in tract. de consuet. c. 19. n. 25. & 26. Card. Tusch. tom. 8. conclus. 40. nu. 4. & 5. nouissimè Aldou. Florenf. conf. 10. nu. 17. & seqq. Et sic non debemus in baculo harundineo privilegij tota vis, & potestas huius cognitionis per viam violentiæ collocare, maximè cum Reges nostri, non habeant iurisdictionem contentiosam contra Ecclesiasticos, sed economicam, & politicam, ut docet Carol. de Grafalis regaliū Franciæ, lib. 2. iu. 16. Cened. dict. quæst. fin. n. 24. & Sese, de inhibitioni, c. 8. §. 4. nu. 3. Oliuan. de iur. fisci, c. 14. n. 118. & ego resolui, lib. 4. com. contra com. quæst. 1. à nu. 142.

34 Quæ omnia subijcio correctioni sanctæ matris Ecclesiæ, cuius summi Præfules pro sua mirabili prudentia semper agnouere huius forentis usus obseruatiam, in maximam conuerti reipublice utilitatem, ad rectum vtriusque spiritualis, & temporalis iurisdictionis usum, & compendium. Qua proptèr, cum usque adhuc,

non tantum in his Hispaniæ Regnis, sed & apud Gallos, & alios Christianæ reipublice. sæculares Principes, eam approbauerint, ut commemorat diligenter Nauar. in c. cum contigat, de rescript. remed. 1. ut diximus in lect. gloss. 4. ex nu. 55. Id ipsum quoque credendum est fore semper ab hinc prosequitur, ut in Bulla Martini Papæ, de qua in n. 35.

35 Ex quibus colliges, quàm utilis est in nostra Hispania resolutio, & disputatio propositæ questionis de qua in principio, quia cum de iure naturali, pertineat ad Reges cognitio per viam violentiæ, manifestè consequitur, non pertinere ex privilegio, quæ sunt remedia ad inuicem contraria, nam frustra præcibus impetratur, quod à iure est concessum, l. 1. C. de thesaur. li. 12. maximè quia Romanus Pontifex, nunquam reuocat consuetudinem immemorialem cognoscendi per viam violentiæ, etià in causis possessorijs reintegranda, & recuperandæ possessionis, rerum spiritualium, imò solet approbare, & confirmare, talè possessionem, favore illorum, qui implorant auxilium Regis, ut habemus bullam Martini Papæ, concessam Carolo Regi Francorum, anno 12. sui Pontificatus, quàm refert ad literam Guido Papæ, decis. 1. tit. de materia possessorijs in causis Ecclesiasticis, quæ est notabilis dispositio, in hac materia, cuius verba referre libuit.

BULLA MARTINI. V.

36 **M**artinus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Apostolicæ sedis æqua, & circumspècta promissio, quorūlibet iura, & tranquillitatem confoberi satagens, cum verisimiliter timetur ne cupiditas improbase auctitatis abstinere nesciens, statutis, & ordinationibus à se huiusmodi prodeuntibus laxato freno rationis abutatur, nunc per promissiones debitæ remedium, nunc vero per opportune declarationis officium, nititur obviare dudum siquidem provide conside

P R O O E M I V M.

rantes quòd licet clerici ecclesiasticaque persone quæ suas causas, & querelas in his præcipuè quæ de iure vel consuetudine ad forum ecclesiasticum pertinere noscuntur, eo tamè de relicto secularibus negotijs se submittere, seu partes sibi aduersas ad forum de iure vetitum conueniri, vel trahere præsumebant, grauib; proinde pænis, quam in spiritualibus, quam temporalibus etiam iure disponente allegarentur, pænas tamen ipsas nunc sine propria solutis periculo, sapuis habere videbantur in contemptum. Nos qui ex debito pastoralis officij, salutem querimus singulorū, super his opportunè providere volentes, auctoritate Apostolica statuimus & etiam ordinamus, quòd quicumque ex clericis, & personis eisdem de cetero, reus talis præscriptionis existeret, nisi à præmissis desisteret omni commodo concessio num, & gratiarū omnino careret, ipseque in graues, tūc expressas, & alias iuris pænas incurreret, prout in dictis litteris plenius cōtinetur. Cum autem sicut pro parte charissimi in Christo filij nostri Caroli Regis Francorū Illustris, nuper nobis fuisset expositū, quòd à nonnullis vertitur in dubium an per huiusmodi nostrā concessionem derogare voluerimus iuri, & iurisdictioni Regiæ præsertim* in causa possessorij retinendæ possessionis* super suis Ecclesijs, & beneficijs ecclesiasticis suorū regni Francia, & Delphinatus Vienensis, per quam iurisdictionē præfatus Rex sibi asserit licere in omni casu etiā iuridice tueri possessores. Nos ad omnem ambiguitatis tollendum dubium super his opportunè providere volentes eiusdem Regis in parte supplicationibus inclinati, auctoritate Apostolica tenore præsentium

declaramus nostræ intentionis nō fuisse, neque esse per dictam, aut quamcunque aliam constitutionē, eidem Regi, & eius Regiæ iurisdictioni, per quam (ut asseritur) tam Rex, quam sui progenitores, super huiusmodi possessorio, à tanto tēpore circa quòd de eius contrario memoria hominū, non existit, consueuerunt cognoscere, & in aliquo derogare voluisse, aut velle, quo quomodo, ipsosque Reges, & iudices decernētes partes molestatas, super earum conseruatione ad suorū beneficiorum possessionem ipsius Regis auxilium implorantes, dummodo in contemptum iurisdictionis, & libertatis ecclesiasticæ, ut partes sibi aduersas in rebus ecclesiasticis diutius perturbarent, hoc non fecerint pænas in dicta nostra constitutione contentas, nullatenus incurrisse, aut debere incurrere, quouis modo, per hoc autem nullū ius, seu iurisdictionem, in præmissis cognoscendi, eidem Regi de nouo acquiri volumus, sed antiquam si quòd habeat omnimodo conseruari, nulli ergo hominū liceat hanc paginam nostræ declarationis, constitutionis, & voluntatis, infringere, & ei auso temerario, contraire, si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum, eius se noverit incursum. Datum Romæ, apud sanctos Apostolos, Kalendis Maij, Pontificatus ann. 12.* Floruit ann. 1431.*

Aduierta se mucho a las palabras desta Bula, la qual aunque es especial en favor de los Señores Reyes de Francia, su decision es general, y comprehende a todos los Principes, y Reyes que de tiempo inmemorial tienen conocimiento de alguna cosa particular, como de los articulos de via de fuerza, vt colliges ex traditis per Guiliel-
inum

mum Benedictum, in cap. Rainuntius verb: & vxorē nomine Adelasiā, decis. 2. nu. 117. de test. quem sequitur Fulvius Pacian. cons. fin. nu. 12. & nu. 20. *Porque en este caso dixese su Santidad, que por qualquier reuocacion que haga, no es su intencion reuocar la tal costumbre, ni per iudicar a los Reyes en su conocimiento, ni descomulgar a los que se valen de su auxilio, antes descomulga a los que contravenien a esta decision, porq̃ como dize la dicha Bula, no es su intencion del Pontifice dar a los Reyes derecho de nuevo, ni tã poco quitarles la costumbre inmemorial en el conocimiento possessorio resinẽ de, de los despojos de bienes Ecclesiasticos entre personas Ecclesiasticas, como no toque a la propiedad del titulo, lo qual es de consideracio para nuestra España, in qua similis cõsuetudo est obseruãda, vt tradit Ayin. cons. 258. nu. 8: vbi dicit, quod etiã est seruanda cõsuetudo vicinorũ, ita Afflict. des. 248. n. 4. vers. quia responsum; licet dubitet Gratian. discep. Foren. c. 238. nu. 53. & Pacian. cons. fin. n. 141.*

3 8
Reges nō
possunt
alij sc̃ce
dere ius
cognos-
cendi per
viã vio-
lentiã,

Ex qua verissima resolutione, animaduertendũ est, adeo Reges, & Principes, qui nō recognoscunt superiorē in temporalibus, habere hanc superioritatē, iure proprio regali, cognoscēdi per viam violētiã, & nō ex concessione alicuius priuilegij, quod cōcessa iurisdictione pleno iure) cū mero & mixto imperio) nō censeatur concessa hæc superioritas, quæ adhæret ipsi Regio diademati, insignum Regiæ maiestatis, quia adhuc remanet in Principe illa cognitio, per quã subditi liberantur à vi & oppressione aliorũ, quia cū Regũ officium proprium sit vim tollere, nō potest hæc proprietas cognitionis ad alios pertinere in dānũ subditorũ, qui sunt sub protectione & tutela Regali, nec ipse Princeps, quod Maiestati suæ adheret, à se potest abdicare, ca. super quã, §. porro. de offi. deleg. c. et si cōtra vnũ, §. vlti. cod. ti. lib. 6. Parlador. lib. 1. rerum quotid. c. 1. n. 15. idem tenet Lessi^o, de iust. & iur. lib. 2. c. 6. dubitat. 12.

vbi dicit, quod potestas castigandi, & iudicandi, est omnino intrinseca auctoritati Principis, respectu subditorũ. Et ob hanc causam nullus potest, siuē Ecclesiasticus, siuē sæcularis, titulo donationis, vel præscriptionis illã supremã iurisdictionē acquirere, in casibus violētiã, & appellationis, aduersus Reges & Principes supremos, vt tradit Co. u. in reg. possessor. 2. par. §. 2. n. 8. vers. Ex his infero, quia donationes factæ per Reges Ecclesijs de aliquo oppido, vel ciuitate cum plenissima iurisdictione mero & mixto imperio, non cōprehēdūt, eam supremã iurisdictionē penes Regē, & Principē existentem, in signũ supremę potestatis, quæ dicitur, * *soberania*, * quæ nunquã in alios trãtulisse videtur, etiam si verbis amplissimis, & expressis cōcessio facta fuerit, quia huiusmodi iura pertinent ad supremã Principatus recognitionem, & ita ipsi Regio diademati in fixa sunt, vt à Rege ipso nullo pacto, vel iure, vel priuilegio, seu præscriptione auelli queat, vt tradit Lucas de Pen. in l. quicumq; 2. C. de omni agro deserto, lib. 1. tradit Sigismundus Scacia, in tract. de appell. nu. 111. vers. Opono. 2. vbi dicit, quod maioria Regis nullo modo, à Rege alienari potest, idem docet Peregrin. cõs. 1. nu. 13. vol. 1. & Bobadil. in sua Polit. lib. 2. c. 16. n. 83. & c. 17. n. 196. lit. C. & loquēs de Pontifice, idē tenet Anastasius Germonius, de sacrorũ tēplorũ immun. in c. de indultis, §. Episcop. n. 29. & Guill. Beneſt. in c. Rainuntius de test. verb. & vxorē nomine Adelasiā, in 2. decis. n. 319. Carol. de Grasalijs, lib. 2. Regaliũ Frãcię, iure. 14. Deci. cõs. 307. col. 3. Quia illa suprema iurdictio ad hæret formalitèr, & essentialitèr in dominio & substantia Regiæ Maiestatis, & ideo videtur impossibile aliquē esse exemptum & immunem ab illa suprema iurisdictione, & protectione, quæ procedit à fōte perēni, & origine iuris naturalis, l. vt vim, ff. de iust. & iur. iuxta. tex. in d. c. Regum officium. 23. q. 5.

C 3

Cuar.

Couar. practica. cap. 1. num. 6. vbi dicit, quod Regia potestas ceterorumq; principium ciuilis autoritas non hominum est inuentum; sed ab ipso Deo per legem naturalem, Nauarr. in cap. nouit de iudi. & probatur ex ratione textus. in cap. cum non liceat, 12. de præscript. vbi non possunt membra à capite discedere, & ob hanc causam subditus non præscribit obedientiam
 42 contra prælatum, vt ibi not. Glossa, dicens, quod contra obedientiam, & reuerentiam non currit præscriptio, Fulbius Pacianus, consil. fin. numer. 61. vbi dicit, quod cum Papa sit supra omnes, non potest iurisdictioni alterius se submittere, quod est certissimū in nostra quæstione. Quia aliàs illa cōcessio ex diametro repugnaret Regiæ dignitati, si esset impedita potestas recurrendi ad supremos Principes, ad repellendas iudicum iniurias, & ab eis opem & auxilium, & protectionem implorandi, ipsosque adeundi, suosque supremos Senatores causa iustitiæ consequendæ tollendo vim, & violentiam illatam, vt docet Lucas de Penna. in l. sacris. col. 3. C. de proxim. Sacro. Scrin. lib. 11. pro qua doctrina habemus, l. 1. tit. 15. lib. 4. recopil. quam declarat Gutierrez. lib. 1. pract. quæst. 38. Et ob id dixit subtiliter Bald. consil. 159. numer. 5. volum.
 43 3. Quod dignitas seu imperium, est immortalis, & licet summus Pontifex moriatur, non moritur summus Pontificatus; & quod in Rege concurrunt duæ personæ, & significationes,
 44 & quod ipsa significatio (quæ est quid intellectuale) semper est perseverans, ægimaticè, licet non corporaliter, & ob hanc causam, licet Rex deficiat. Quoad rumbum, remanet persona Regis quoad organum, & instrumentum, & illius persona intellectualis & publica est quæ principaliter fundat actus; vnde magis attenditur actus principalis, quam virtus organica, & quemadmodum, mundus non mori-

tur; sed dispositiones mundi, argum. text. in l. proponebatur, vbi Alberic. ff. de iudi. sic Rex, semper viuit, quoad maiestatem supremam, & protectionem circa subditos, quæ nullo iure, neque facto, auelli potest à Regia Maiestate, quia aliàs moreretur Rex quoad effectum supremæ potestatis, iurisdictionis, & protectionis, quod deuiat à tramite iuris & veritatis, & esset quædam falsitatis imago.

Ex quibus infero, concessionem
 45 factam à Rege, quouis titulo, meri & mixti imperij, etiam respectu proprietatis, & territorij, esse intelligendam, quoad primam instantiam, non verò, quoad instantiam appellationis, quia hoc ius supremum, à iure concessum, in recognitionem Principatus, ex supremi dominij, non cēsetur concessum. Sed retentum, & intactū semper manere, quam sententiam tenet Angelus. in l. 1. §. qui mandata, ff. de offic. eius cui mand. & Antonius de Petra, de potestate Principis, cap. 8. numer. 65. Natta. consil. 580. numer. 22. Brunus, consil. 502. & Iacobin. in tract. feudorum, versic. Vicarius, & versic. Cum mero & mixto imperio, & versic. Vassallis, & versic. Vnum semper notetis, & hæc Ang. sententia est recepta in praxi, vt tradit Albert. Brunus, consil. 102. Quæ resolutio vera est, licet merum & mixtum imperium sit concessum, cum omnimoda iurisdictione, quibus verbis, neque translatum videri ius cognoscendi de causis appellationis, vt post alios tenet Aymon. consil. 209. num. 9. Paris. consil. 8. nu. 31. lib. 1.
 46 Ex qua ratione infert elegatèr Caldas Pereira. consil. 27. nu. 56. quod Rex Portugallia, & Castella, habet fundatam suam intentionem de iure cōmuni, contra prælatos seu Episcopos, qui à Rege ipso habent tēporalem iurisdictionem ciuilem, & sæcularem, quod non habeant ius, vt ab eis non appelletur, vel prouocetur ad Regē, quoniā cum

cū temporalis omnis civilis potestas, pōnes ipsum Regem sit in his Regnis, neque etiam ipsę Ecclesię, vel Ecclesiarum pręlati, aliam habent temporalem iurisdictionem, quam quę sibi à Christianissimis Regibus (expulsis à Regno hostibus) concessa vel donata fuit, quādo misero quodā fato oprimebantur Maurorumq; iugum, & imperiū patiebātur, & licet sanctissimas Ecclesias locupletauerint, ac amplificauerint, semper tamen mansit pēnes Regē, ista suprema iurisdictione, ad ipsum prouocandi, & appellandi in tēporalibus, quia ipsi pręlati, ex tali donatione, & concessione, nullum ius pinguius, habere possunt, quā cognoscendi, de causis temporalibus in prima instantia, nō verò in secunda appellationis, & sic habent iurisdictionem, tamq; subditi & vassalli, ipsius Regis, vt docet Bart. in l. si quando, C. de appellat. Felin. in cap. solitę. de maiori, & obediētia, quę praxis, & consuetudo, hodiē viget in nostro Regno Castellę, vt diximus in l. cūra. n. 317. & est lex. 18. tit. 5. p. 1. & lex 8. tit. 3. lib. 1. recop. Et est ratio, quia cū tota Hispania à Mauris & Barbaris gētibus, oppressa fuerit, magnisque claudibus afflicta, & iam ferē in interitum, & excidium Christianę Religionis vrgeret, Catholici Reges, quo preclaros domi, ac militię viros, & rerum gestarū gloria florentes, spe pręmij incitaret, ad plura in bello facinora, pulchrē obeūda, expugnatas eorum labore, & industria vrbes, nōnunquā in pręmiū laboris cōcedere, non dubitabant. Et iurisdictionē merumq; & mixtum imperium, Ecclesiasticis & sęcularibus benemeritis, sola victorię gloria cōtēti. & in memoriam tantorū beneficiorum Ecclesias ædificauerunt, & colapsas restaurauerunt, quibus prelatos, & Episcopos cū amplissimis redditibus pręficiabant, & ciuitates cum amplissima iurisdictione applicabant, vt participes essent iurisdictionis temporalis dictarū Ecclesiarū, ex quibus ius patro-

natus Regum initium cōepit. Et sic, cū aliundē pręlati non habeant iurisdictionē temporālē in his Regnis, quam ex Regia concessione; supprema illā, ad se appellandi iurisdictionem, excepisse videntur, vt docet Couar. practi. c. 4. n. 1. & 2. Quę iurisdictione cum sit suprema, per quācunque donationē, seu priuilegium, nō est translata in pręlatos Ecclesiasticos, & per consequens ex quacunque amplissima concessione & donatione, non priuātur Reges, superioritate cognoscēdi per viam appellationis in temporalibus, & in Ecclesiasticis per viā violentię.* *Lo qual se llama soberania de juridicion, que ni los Reyes la pueden dar, ni los vassallos prescriuir.*

S V M A R I V M.

- 1 **N**aturali iure permīsum est hominū iniurias propulsare.
- 2 *Iudex facit vim, & iniuriam, sicut priuatus.*
- 3 *Priuatus potest se propria defendere auctoritate, & iniuriam propulsare secus si à iudice inferatur.*
- 4 *Appellatio est contra vim iudicis prouocatio.*
- 5 *Appellatio est remedium oppressorum.*
- 6 *Cap. ad Romanam, cl. 2. in 2. q. 6. declaratur.*
- 7 *Appellatio corrigit imperitiā, vel iudicantis iniquitatē.*
- 8 *Appellatio non debet esse remedium iniquitatis.*
- 9 *Appellatio est inuenta, vt oppressi releuentur.*
- 10 *Negotia diligentius examinantur coram pluribus quam coram vno.*
- 11 *Princeps non potest tollere defensionem naturalem.*
- 12 *Appellatio habet quadam pręmordia defensionis, & sic dicitur de iure naturali.*
- 13 *Appellatio quoad inuentionem, est iuris naturalis, quoad formam est de iure ciuili.*

P R O O E M I V M.

- 14 Statutum tollens defensionem non est validum.
- 15 Appellatio si esset iuris naturalis, non posset tolli per clausulam* appellatione remota.*
- 16 Forma appellationis est de iure civili.
- 17 Princeps est supra ius posituum.
- 18 Appellandi consuetudo ab origine mundi, est introducta.
- 19 Appellatio à tempore Luciferi fuit inuentaper Angelos bonos.
- 20 Appellatio fuit introducta, in paradisu, a primoparente.
- 21 Appellatio fuit facta, ab occiso Abel, contra violentiam Cain.
- 22 Moyses fuit iudex constitutus à Deo, inter Israelitas, & Phariseos, ad tollendā violentiam.
- 23 Appellatio, aperit portam ad defensionem.
- 24 Paulus Apostol. appellauit ad Casarem.
- 25 Reges cognoscunt per viam violentie mediante appellatione.
- 26 Appellatio est escopus cognitionis, per viam violentie.
- 27 Religiosi licet non appellent, possunt recurrere ad superiorem.

C A P. XI.

Appellatio quo iure fuit introducta, ut ea mediante, possint grauati, per viam violentie, ad Regia tribunalia recurrere.

- H**OMINVM Iniurias, & vim propulsare, naturali iure, cuiq; permissum est, ut in leg. ut vim, ff. de iust. & iure, c. ius naturale, 1. dist. c. dilecto filio. de sententia excommunicationis, lib. 6. quod non solū procedit si à priuatis hominibus, vis, & in iuria inferatur: sed etiam, si iudiciali autoritate, illud fiat, differentia tamen in utroq; casu constituitur: quia in primò, propria autoritate resisti potest: in secundo, interposita appellatione, iniuria &

violentia reiicienda est, quia appellatio, & prouocatio contra vim iudicis sœuitiam, proterbiam, crudelitatem, imperitiam, & iniustitiam, adinueta est, per quam iniuste oppressis recto iure subuenitur, ut eleganter docet Pontifex, in cap. ad Romanam. el segundo, in 2. quæst. 6. ibi: * Ad Romanam Ecclesiā ab omnibus maximè, tamen ab oppressis est appellandum & concurrendum, quasi ad matrem, ut eius uerbis nutriantur, auctoritate defendantur, à suis oppressionibus releuantur, quia non potest, nec debet mater obliuisci filium suum. * Vnde Vlpianus in l. i. ff. de appellat. refert hæc verba: * Appellandi usus, quam sit vetus quamque necessarius, nemo est qui nesciat, quippe cum iniquitatem iudicantium, vel imperitiam corrigat. * Et sic Pontifex in cap. cum speciali, §. porro. de appell. dicit in hæc verba: * Appellationem, illiusque remedium, non ad defensionis, iniquitatis, sed ad præsidium innocentia institutum, * ut tradit Andreas Gail. pract. lib. 1. in obseruatione 128. nu. 5. Quia appellatio, est omni iure inueta, ut oppressus releuetur, & iudici iniquè iudicandi, materia amputetur, ut in l. i. C. de appellat. maximè quia negotium, diligentius, ac rectius. Examinatur, coram pluribus iudicibus, quam coram vno, ut in l. ad edictos, C. de appellat. ubi notat glossa, verbo diligentius. Quæ omnia procedunt ex principiis iuris naturalis, l. scientiam, §. qui cum alter, ff. ad l. Aquil. Clem. Pastoral. de re iudic. l. defensionis facultas, C. de iure fisci, libr. 10. Et ob hanc causam, talis defensio per Principem tolli nō posse, manifesti iuris est, ut tradit Innocen. in cap. cum inter. de exceptio. Vnde cum appellatio, habeat quædam primordia, ad defensionem, dicitur esse iuris naturalis, ut voluit Andreas De Isernia, in c. i. verbo, Bona cōmittentium, num. 17. & 18. quæ sint regalia, Alexand. conf. 12. vol. 5. Vincetius de Annania. in c. i. num. 205. de vassallo decrepitæ ætatis.

Sed

- 1 3 Sed veriùs existimo, quòd appella-
tio, quoad inuentionem sit iuris natu-
ralis, quoad formā verò iuris ciuili,
vt colligitur ex Alciato in practica ci-
uili, 3. part. tit. de appellat. Et secundū
hanc distinctionem est intelligenda
opinio Bart. in l. omnes populi, nu. 24.
de iust. & iure, vbi dicit non valere sta-
tutum, auferens appellationem, quia
1 4 est iuris naturalis, vt tradit Gail. vbi su-
prà obseruatione 135. quia si absolute
appellatio esset de iure naturali, non
posset Princeps causam delegare ap-
1 5 pellatione remota. Contrarium verò
disponitur in c. Pastoralis. de appella.
l. 1. §. interdum, ff. quibus appellare nō
licet, & trademus in 2. part. huius tra-
1 6 ctatus, quæst. fin. Et sic cum forma ap-
pellationis, sit de iure ciuili, sequitur
quòd defensio, quæ inducitur per ap-
pellationem, est etiam ciuili, & per
consequens per Principem, qui est su-
prà ius positum, tolli potest; adhibita,
1 7 Clausula **appellatione remota,** de qua
in dicta quæst. finali.
- 1 8 Consuetudo verò appellandi; ad su-
periores, vt tollatur vis, & violentia
ab inferiore illata, antiquissima est, vt
habetur Reg. c. 22. vbi ab oppressione
facta à Saul, dabatur recursus ad Da-
uid, sed ante illa tempora licet anti-
quissima, appellandi recursus, ad supe-
1 9 riorem fuit introductus, quia cum Lu-
cifer esset ab altissimo Deo creat⁹, in
suprema gradus & pulchritudinis præ-
rogatiua, isque superbia tumidus
non ad Deum creatorem, sed ad pro-
prium gloriam, omnia referebat vel-
lens, in monarchia, esse equalem Deo;
tūc Angeli boni, ad ipsum Deum cō-
uersi, & à Luciferi grauamine, reclama-
ntes. & ad suum Deum, & iudicem
appellantes, sententiā reportauerunt.
Et sic 1. appellatio, hūc finem habuit,
vt tradit Camillus Borrelli. de præstā-
tia Regis Catholici, cap. 39. nu. 19. vbi
nu. 20. dicit, quòd postmodum, in con-
2 0 trouersia eiusdem diaboli, cum primis
parētibus, ab eo oppressis, corā Deo,

indirij agitatio facta existit, qua per
appellationē & defensionis remediū
ab opprimente humanæ naturæ inimi-
co, eodemq; impulso grauante cog-
nita, ius unicuique pro à mis facino-
ris tributū fuit, Adamo, quòd sui dies
essent erumnarum plenæ, & sui vultus
sudore pane suo vesceretur. Euæ,
quòd in dolore pareret, & sub potesta-
te viri esset. Diabolo, quòd maledict⁹
esset prē hominibus, animalibus, & be-
stijs agri, quòd super vētrem graderē-
tur, puluerem comedendo, omnibus
diebus vitæ suæ, & quòd esset inimiti-
tia inter ipsum & mulierem, & semen
vtriusque, & quòd ipsa contereretur, ca-
pud eius, vt habetur Gene. c. 3. Postea
verò secuta fuit appellatio, ab occiso
Abel, à suo fratricida Cain, vt habetur
Genes. cap. 4. vbi vox sanguinis ipsius
clamauit, id est appellauit ad Domi-
nū, qui existens iudex, inter eos, cog-
nita causa grauaminis illati, sententiā
protulit, quòd maledictus esset Cain
super terrā, quæ apperuerat os suum,
& susceperat sanguinem fratris sui de
manu sua. Similiter etiam Deus, Moy-
sem iudicem cōstituit inter Israelitas,
& Pharaonem, illos opprimentem, &
iniuriantem, vt habetur Exod. cap. 3.
Et ob hanc causam Paulus Apostolus
Hierosolymis accusatis à Iudeis, corā
Festō, appellauit ad Cæsarem, vt in
Actis Apost. c. 25. & 26. Istæ enim ap-
pellationes, & quæ hodie in iure sunt
vfitatæ, ad defensionem causandam,
aperiunt portā grauaminis, quæ clau-
sa est à iudice iniquo & doloso, qua
mediante Reges Hispaniæ, & sui Se-
natores integerrimi, cognoscunt per
viam violentiæ, ad tollendam vim, &
subditorum iniuriam, in quo consistit
totus scopus, nostræ legis. 36. tit. 5. lib. 24
2. Recopil. Cuius declarationem, &
interpretationem examinandam sus-
cepimus.

Hæc omnia intelligenda sunt respe-
ctu personarum Ecclesiasticarum, &
sæcularium, quibus appellare permi-
titur

P R O O E M I V M.

titur, secus verò respectu religiosorum, quibus appellatio est prohibita, ut in cap. 3. de appellat. qui si fuerint grauati, possunt per viam quærelæ & recusatus, accedere ad superiorem, ut supra dictum est Nauar. cons. 41. nu. fin. de appella. Cenedo. q. 26. nu. 19.

S V M M A R I V M.

- 1 *Bulla in Cæna Domini prohibitio, à quo tempore facta fuit.*
- 2 *Immemoralis supponit tempus infinitum.*
- 3 *Prohibita consuetudine, non excluditur immemoralis.*
- 4 *Immemoralis inducit presumptionem iuris & de iure.*
- 5 *Bulla Alexandri, anni 1499. non comprehendebat, cap. 16. de quo in Bulla in Cæna Domini.*
- 6 *Bulla Martini Quinti, non habet illud cap. 16.*
- 7 *Bulla Pauli, II. non habet illam prohibitionem.*
- 8 *Bulla Sixti Quarti, non habet illud, cap. 16.*
- 9 *Prohibita cognitione contra libertatem Ecclesiasticam, non comprehenditur cognitio per viam violentiæ, quæ est fauorabilis.*
- 10 *Libertas Ecclesiastica, non violatur, sed ampliatur, in hac cognitione.*
- 11 *Bulla Sixti Quarti, multa innouauit.*
- 12 *Bulla Sixti Quarti contra Ducem Mediolani, anno 1479.*
- 13 *Bulla Adriani Papæ & Sixti, exclusit cognitionem prætextu violentiæ.*
- 14 *Bulla Iulij Tertiij prosequitur dictam clausulam.*
- 15 *Bulla Pauli Quarti, continet dictam clausulam.*
- 16 *Bulla Gregor. XIII. prosequitur dictam clausulam.*
- 17 *Bulle nouiores, usque ad nostra tempora, habent dictam clausulam.*
- 18 *Bulla Adriani, anno 1523. expressit dictam clausulam.*
- 19 *Lex, 36. tit. 5. lib. 2. recopil. condita fuit anno 1525.*

- 20 *Quando lex Regni condita fuit, iam erat causata immemoralis ante prohibitionem Adriani Papæ.*
- 21 *Prohibitio Pontificis non comprehendit ius iam causatum, per immemorabilem.*
- 22 *Bulla in Cæna Domini, verbo, * Sub prætextu violentiæ, * declaratur.*
- 23 *Cognitio per viam violentiæ non procedit, ex solo Pontificis privilegio.*
- 24 *Defensionis ius, procedit de iure naturali.*
- 25 *Opinio Gregorij Sayri Theologi, reprobatur dum loquitur contra ius nostri Regis.*
- 26 *Nemo pluribus vii defensionibus prohibetur.*
- 27 *Defensiones, non sunt de genere prohibitorum, ut una electa, alia excludatur.*
- 28 *Innocens vi oppressus, potest amittere supplicationis remedium, & ad Regia tribunalia, accedere per viam violentiæ.*
- 29 *Romanus Pontifex, admittendo supplicationem, non excludit defensionem naturalem.*
- 30 *Defensio naturalis, non subiacet legi positivæ.*
- 31 *Sayri opinio, conuincitur, quia deficit in principiis iuris naturalis.*
- 32 *Bulla verba, de friuolis appellationibus loquitur, non de legitimis.*
- 33 *Quilibet potest, vii defensione qua facilius, consequatur ius suum.*
- 34 *Pontificis intentio, non est ut aliquis grauetur.*
- 35 *Sayri limitatio, impugnatur.*
- 36 *Pontifex admittendo supplicationem innocentis, non excludit eius defensionem naturalem.*
- 37 *Regum officium proprium est, vim tollere.*
- 38 *Resolutio tradita in hoc cap. adducitur.*
- 39 *Antiquior est, immemoralis usus per viam violentiæ, in nostra Hispania quàm eius prohibitio, in Curia Romana.*
- 40 *Iudex Regius non cognoscit de meritis causæ principalis, sed solum de vi illata, in non admittendo appellationem.*

41 *Lex Regni, non deuiat à tramite iuris & rationis.*

42 *Protestatio authoris in obsequium Dei & sui Vicarij.*

C A P. XII.

De antiquitate Bullæ in Cœna Domini, et eius origine, circa prohibitionem recursus, ad Regia tribunalia per viam violentiæ.

Roper facta huius proce-
mij declaratione & totius
operis, opere pretium esse
duximus, originem & anti-

quitatem huius prohibitionis, referre
de qua in bullis Apostolicis in Cœna

1 Domini, vt euidentius & clariùs ap-
pareat nostræ legis decisione, & enar-
rationem verissimam esse, dum in ea
Reges nostri Hispaniæ affirmant: * *De*

2 *iure & consuetudine immemoriali habere*
dictam cognitionem. * Quæ verba sup-
ponunt tēpus infinitum, vt docet Cor-
neus. conf. 22. num. 5. libr. 1. vbi dicit;

quod interruptio, & prohibitio non
excludit immemoriam, & sequitur
Paul. conf. 27. nu. 84. libr. 1. Molina, lib.

2. de primogen. c. 6. nu. 47. & c. 2. n. 20.
quam sententiam probat. tex. in l. si ar-
biter. ff. de probatio. Et sic, hæc nostra

cognitio recto iure procedit, & obser-
uanda est, non obstante prohibitione
dictæ bullæ, quæ, licet excludat cōsue-
tudinem, non excludit immemoriale

cum fama priuilegij, nec sub ea gene-
rali exclusione, cēsetur exclusa, vt tra-
dit Boerius, decis. 39. n. 12. Paris. conf.

101. nu. 48. libr. 1. & conf. 25. n. 17. libr. 4.
3 Pro qua sententia adducitur text. in
l. fin. C. de fundis patrimonialibus,

lib. 11. glos. in ca. 1. §. præterea, verbo,
Præscript. de capitulis Conradi, & a-
lios tradit Burgos de Paz, conf. 41. nu.

11. Et ratio est, quia immemoralis in-
ducit presumptionem iuris & de iure,
vt tradit Felin. in cap. cum nobis, n. 7.

de præscrip. & ipse Burg. de Paz. conf.
15. num. 18. Et sic cum immemoralis

fuisse iam causata ante prohibitionē
4 bullæ in Cœna Domini, sequitur di-
ctam prohibitionem esse nullius mo-

menti, quia nec in bulla Martini V.
5 nec Alexandri, anno 1499. Kalendis
Aprilis, nec in bulla Sixti Quarti, fit

mentio expressa huius prohibitionis
6 quia solum in genere excōmunicabā-
tur, impediens libertatem Ecclesia-

sticam, cuius prohibitio generalis nō
7 comprehendebat, hanc silitam, & fa-
luberrimam cognitionem, seruato le-

gitimo modo defensionis. Quia vt sæ
8 pius diximus, non solum non viola-
tur ex hoc, libertas Ecclesiastica, imò

ampliatur & augetur, vt tutiori & se-
curiori modo, ius innocentis conser-
uetur. Postea verò Sixtus Papa Quar-

9 tus, bullam Cœnæ antiquam illam for-
mam Martini Quinti, reduxit, & mul-
tas clausulas à Paulo Secundo positas

abstulit, à prædicta Bulla, vt tradit sum-
ma Angel. verbo, excōmunicatio. 5.
casu. 31. Syluest. verbo, excommuni-

10 catio. 7. num. 77. ex communicatione.
32. & summa Tabiena, verbo, excom-
municatio. 6. §. 12. vers. 15. vbi Syluest.

11 refert bullam eiusdem Sixti Quarti, ad
Ducem Mediolani Galleaceum, an-
no 1479. Nouembris 19. Postea verò

12 specialitèr & in particulari fuit facta
mentio, in bulla huius prohibitionis;
* *Etiam sub pretextu violentiæ,* * vt ha-

betur in bulla Adriani Papæ, & Sixti,
13 vt tradit Caietanus, verbo, excommu-
nicatio. cap. 30. Idem cauetur in Bulla

14 Iulij Papæ Tertij, vt tradit Martin, Le-
desma, 2. part. q. 26. art. 2. Idem habe-
15 tut in bulla Pauli Quarti, vt tradit

Soto. in 4. dist. 22. quæst. 2. articul. 3.
16 & in Bulla Gregor. Decimitertij, sub
anno 1584. vt tradit Nauar. in manua-

17 li, cap. 27. num. 69. Idemque cauetur
in Bullis recentioribus, vsque ad no-
18 stra tempora. Et sic colliges ex su-

perioribus quod antiquitas, huius
expressæ prohibitionis, fuit à tempore
Adriani

P R O O E M I V M.

19 Adriani Sexti, qui regnavit in Sede
 beati Petri, anno 1523. quando lex
 Regni, 36. tit. 5. lib. 2. *Recopil.* condita
 erat anno 1525. quo tempore affirmât
 Reges Catholici Hispaniæ habere ius,
 20 & consuetudinem immemorialē cog-
 noscendi per viam violentiæ in causis
 Ecclesiasticis, quibus est credendum,
 vt tradimus in lib. 4. comm. quæst. 1.
 nu. 176. Et sic prohibitiones postea fa-
 21 ctæ, per Romanos Pontifices, non cō-
 prehendent, ius iam causatū, & radica-
 tum per immemoriam, cuius vim,
 ac potentiam tradimus, in c. 12. huius
 procemij, quare cum dicta verba bullæ
 in Cœna Domini, ibi: * *Etiam sub præ-*
 22 *textu violentiæ prohibenda*, * sint verba
 nouitèr addita, post causatā consuetu-
 dinem immemorialē, etiam si illa cog-
 nitio procederet, ex privilegio Ponti-
 23 ficis (quod negamus) non esset dictum
 privilegium reuocatum, ex rationibus
 traditis in d. c. 12. Ergo multo minus,
 censēbitur reuocatū, cum hoc ius de-
 fensionis subditorum, proueniat, de
 24 iure naturali, vt in prologo & operis
 introductione latè probatū est, & pro-
 bat ipse Pontifex, in cap. dilecto filio
 de sent. excom. lib. 6.
 25 Nec superiori resolutioni, obstat
 sentētia & opinio Gregorij Sayri, or-
 dinis sancti Benedicti in suo Thesauro
 casuum conscientia, lib. 3. c. 18. nu. 6.
 vbi approbat hanc cognitionem, & de
 iure naturali licitam esse, si alia via in-
 nocentē defendendi Regibus, & Prin-
 26 cipibus, nō relinquæretur, & sic dicit,
 quod cum Pontifex alia via, permittat
 defensionem, videlicet per viam sup-
 plicationis, ad ipsum, quod nullo iure
 existimat, alio modo licitam esse cog-
 27 nitionem, per viam recursus, quæ opi-
 nio repugnat omnibus regulis iuris,
 quibus cauetur, quod nemo pluribus
 vti defensionibus prohibetur, vt in l.
 nemo, ff. de exception. lex, nullus plu-
 28 ribus, de regulis iuris in Decretalibus:
 quia defensiones non sunt de genere
 prohibitorum, ita vt vna electa, exclu-

Opinio
 Sayri re-
 probatur

datur alia, vt in regula cum quid, 84.
 eod. tit. ergo cum innocens cui ap-
 pellatio, & defensio non admittitur,
 habeat supplicationem ad Pōtificem,
 & defensionis recursum ad Regem, nō
 29 est culpandus, neque excommunican-
 dns, si ommittat supplicationis bene-
 ficium, & vtatur defensionis facultate,
 cum hæc duo remedia non sint cōtra-
 ria, respectu finis, imò vergant ad eū-
 dē effectum defensionis, & protectio-
 nis, vt expressè cauetur, in cap. dilecto
 filio, de sent. excom. lib. 6. in tan-
 tum quod neque Romanus Pontifex
 30 admittendo supplicationis remedium
 excludit, defensionem à iure naturali
 proueniētem cuius virtus, & potestas,
 descendit ex visceribus ipsius iuris na-
 turalis, & ex eius fonte perenni, nulla
 lege positiua prohibente, vt in §. sed
 31 naturalia, instit. de iure naturali, gen-
 tium, & ciuili, cap. ius naturale, i. dist.
 Ex quib' clarè opinio Theologi Say-
 32 ri conuincitur, ignorantis, & deficientis
 in regulis iuris, & naturalis defen-
 sionis, cui Pontifex non præiudicat, in
 illis verbis: * *Prætegentes sribolam quā-*
 33 *dam appellationem*, * & ibi: * *Etiam sub*
prætextu violentiæ prohibenda. * Quia illa
 verba, non excludunt, nec excludere
 possunt, veram, & legitimam appella-
 tionem, & Regum protectionem, sed
 eam quæ ficto colore, prætextu appel-
 lationis, inducitur, vt latè diximus, in
 declaratione illorum verborum in E-
 34 pistola Regia, in lib. 4. commun. quæst.
 1. ex nu. 92. quia si quis ad necessariam
 sui defensionem, cōtra iniuriam, quā
 certè cognoscit sibi illatam, & quam
 alia via facilius tolli non potest, nisi
 per viā recursus, recurrēdo ad Curiā
 Regiam, nemo qui bene sentiat, aude-
 bit affirmare, innocentem, & appellā-
 tem, implorando Regis auxilium, inci-
 dere in huius bullæ censuram, quia in
 hoc casu, non est summi Pontificis in-
 35 tentio, vt aliquo modo inferenti in-
 iuriam, & calumniam, & oppressio-
 nem fabere, contra innocentem qui
 vitur

36 utitur iure suo, vt tenet Sayrus, vbi su-
pra, lib. 3. de censuris, cap. 17. nu. 5. qui
in hoc sensu affectus est rei verita-
te. Secus verò dum illud limitat, quā-
do innocēs alia via potest se tueri, per
viam supplicationis ad Pontificē, quia
vt supra dictam est, nemo pluribus vt
defensionibus prohibetur, vt facilius
possit se ab oppressione tueri, maximē
37 quia Pontifex admittēdo supplicatio-
nē, ad sua tribunalia, nō excludit defē-
38 sionē iuris naturalis, nec Regiū officiū
tollit, cuius propriū & genuinū est,
vim tollere, & vassallos suæ reipubli-
cæ defendere, vt in d. ca. dilecto filio,
de sent. excommunicationis, lib. 6.

Ex quibus omnibus, duo notabilia
39 deduces. Primū, antiquiorem esse
cognitione per viam violentiæ in his
Regnis Hispaniæ, quā prohibitionē
bullæ in Cœna Domini, imò causatā
esse iam immemoriam, antedictam
40 bullam, vt supra probauimus. Secun-
dū, innocētes, & vi oppressos habe-
re ius recurrēdi per viam supplica-
tionis, ad tribunalia Pontificis, vel ad
Regios Senatores, ad hoc, vt porta iā

clausa per iudices Ecclesiasticos, pa- 41
te fiat, potestate & manu Regia, vt
sit aditus clarus & manifestus, ad pro-
sequendam appellationem, & non ad
illum effectum vt in Regio Senatu, de
meritis causæ principalis agatur (quia
illud attinet ad iudices Ecclesiæ) sed
vt solum de vi, & violentiā quæ in de-
negando appellationem legitimē in-
terpositam consistit, repōnēdo omnia
acta executioni tradita post eā, vt ex-
pressē cauetur in nostra lege regni, quæ 42
nihil deuiat à tramite iuris & rationis,
seruato in omnib⁹ legitimo modo de-
fensionis, prout ex constitutionibus
Pontificijs, & Conciliorum decretis
fancitum est. In quo auxilio & reme-
dio salutari, tota pax, & tranquillitas
Reipublicæ Christianæ, cōsistit, cuius 43
munus, nō debet impediri, ac Christi
Domini nostri Vicario, maximē in no-
stris Regnis, vbi magis vigeat pietas, &
cultus & Pontificis obedientia, sub cu-
ius correctione ista docemus, & eo

refutante refutamus, Deum
præ oculis semper
habentes.

Finis capitulorum proœmij.

PROLO-

PROLOGVS.

ET INTRODVCTIO NECES-
saria pro perfectissima, declaratione huius tra-
ctatus, de cognitione per viam violentiæ in causis Ecclesiasticis, cum
declaratione legis, 36. titul. 5. lib. 2. Recopilationis, vbi forma huius
recurso, ad Regia tribunaia traditur.

S V M M A R I V M.

- I** **N** Republica Christiana, dua
extant diuersa ac distincta po-
testates, quibus in spiritali-
bus, & temporalib⁹ gubernatur.
- 2 Potestas Ecclesiastica, in salutem respi-
cit animarum.
 - 3 Temporalis iurisdictio, temporalia, in
tranquillam, & honestam vitam mo-
deratur.
 - 4 Ecclesiastica iurisdictio, data est Petro,
& eius successoribus stante lege gratiæ.
 - 5 Temporalis iurisdictio data est Reipublica
gentium sub lege natura.
 - 6 Reges iurisdictionem, obtinent popula-
rem, eo ipso, quod in dominoselecti sunt.
 - 7 Pontificis iurisdictio, soli ad similitur,
qui totum illustrat orbem: digniorque
est & nobilior temporalis, quia in finem
dignorem animarum dirigitur.
 - 8 Pontifex utramq; habet iurisdictionem,
Ecclesiasticam, & temporalem; primâ
absolute, alteram ad finem spiritualem.
 - 9 Pontifex habet etiam iurisdictionem tē-
poralem absolutam, in sua tantum di-
ctione, & in sibi temporaliter subditos.
 - 10 Duo gladij, vnus extra, & alter intra
vaginam, duplicem hanc præferunt iu-
risdictionem.
 - 11 Christus Dominus in hoc mundo, tem-
poralem respicit iurisdictionem, quia
regnum eius non erat de hoc mundo.
 - 12 Regnum Dei sine fine est, quia in æter-
num durabile.
 - 13 Reges & Principes temporales, tempo-
ralem habent iurisdictionem, ad sua
Reipublica gubernationem.
 - 14 Potestas spiritalis pietate scatet, &
misericordia.
 - 15 Pax publica turbaretur, ac rueret, si v-
traq; non discriminaretur iurisdictio.
 - 16 Imperator, Dei Vicarius in suo impe-
rio est, ut iustitiam exequatur in tem-
poralibus.
 - 17 Pontifex, Dei Vicarius est in spiritali-
bus.
 - 18 Temporalis iurisdictio non fuit data
Regibus, à Pontificibus.
 - 19 Temporalis iurisdictio præerat ante-
quam Christus Dominus veniret in mū-
dum, eamque Petro, & eius successoribus
conuulisset.
 - 20 Reges potestatem à Deo excipiunt.
 - 21 Spiritalis iurisdictio, temporali non
subordinatur.
 - 22 Iurisdictio temporalis, prior fuit spiri-
tuali, statim à principio mundi.
 - 23 Caro subiacet spiritui, spiritus non ita
carni.
 - 24 Respublica Christiana vna, eademq;
est, & si duplici hac iurisdictione conti-
neatur.
 - 25 Pontifex, caput est Respublica Christia-
na, sicut & Rex Respublica temporalis.
 - 26 Vir caput est mulieris; & qualem in-
duat rationem capitis.
 - 27 Ecclesiasticj subduntur Principi tem-
porali, quatenus ciues, & membra sue
Reipublica.

- 28 Paulus Apostolus se ciuem Romanum iactauit, & appellauit ad Casarem.
- 29 Ecclesiastici si Regibus fidei iure iurādo obtestantur, & ut capita & superiores reuerentur, ac noscunt.
- 30 Ecclesiastici si tenentur ad obseruantiam legum iustarum, qua bonum publicum statuunt, nec iuri canonico contrariantur.
- 31 Pragmatica sanctio, qua frumento, & ordeo precii taxat, etiam obligat Ecclesiasticos.
- 32 Secularis per secularem iudicem, & Ecclesiasticus per Ecclesiasticum, compelli possunt ad legum obseruantiam.
- 33 Ecclesiastici si nō sunt obtrudendi in carcere secularium.
- 34 Lex politica ligat Ecclesiasticū si iure canonico, non sit contraria.
- 35 In Ecclesiastico foro seruanda est lex Regia, qua a sacris canonibus non deuiat.
- 36 Radicalis ratio in articulis violentia, cognitionis, refertur.
- 37 Ecclesiastici si subdūtur Regi, in ordine ad bonum publicum.
- 38 Violentiam tollere est de iure diuino.
- 36 Lex. 2. tit. 10. par. 2. declaratur.
- 40 Rex caput est sue Reipublica temporalis.
- 41 Lex. 13. tit. 1. par. 1. declaratur, & lex 26. tit. 14. par. 2.
- 42 Lex. 2. tit. 1. par. 2. declaratur.
- 43 Violentia est non admittere appellationem legitime interpositam.
- 44 Rex Catholicus, & Imperator in suis ditionibus quisque, superiorem in temporalibus non agnoscunt, ubi populus habet suam felicitatem in Regibus.
- 45 Regia tribunaia procedūt via extraordinaria cognitionis in articulis violentia.
- 46 Regij iudices non cognoscunt de meritis causa principalis.
- 47 Iudices Regij non habent iurisdictionē in causa principali Ecclesiastica, nec adhuc accessorie.
- 48 Regum est propriū violentias tollere.
- 49 Cognitio per viam violentia est, eco-

- nomica administratio, & non cognitio iudicialis.
- 50 Regis Catholici Cōsiliarij, sunt iudices conseruatores ad violentias repellendas.
- 51 Rex Catholicus iusta dicitur index cōseruator, protollendis violentijs.
- 52 Rex est index conseruator suorum vassalorum.
- 53 Rex tenetur sibi subditos, etiam Ecclesiasticos defendere.
- 54 Pontifex iudices creat conseruatores protollendis violentijs.
- 55 Princeps est anima sua Reipublica, & ciues corpus illius.
- 56 Reges sunt patroni, & tutores causarū reipublica.
- 57 Reges equiparātur Aquila, que volat in altum attollitur, & humilia prospectat.
- 58 Iurisdicctio in duobus attēditur; in cognitione causa principalis, & in articulo violentia.
- 59 Index Ecclesiasticus in causis prophanis, non potest in laicū procedere, quod si processerit, est articulus violentie.
- 60 Cap. si duobus, §. denique de appellationibus, declaratur & ponderatur.
- 61 Sententiam exequi, legitima appellatione non admisa, manifesta est violentia.
- 62 Iurisdicctio Ecclesiastica protenditur, media cognitione per violentiam, quam ad appellatio iubetur admitti.
- 63 Distinctio cognitionum in causis violentie.
- 64 Regium tribunal, non prohibet causas deferri ad iudicem Ecclesiasticum superiorem in gradu appellationis.
- 65 Articulus violentia in causis Ecclesiasticis, consistit in executione sententiarum legitima appellatione nō admisa.
- 66 Articuli violentie in fauorem iurisdictionis Ecclesiastica diriguntur, quia via ad appellationem recluditur, quam precluserat index Ecclesiasticus, exequendo legitima appellatione reiecta.
- 67 Admittere, & reponere, quid significet, in articulis violentia.

68 Index

P R O L O G V S.

- 68 *Iudex Ecclesiasticus est, qui subtrahit iurisdictionem, suam exequendo sententiam appellatione repulsa.*
- 69 *Ad iudicem Ecclesiasticum superiorem expectat cognitio causa principalis, ad Regium verò attinet articulus violentia.*
- 70 *Huiusmodi iurisdictiones sunt omnino diuersae.*
- 71 *Rex est absolute Dominus in temporalibus.*
- 72 *Clerici & Ecclesiastica persona, ciues sunt temporalis Reipublicae, atque ideo suo Principi subiecti.*
- 73 *Rex Catholicus, & illius consiliarij, possunt Ecclesiasticos damnare in temporalibus, si eorum mandatis in obediētes resiliant.*
- 74 *Argumentū traditur contra huiusmodi cognitionem, & eius solutio.*
- 75 *Laici non subduntur Pontifici in causis merè prophanis, bono spirituali cessante.*
- 76 *Ecclesiastici & saeculares suo subiaccēt Regi, ut vero capiti temporali, in his quae bonum publicum redolent.*
- 77 *Rex tenetur violentè oppressos subleuare.*
- 78 *Pontifex potest violentiam laico illatam tollere, si Dei offensam inuoluat.*
- 79 *Pontifex habet iurisdictionem in temporalibus, quatenus spiritualia respiciunt.*
- 80 *Decisiones plurimae iuris canonici stabilunt cognitionem per viā violentiae.*
- 81 *Consuetudo immemorialis suscepit cognitionem per violentiam.*
- 82 *Consuetudo immemorialis supponit titulum, & rationem praexistentem.*
- 83 *Cognitio per violentiam, non est ex permissione Pontificum, sed ex mero iure Regio.*
- 84 *Regi incumbit tutela & protectio suae reipublicae.*
- 85 *Duo constituuntur articuli ad expositionem cognitionis per viam violentiae.*
- 86 *In articulo violentiae, Ecclesiastici immediate recurrere possunt ad Regia tribunalia.*
- 87 *Ecclesiasticis licet, appellatio per viā violentiae, absque nota censura Bullae in Cena Domini.*
- 88 *Regius Senatus detinere potest Appostolica diplomata, interpellante cōtrario, aut fiscali, ut interim dignoscatur, an ex falsa relatione, aut in prauidicium tertij fuerint expedita.*
- 89 *Spiritualis reipublica, indicat temporalem, quia potestatem induit superiorem.*
- 90 *Exemptio Ecclesiasticorum, circa forū saecularem, est de iure positio.*
- 91 *In mūdi primordijs, Reges, & Princeps spiritualibus simul, & temporalibus moderabantur.*
- 92 *Moyse, collata est iurdictio, spiritualis, & temporalis, post diluuium.*
- 93 *Iudex saecularis incapax est iurisdictionis Ecclesiasticae.*
- 94 *Alicui ex his Republicis, non potest alterius punire delicta.*
- 95 *Exemptio Ecclesiastica in temporalibus non est de iure diuino.*
- 96 *De iure diuino est fideles, principibus infidelibus subijci, & ideo Christus Dominus in signum subiectionis praecipit tributum Caesari impendi.*
- 97 *Clerus in temporalibus subditus est principibus temporalibus.*
- 98 *Leges politicae quae libertatem Ecclesiasticam non profigunt utrumque forum obligant.*
- 99 *Ecclesiastici superiores, ut vassalli, fidelitatem iuramento obtestantur suis principibus.*
- 100 *Rex tenetur oppressos à violentijs eripere.*
- 101 *Moyse Egyptium occidit propter iniuriam Iudaeo illatam.*
- 102 *Qui potens, iniuriam nō auertit, reus est iniuria.*
- 103 *Quo pacto iniuria, & violentia irrogentur.*
- 104 *Reges Dei vicem sortiuntur in terris ad subditorum protectionem.*
- 105 *De iure diuino est, Reges violentias repellere.*
- 106 *Lex. 13. tit. 13. par. 2. declaratur.*
- 107 *Reges*

- 107 Reges Castellæ ex antiqua consuetudine habent cognitionem per violentiam in causis Ecclesiasticis.
- 108 Regum est violentias abigere.
- 109 Iusta est oppressorum defensio per sententias, rapinas, violentias inflictas.
- 110 Licitum est prædoni obistere, insidiari lupo rapaci.
- 111 Quale cognomentum mereantur iniqui iudices, & quibus assimilentur.
- 112 Sententia iudicis requirit iurisdictionem, iustitiam, & equitatem.
- 113 Ex duplici capite iudiciū aliquod, redditur iniustum.
- 114 Iudiciū iniustum duobus claudicat dolo, scilicet, & fraude.
- 115 Dolus maxime inimicatur iustitiæ.
- 116 Iudex hypocrita, cui conferendus, & quanta iniungat mala.
- 117 Sententia iniusta bellum est sub specie pacis, & iniuria sub persona iustitiæ.
- 118 Iniuste damnato, licita est fuga ex carcere.
- 119 Iniuste in bonis damnato, licitum est bona recondere.
- 120 Ratio genuina, & naturalis, qua inducitur cognitio per violentiam.
- 121 Rerum divisio decuit, sed ingruente necessitate res ad sua redigantur principia.
- 122 Cap. si quis propter necessitatem, de furtis, ponderatur.
- 123 In casu necessitatis extrema omnia communia sunt.
- 124 In casibus reservatis proceditur urgente necessitate extrema.
- 125 Iurisdicção Ecclesiastica deducta fuit ex seculari, in mundi principio ante diluvium.
- 126 In mundi principio, iurisdicção collata fuit à Deo Reipublicæ hominum, quæ illi postea ad Principes retulere.
- 127 Christus Dñs, iurisdictionē dedit Apostolis in adificationem, non in excidium.
- 128 Exemptio collata fuit Ecclesiasticis in fauorem, non in eorum perniciem.
- 129 Firmius est ius naturale, in oppressorū defensionem, quam Pontificiū in clericorum exemptionem.
- 130 In casu lisionis, iurisdicção devolvitur ad rempublicam temporalem, ad auferendam solummodo violentiam.
- 131 Iudex Ecclesiasticus legitimam denegans appellationem, iniuriā facit, & secularis reparat iniuriam.
- 132 Propter lisiones, & iniustitias, Deus detrahit aliquibus iurisdictionem, quæ alijs elargitur.
- 133 Sacrilega est cognitio per violentiā, quando iudex Ecclesiasticus procedit iuridice.
- 134 Res nulla, maiorem virtutem habet ad operandum, quam a suis causis mendicant.
- 135 Quando Regia tribunalia enuntiāt, causam non esse in statu, supponit nullā fieri violentiam, aut iniuriam.
- 136 Violentia à iudice Ecclesiastico, multis modis fieri potest.
- 137 Appellatio quando admittenda, aut neganda, & in dubijs admittenda.
- 138 Iudex Ecclesiasticus agens ex opinione probabili nullam infert violentiā.
- 139 In re dubia admittenda est appellatio.
- 140 Deficiente lisione, cessat & defensio.
- 141 Iniquitas solet induere personam iustitiæ.
- 142 Iniusti iudices gravius infestant, quā in vijs depredantes.
- 143 Sententia iniusta, sententia non appellanda sed violentia.
- 144 Ecclesiasticus cui violentia ingeritur, potest ad Regios Magistratus accedere, relictis iudicib⁹ Ecclesiasticis.
- 145 In lege natura, temporales Magistratus, de causis Ecclesiasticis, & secularibus iudicabant, & post diluviū utraque iurisdicção fuit in Moyse.
- 146 Qui vim patitur, à quocumque sibi & amittore potest remediū exposcere, etiam à Cane auxiliari.
- 147 Cain primus defensionem machinatus, civitatem erexit.
- 148 Cain primus Rex fuit in orbe.
- 149 Articuli violentiæ decernuntur citra ordinem iudiciale, citato nemine, nec adhibitis probationibus.

D

150 Vio-

P R O L O G V S.

- 150 Violentia remedium non gradatim, & ab immediatore, sed ab amico magis, & indulgentiori deprecandum.
- 151 Apostolica diplomata retineri possunt in supremo Senatu, quo usque de uera relatione constiterit.
- 152 Pontifex fons est iustitia, ideo nec lesionem ferri patitur.
- 153 Asina Balaam miraculose loquitur, & propheta amentiam redarguit.
- 154 Duo sunt orbis moderatores Pontifex in spiritualibus, & Rex, in temporalibus.
- 155 Istorum subditi distincti sunt, sicut & eorum Principes.
- 156 Violentia, & iniuria, non sunt emanatura à iustitia.
- 157 Bulla, quibus de causis retinenda in supremo Senatu.
- 158 De causis retentionis grauib, aut leuib, consulendus est Pontifex, si uoluerit.
- 159 Principem magis reueremur, dum ministrantium excessus suppressimus, quàm dum reuelamus.
- 160 Oppressi defensor, non tenetur cuiquàm satisfactionem reddere.
- 161 Supremus Senatus, index conseruator est, in articulis violentia.
- 162 Bulla Apostolica, certis de causis retinenda, & 197.
- 163 Respublica spiritualis, superior est temporalis.
- 164 Ecclesiasticorum exemptio in eorum cladem, non detorquenda.
- 165 Ecclesiastici potiori titulo protegend, quia persona publica sunt, & Deo sacrata.
- 166 Iniuria illata clerico, Deo infertur, quia ab eo bonum spirituale dependet.
- 167 Clericum ladens, grauius peccat, quàm laicum.
- 168 Bulla in Cæna Domini, non includit articulos violentia, si appellatio fuerit iusta & recte interposita.
- 169 Excommunicatioque de iure positio est, non praualei in ius diuinum.
- 170 Bulla in Cæna Domini, solum est lata, contra impediētes iurisdictionem Ecclesiasticam.
- 171 Bulla in Cæna Domini, membratim exponitur pro articulis violentia.
- 172 Bulla in Cæna Domini, appellationes frivolas impugnari, non legitimas, quæ de iure sunt admittenda.
- 173 Morla opinio, improbat, quia in articulis violentia, non proceditur ex priuilegio Pontificis, sed ex iure, & consuetudine.
- 175 Iurisdictionem impedire Ecclesiasticam, longè diuersum est à cognitione per violentiam.
- 176 Vera solum violentia, non ficta, excusat à censura Bulla in Cæna Domini.
- 177 Cognition per violentiam, non debet afflictione proficisci.
- 178 Cap. 3. ses. 25. Concilij Tridentini, declaratur.
- 179 Iurdictio Ecclesiastica, non violatur in cognitione per violentiam.
- 180 Reges non procedunt in articulis violentia, ex priuilegio, aut tolerantia Pontificum sed ex mero suo iure.
- 181 Decisio Rota, contra præfectum iustitie Aragonum, declaratur, quæ non excludit cognitionem per veram violentiam.
- 182 Omnes Christianorum prouincia, procedunt in cognitione per violentiam, & referuntur singula.
- 183 Hispaniarum Reges, semper sedi Apostolicae obediētes.
- 184 Præfectus iustitie Aragonum triginta & septem iurisperdentes delegit, qui omnes assensere, de iure diuino in esse Regibus violentias tollere, nec ideo eos ligare censuram Bulla in Cæna Domini.
- 185 Cognition per violentiam, non denud inducta in Hispanijs,
- 186 Reges Hispaniarum, ceteris præferuntur Regibus, quia pluribus locis præstantur Regnis, & præcedunt in cognitione per violentiam.
- 187 Rex Portugalie potest eodem iure per viam violentia.
- 188 Ducatus etiam Burgundia.
- 189 Regnum isidem Neapolitanum.

- 190 Ducatus item Mediolanensis.
 191 Pedamontanus, seu Sabaudia Ducatus.
 192 Viget similiter, in Senatu Matuano.
 193 In Regno adhuc Galletia.
 194 In Regno quoque Francico.
 195 In Comitatu Flandria.
 196 In Comitatu Barchinonensi, aliàs Còsetana Prouincia.
 197 In Regno Aragonia.
 198 In Regno etiam Nauarra obseruatur.
 199 Hispaniarum Reges regna, à Mauris vendicarunt, & demolitis eorum Mezquitis, templa Deo erexerunt.
 200 Ecclesiastici iudices, & seculares, à multis retro annis ius hoc, & cognitionem per viam violentia comprobauerunt.
 201 Excessus qui interdum fiunt a iudicibus, in cognitione per violentiam, non erunt in culpa, ut Respublica tanto beneficio destituatur.
 202 Cognitione per violentiam in credibilem confert utilitatem.
 203 In causis iurisdictionis sancti Officii Inquisitionis, non est recursus per viam violentia.
 204 In causis etiam Fisci eiusdem sancti Officii, cessat articulus per viam violentia.
 205 In causis subsidij non proceditur per viam violentia.
 206 In causis visitationis monasteriorum, non habet locum articulus violentia.
 207 Opinio patris Azoris, improbantis cognitionem per violentiam exponitur.
 208 Iudices supremi Senatus, nullam habent iurisdictionem in causis Ecclesiasticis, nec sobere potest eam còsuetudo, aut prascriptio.
 209 Azoris opinio reprobat, dum sentit, debere fieri excusationem gradatim, per Ecclesiastica tribunalia, antequam ad articulum violentia recurratur.
 210 In articulis violentia proceditur, via extraordinaria cognitionis.
 211 Iurisdictione Ecclesiastica protenditur media cognitione per viam violentia.
 212 Author refert a quibus fuerit inuitatus, ut hac de articulis violentia scripserit.
 213 Hispaniarum Reges nulli in temporalibus assurgunt, & intra spheram suam dictionis sunt Imperatores.
 214 Exhortatio ad Christianos Principes, ut de articulis violentia conueniant.
 215 Expedire, ut à Pontifice, & Rege Catholico causa hac, doctissimis viris demandetur, qui dubia de articulis violentia absoluant.
 216 In dubijs, iurisdictioni Ecclesiastica subdum est, propter Ecclesia decorem, & superexcellenciam.

S. C. R. M.

COGNITIO Per viam violentia, seu recursus ad tua Regia tribunalia, semper difficilima, & nodosa, apud graues viros existimata fuit. Et sic pro perfecta, et genuina declaratione illius, animaduertendum est, quod man^o Regia, et eius potestas,

est murus Ecclesiae Catholicae, pax clericorum, salus populi, propugnaculum, et praesidium Christianae religionis. Et sic inter Reges Catholicos, et Orthodoxos, et Pontificem Maximum, debet esse maxima vnio, et charitas: et tanta debet interuenire, inter has duas potestates, fraternitas, et mutua affectio, ut quaelibet iurisdictione, alterius semper egeat auxilio: quia cum mundus duobus tantum constet, sacerdotio, & Regno,
 D 2 sic

P R O L O G V S.

fic horū munera, licet diſuncta, debēt ſingulari fraternitatis amore vniri; cū vterq; ſit diuinæ legis executor, vt eleganter docet in ſimili Roman. Pontif. in c. dilectio filio. 6. de ſent. excom. lib. 6. Et hoc nobis inſinuant illa duo brachia dextrū, & ſiniſtrū, duo luminaria, maius, & minus, Sol, & Luna, & illi duo gladij, in quibus poteſtas, Eccleſiaſtica, & ſæcularis repræſentatur, & ſic adinuicē ſe adiuuare debent, ita vt in ſuis actionib⁹ nunquā ſe impediāt. Vndē, nec Imperator iura Pōtificatus arripiat, nec Pontifex nomen Imperatoris uſurpet. Et indē euenit, quòd cū ſint duæ poteſtates, duo etiam genera ſubditorū ſunt, neq; plura eſſe poſſūt; quia neq; plures ſunt partes integrales in homine quam anima, & corpus, quibus illæ duæ poteſtates impoſitæ ſunt, quarū vna, maior eſt altera, nēpè ſpiritualis, tēporali, & ſicut Sol præeſt diebus, hoc eſt, rebus ſpiritualibus, ſic Luna noctibus, i. eſt, tēporalibus. Et ſimiliter in homine duo luminaria ſūt, maior ratio, minus ſenſus eſt; maior & honoratior videtur, qui melioribus, & digniorib⁹ præeſt, anima pluſquā corpus, eſtimatur, & corpus pluſquā externa bona: corpus, animę cauſa conditū eſt, bona verò, rerū natura hominū gratia cōparauit. Nobilior ergò anima, & nobiliora, & fortiora ſpiritualia, tēporalibus; & ſic Pontifex Maximus (Eccleſiæ caput) curam gerit animarū, & rerum ad ſalutem animæ ſpectantiū. Reges verò, pacē, & tranquillitatē ſubditorum debent circumſpicere, eoſq; defendere, & tutelari, & ab iniurijs, & violentijs tueri, prout faciunt recto iure in cognitione per viā violētīę, cuius ſinis præcipuus eſt, Eccleſiā tueri, Chriſtianūque populū in pace, & quiete cōſeruare, quæ ſine eius auxilio, & protectione, viduata eſſet, & ſic oppreſſus habet in his caſib⁹ Regiū patrociniū, & cuſtodē quā ſua iura ſeruet, defendat, & taceatur in quo, Reges Eccleſię iura in vadere vllō vnquā tēpore tē

tarunt. Nec ob hanc cognitionis materiā, nullo modo impeditur, neq; violatur libertas Eccleſiaſtica, imò magis augetur, & cōſeruatur, & in melius dirigitur, vt ex ſeriē noſtræ legis, luce meridiana clarior, omnibus (benè ſentiētibus) apparebit. Quæ quidē poteſtates ſunt eſſentię diſtinctæ, & abiunctæ, vt tradit Franciſ. Marc. de ciſ. 267. nu. 1. in 1. p. Rodulph. de poteſtate Principis, c. de brachio ſæculari, nu. 1. & 2. c. cum ad verū, 96. diſt. c. duo ſunt. 13. q. 1. c. Solitę, de maiorit. & obed. lex. 5. tit. 1. p. 1. ibi: **E por eſtas dos ſe gouerna el mundo.** Horum quælibet ſuū habet præfixum finē, cognitionemq; ab alia ſeiūctā, vt aptius, expeditiusque, politico rerū ordini, quæat prouideri. Vt tradit Nauar. in c. nouit. 2. notab. n. 85. de iudic. Victoria, de poteſt. ciuil. n. 8. Couar. præct. c. 1. n. 6. Molin. de iuſt. & iur. 1. to. diſp. 26. Bellarm. de laicis, lib. 3. c. 3. idē in reſpōſo contra Venetos, præp. 1. fol. 3. Petrus à Mōte, de monarchia Cōciliorū, tit. de Imperatore, in princ. nu. 1. in 6. vol. tract. Et ego dixi lib. 4. commun. quæſt. 899. num. 112.

Prior dignior eſt, & præeminentior, ſpiritualis inquā, & Eccleſiaſtica, quę, in eternā inclināt ſalutē animarum, vt docet Rodulp. de brach. ſæcul. c. 1. n. 2. & probat, d. l. 5. tit. 1. par. 1. Poſterior, (quæ tēporalis eſt) in rerum naturalium gubernatione propeditur, vt tranquille, & honeſtè vita peragatur, vt eleganter docet, l. 3. tit. 1. par. 1. ibi: **La de los cuerpos en quanto en buena vida,** Mart. de iuriſd. 1. p. c. 8. n. 9. Priorē contulit Chriſtus Dominus, Petro, eiufq; ſucceſſoribus, iam, iam in lege gratiæ. Poſteriorē (quæ minor eſt, vt corpus, anima, aut auro plūbum) antiquior eſt altera (vt tradit Lancel. in tēplo omnium iud. lib. 2. de Pontif. c. 2. §. 2. n. 1.) quam hominib⁹, Deus indidit ſub lege naturæ, vt tradit Bobad. lib. 2. cap. 17. num. 2. lex. 7. ff. de conſtitut. Princ. Cagnolus in l. 2. num. 101. ff. de origine iuris, l. 7. tit. 1. part. 2. ibi: **El otorgamiento que*

2

3

4

5

que le hizieron las gentes,* & in l. 7. tit. 2. par. 2. & Parlador. lib. 2. rerum quotidian. cap. 1. num. 5. Didacus Perez, in l. 1. tit. 1. lib. 3. vers. 3. Agia, de exhibendis auxilijs, fundam. 24. in cap. solitæ, de maiortate, & obedientia, & habetur in prologo, ad partitam secundam. Et plures refert Bobadil. vbi suprâ, lib. 2. cap. 17. post numerum secundum, à quibus eâ sortiti sunt Imperatores, & Reges, quos gentes in dominos assumpserunt, vt leges partitæ docent, *lex. 1. tit. 1. par. 2. lex. 7. par. 2. tit. 1.* Et probatur in d. cap. solitæ, de maiortate, & obedientia, Menchac. lib. 1. controuerfiarum illustrium, cap. 20. nu. 4. Potestas hæc Põtificis (vt suprâ diximus) Soli adsimilatur, qui totum perlustrat orbem, omniaque ab eo, splendorem accipiunt, eoquæ dignior habetur, & præstantior, & suum constituit finem, in superioribus, & spiritualibus. Est enim instar animæ, quæ corpus actuat, & informat, cap. duo sunt, 96. distinct. Lancellotus Conradus, suprâ, in templo omnium iud. lib. 2. §. 1. num. 2. tit. de Pontifice Maximo, Bobadill. in sua Polit. lib. 2. cap. 17. num. 2. & 6. Duplicem istam iurisdictionem obtinet Põtifex, Ecclesiasticam, scilicet, & temporalem, primam absolutè, & independentè, postquam verò, in ordine ad bonum spirituale animarum, quarum respectu, ea vti potest circa fines omnes, quauis occasione, & tempore, (vt tradit Bobadilla, in sua Politic. lib. 2. c. 17. nu. 5. vbi refert plures casus) eo autem cessante, ea vti non valet, extra suam iurisdictionem, & fines temporales; contra politicum dominium Regum, & sæcularium Principum, vt benè docet Nauarrus, vbi suprâ, numer. 21. Molina, de iustitia & iur. tom. 1. disput. 29. Et conciliis noster Episcopus, pater Franciscus Sola, contra incognitum, fol. 52. & Bursatus, conf. 200. ex numer. 78. volum. 2. & Belarmin. vbi suprâ, & nouissimè

Marta, de iurisdic. 1. part. cap. 17. Paramo, de origine inquis. lib. 3. quæst. 1. numer. 105. opin. 4. Quare & si de 10 opinione plurimorum Doctorum fuerit, Pontificem habere iurisdictionem hanc temporalem in habitu, solum & non in actu, & exercitio (Nauarr. suprâ Couarr. in regul. peccatum, 2. par. §. 1. num. 7. Pelagius, de planctu Ecclesiæ, lib. 1. nu. 37. Almarin. de potestat. Ecclesiæ, 1. par. cap. 9. Iacob. de Concilijs, lib. 1. cap. 8. Menchac. controuerfi. illustr. cap. 20. à nu. 1. Didacus Perez, in lib. 1. tit. 1. lib. 3. ordinam. vers. Præterea, & 6. in quo referuntur, quatuor opiniones, Paramo, de origine inquis. lib. 3. quæst. 1. in opinione. 4. vbi refert Theologorum opinionem.) Sed verior, & communior opinio est, habitu & actu, vtramque retinere iurisdictionem; sed temporalem in ordine ad spirituales, non secus. Hoc, duo illi gladij præferunt, vnus extra, & alter intra vaginam, ita traditur in prologo, ad 2. part. ibi: ** Estas son las dos espadas, por quien se mantiene el mundo, la primera espiritual, y la otra temporal, ** vbi Gregorius, verbo, ** Dos cuchillos, ** & ex text. in extrauagante vnam sanctam, §. in hac, de maiorit. et obedit. inter commun. quæ vt lex partitæ, in vulgare vertit, ** Sunt duæ potestates, spiritualis nempe, & temporalis, quibus, rerum omnium status, fulciuntur, ac viget. ** Hinc est, quòd Christus Dominus, quatenus homo, et dum in vita hac mortali; nullâ sibi iurisdictionem temporalem, vendicauit (vt diximus, lib. 4. com. q. 898. n. 120. et Exod. c. nec) Pontifex maximus, illius Vicarius, nisi in ordine ad spiritualia, illam poterit exercere, sic enim Christus Saluator, Ioan. 18. Pilato respondit: ** Regnum meum nõ est de hoc mundo, ** Luc. 1. et Dani. 2. illius Regnũ sine aliquò termino non esse circumscriptũ, perhibetur. Quæ omnia de spirituali, et cælesti Regno, nõ de temporali veniunt intelligenda, quia ipsum,

D 3 eius-

PROLOGVS.

- eiufq; temporalis iurifdictio, non nifi in ordine, ad fpiritualia inualefcit, Couar. Menchac. vbi fuprà, & Bellar. de Pontific. lib. 5. cap. 1. §. 3. quam dicit cōmunem eſſe ſententiam Theologorum, & iuris prudentium, Enri-
 13 quēz, quod lib. 6. quæſt. 23. Diodor. lib. 2. de libertate Chriſt. c. 2. Victoria, de poteſtat. Eccleſiæ, quæſt. 2. Soto, in 4. diſt. 25. quæſt. 2. art. 1. Vvaldenſis, lib. 2. doctrine fidei. art. 3. c. 76. & 78.) Si ergo vſus, & exercitium temporalis iurifdictionis Pontifici denegatur, neceſſum eſt, Regibus, ac Principibus, attribui, ad ſuæ reipublicæ moderatio-
 nem, & ſupplicium. Nam ſicut habetur in prologo, legis partitæ, p. 2. & in l. 26. tit. 14. p. 2. * *El poderio eſpiritual eſto*
 14 *dolieno de piedad, y de merced, y aſi poſo Dios en la tierra, a los Reyes, y Emperadores, porq̃ de otra ſuerte ſe turbaria la paz de la Republica, y ſe diſminuiria la autori-
 dad y poteſtat del Principe, en grã daño, y diminucion de la Republica Chriſtiana.* * Cui expedit, potentiã huius duplicis
 15 iurifdictionis, omninò eſſe diſtinctã, ac ſemotã, vt in d. cap. nouit, & cap. duo ſunt, & declarat Bobadilla, vbi fuprà. Vndè, & antiqua vox ſapientiũ inſonuit, vt leges Partitæ referunt, l. 1. in fin. tit. 1. par. 2. lex. 5. eodem tituli: * *Vicarios de Dios ſon los Reyes, cada vno en ſu Reyno, quanto a lo temporal: que el Emperador eſ Vicario de Dios en el Imperio, para hazer juſticia en lo temporal; bien aſi como lo eſ el Papa en lo eſpiritual.* * Franciſcus Tipius, in tract. de poteſtat. Princip. temporalis, §. 81.
 16 nu. 14. vbi dicit, quòd Vicaria Imperatoris eſt mediante populo; Vicaria Papæ immediatè à Deo, & docet Bellarm. cōtrouerſ. 5. lib. 3. c. 6. to. 1. Mart. de iurifdi. 1. par. cap. 8. num. 9. & ſicut
 17 Rex non poteſt ſibi arrogare iurifdictionem ſpiritualem, ita nec Pontifex temporalem, niſi in ordine ad ſpiritualia. Et quæmadmodum finis iurifdictionis ſpiritualis, eſt vtilitas, & commodum, animarum, ita & finis

temporalis, eſt pax, & Reipublicæ, tranquillitas, & honeſta vita ſubditorum, Agia. de exhibendis auxilijs, fundamento. 23. quæ etiam in ſpiritualem poteſtatem referuntur, nec in aliquo aduerſantur, vt in extrauagant. vnam ſanctam, de maiorit. & obedient. quam latè declarat Marta,
 18 fuprà. 1. part. cap. 8. in relectione, à numer. 1.

Sed illud potiſſimùm præhabendum eſt, ſupremam poteſtatem, & po-
 19 liticam iurifdictionem, quam Reges, & temporales Principes ſortiuntur, qui neminem ſibi in temporalibus ſuperiorem agnoſcunt, non illis à ſummo emanare Pontifice, vt malè exiſtimat, Azcued. lib. 11. tit. 1. num. 16. lib. 4. Recopil. quem ſequitur Iosephus Sefe, de inhibitionibus, cap. 8. §. 1. nu. 2. Ante enim quam Chriſtus Dominus carnem aſſumeret, ſuamque poteſtatem Pontifici delegaret, iam iurifdictio temporalis in Regibus præextiterat, Couar. cap. 31. præſt. nu. 2. Ioan. Garc. de nobilit. gloſ. 9. nu. 8. & 12. & 17. & plures refert Bobadilla in ſua Politica, lib. 2. cap. 18. nu. 24. lit. F. quæ illis à Deo immediatè fuerat impertita, prob. c. 8. Danielis, Matth. 22. & Paulus ad Roman. cap. 13. Bobadill. lib. 2. ſuæ Politicæ, c. 8. n. 3. Mart. ſup. nu. 9. mediate verò ab hominibus, tradit Lancelotus, Conradus. in templo omni. iud. lib. 1. c. 2. de Rom. Pont. cap. 2. verſ. 3. §. 1. Agia. ſup. fundam. 22. & & probatur Danielis, c. 2. & Matth. 22. quia non eſt poteſtas niſi à Deo, vt referunt leges Iureconſultorum, & leges partitæ, l. 1. ff. de conſtit. l. 15. tituli. 13. par. 2. ibi: * *Todo deue ſer ſometido a los Reyes, porque ellos ſon pueſtos por mano de Dios, y el poderio que han, del lo reciben.* * Caſtro, lib. 1. de l. pæn. cap. 1. Couar. præſt. cap. 2. n. 2. & 6. Molin. de iuſt. & iur. tom. 1. diſp. 26. Bellarm. de laicis, lib. 3. cap. 6. & in reſp. contra Venetos, preben. 6. fol. 43. l. 1. & 2. infra. tit. 1. par. 2. contra Sef. de inhibitioni-

tionibus, cap. 8. §. 1. nu. 1. cum sequen-
tib. Theologi insuper, & iuris prudē-
tes grauiore, Hispani, & exteri. Quæ
madmodum ergo potestas hæc tempo-
ralis à Deo effluxit, ita finis eius natu-
ralis est felicitas Reipublicæ, c. si Im-
perator, 68. dist. Quæ cum in recta re-
rum serie, & honesta vita subditorum
medijs virtutibus moralibus cōsistat,
decuit, vt potestas hæc ciuilis, & po-
litica respublicæ; potestati spirituali
eiusque fini super naturali subiuga-
tur, & substat, & superioris ordinis
existat. Est enim diuersa prorsus v-
triusque gubernatio & regimen. Ad
temporalem enim humana solum ra-
tio, & prudentia suppetit, ad spiritua-
lem verò, non nisi spiritualis & diui-
na exquiratur. Ideòque spiritualis tē-
porali subesse non potest, sicut nec fi-
nis suo principio, sed è conuerso prin-
cipium finis: finis autem vltimus in quē
omnia tēdunt, est bonum animarum,
& vita spiritualis earum. Neque ideo
quia antiquior est temporalis iurisdic-
tio, vt suprà diximus, (& docet Nauar.
d. notab. 3. nu. 89. & est rex. in lege ex
hoc iure, ff. de iust. & iure. Post diluuiū
æqualitèr fuerunt concessæ Moyfi, vt
tradit Mart. de iurisd. 1. par. c. 8. nu. 9.
& 10.) Ideò dignior est, & excellētior
putanda, Iosephus Sese, de inhibicio-
nibus. iust. Arag. cap. 8. §. 1. nu. 8. cap.
solitæ, de maiorit. & obedient. Quæ-
madmodum, nec animalia irrationa-
lia præstantiora censerentur homi-
ne, quia ante illum creata fuerint; hoc
enim homini contigit, expeculari præ-
rogatiua, & Dei indulto, quem cum
in cælum, & supernaturalem beatitu-
dinem destinasset, cælestia aliqua su-
per addidit, & de terris destraxit, ideo-
que ante hominis creationem, bruta
& plantas produxit, & earum stru-
ctura terram voluit ex fucari, vt post mo-
dum productus homo, ex cælestibus
magis quam ex terreis constaretur. Ex
his ergo sequitur, Pontificem posse
vti temporali iurisdictione, & pote-

state, quoties ad bonum spirituale ex-
pedierit, sed non ita Reges spirituali,
in ordine ad bonum temporale, caro
enim subiaceret spiritui, non spiritus
carni. Bellarm. lib. 5. de Rom. Pontif. c.
7. Sofa. in d. sua respons. contra incog-
nitum, fol. 31. & est text. in cap. cum ad
vnum, dist. 96. Dico vlteriùs duplicem
hanc potestatem, & iurisdictionem di-
stinctam, distinctè licet moderentur,
& gerant, * *Diuisum Imperium cum*
ione Cesar habet, * & tradit additio, ad
Thesaurum. 131. vers. Cum diuisio, Bo-
badilla, sup. lib. 2. c. 18. num. 60. Vnam
tamen, eandēque construere Christia-
nā Rē publicam, cuius caput spiritua-
le Pontifex est, sicut & Rex, caput est
in sua Republica temporali. Hoc so-
nat lex partite, 26. tit. 13. part. 2. quod
quæmadmodum ad motum sensuum
capitis, mouentur reliqua membra, ita
subditi ad Regis exemplar, actiones &
studia cōformant, & propterea, caput
illorum dici, sicut & vir, caput vxoris
compellatur, cuius videre audire, &
loqui, ad sensus viri, vt sui legitimi ca-
pitis debent deduci, ita vt nihil in ea
actionum super sit, præter suo coni-
gi obedire. Sic inquàm ad Regis nor-
mam, reduci debent subditi, non solū
laici, verum Ecclesiastici, & Religiosi,
quatenus ciues, & membra tempora-
lis Reipublicæ, Franciscus Marcus,
decis. 456. num. 9. in 1. par. Surd. conf.
1. num. 7. vol. 3. Marta, de iuris. 4. part.
num. 27. cas. 1. Greg. in l. 1. tit. 10. par. 2.
Aluarus Valascus, consult. 100. nu. 2.
vbi assignat rationes, Vincentius de
Franquis, decis. 491. n. 4. vol. 4. & decis.
9. num. 5. Bobadill. in sua Politic lib.
2. c. 18. nu. 61. casu. 7. vbi refert casum
de facto contra Episcopum Oximen-
sem qui coactus est, in Regio Sena-
tu comparere, vt in nu. 181. & nu. 308.
text. in, c. fi. de officio del. g. lib. 6. Ber-
nard. Diaz, cap. 15. vers. Sed vt liberis,
Mexia, conclus. 5. n. 17. Eorum quippe
exemptio solummodò est, quoad fo-
rum, non quoad protectionem Regiæ,

P R O L O G V S.

28 sic enim S. Paulus, ciuem Romanum se esse dixit, & ad Cæsare appellauit, cap. in auditorium, dist. 10. qui enim dicit Christianum, clericum dicit, & laicum, vt docet Aluarus Velascus, d. consult. 100. nu. 4. Vnde inualuit Hispaniæ consuetudo, qua Ecclesiastici Præsules, fidelitatem, Regi iureiurando obtestantur illum, vt verū Dominum, & caput in temporalibus suscipientes, Aluarus Velasc. supra numer. fin. vbi hanc dicit consuetudinē Hispaniæ, Franciscus Tipius. de potestate Princ. §. 3. nu. 12. in hac verba: * *Princeps pro communi utilitate creatus est, l. 1. C. de nouo Codice, l. 1. de Iustinian. Codice, confirmat. qui licet in temporalibus Regiæ potestatis exortes sint & immunes, non tamen adeo absolute, quin vt ciues, & membra Reipublicæ temporalis, in ordine ad bonum publicum, & commune, suo Principi subdantur, Nauar. in Manual. cap. 23. num. 88. Soto. sup. in 4. distin. 25. q. 2. Molina. de iust. & iur. 1. tom. disput. 31. vers. 5. conclus. 6. Bellarm. lib. 1. de clericis, cap. 28. Salcedo in addit. ad Bernard. Diaz, cap. 55. nu. 5. Prosperus Farinac. tit. de inquisit. quæst. 8. num. 30. * idē tenet Camilius Borel. de Regis Cath. præst. c. 64.*

30 Ex hac conclusione & principio, nempè Ecclesiasticū, vt ciuem & membrum suæ reipublicæ, subesse Principi temporali, planè infertur, Ecclesiasticum ad legum politicarum obseruantiam obstringi, quæ bonum commune & publicum Ecclesiasticorum, & laicorum inuoluunt: sic sentiunt grauiissimi authores Theologi, & Iurisprudentes, veritatem hanc, vt firmam & stabilē existimantes, Menoch. conf. 1000. num. 27. lib. 10. Bellarm. sup. q. 28. vers. 5. 3. propos. Auēdanius de exequendis mandatis, 2. par. c. 14. num. 19. Mexia ad præmaticam Regiam, conclus. 5. n. 43. Menchac. lib. 2. de succes. creat. §. 10. num. 648. & ita fuit Iudicatum, vt tenet Cacheran. decis. 181. Menoch. conf. 800. nu. 21. lib. 8. & prob.

lex. 54. tit. 6. part. 1. & leges peculiare Hispaniæ cōstituunt, l. 52. tit. p. 1. l. 1. tit. 25. lib. 5. Recopil. libi: * *Afsi clericos y personas Ecclesiasticas, como seglares. ** Et tradit Morl. in Emporio, tit. de iurisd. quæst. 12. nu. 12. Præmatica etiā tuæ maiestatis, decreto lancita, quæ precium rei frumentariæ præfigit (vt Doctoribus placet) Ecclesiasticos tenet, ac ligat; est enim lex, quæ cōmune bonum Ecclesiasticorum, & laicorū importat, Gutier. lib. 2. præst. quæst. fin. Couar. in reg. poss. 2. par. §. 4. nu. 9. vers. 3. Menoch. d. conf. 800. & 1000. Sarmient. lib. 4. sententiarum, cap. 13. num. 1. Surd. conf. 301. vol. 3. Mart. de iurisd. 4. par. quæst. 1. cas. 7. nu. 6. Hier. Gab. conf. 37. nu. 5. lib. 2. Vincent. de Franquis, decis. 9. num. 3. Salced. in practica ad Bernar. Diaz, cap. 55, vers. 2. deducitur, Bobadil. in sua Polit. lib. 2. c. 18. nu. 122. Morl. sup. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. art. 2. Victoria. de potest. Ecclesiæ, in relectionibus, nu. 4. Atque ita, quantum ad rationem directiuam omnes obligat quantenus ciues, & membra Reipublicæ temporalis: consentaneum, namque est, vt pars cōseruationi, & commodo sui totius, quod est reipublica téporalis, prostituatur, ad cuius probationem, multa apponuntur exēpla à Bobadil. in sua Polit. lib. 2. c. 18. per totū, & n. 17. & est lex. 1. in fin. tit. 18. lib. 6. Recopil. libi: * *Que las dichas penas ayan lugar contra los Prelados y clericos. **

Sed illud maximè debet perpendi, latissimum interiacere discrimen, inter hos duos subditos, Ecclesiasticum nimirū, & sæcularem; sæcularis enim, cogi potest per Principē sæcularem, ad legis politicæ obseruantiam, Ecclesiasticus verò, non nisi per Ecclesiasticum iudicē: nam & si ex vi rationis, & directionis, illum lex præmat, vt etiam legislatorem, l. 16. tit. 1. par. 1. Megia. ad pragmati. Reg. conclus. 5. n. 52. coercitio tamen, & pēna solius est Ecclesiastici iudicis, Bobadill. lib. 2. cap. 18.

18. à num. 315. l. 54. tit. 6. par. 1. (non sæcularis) ita Bellarm. sup. verf. 3. Sofa, sup. fol. 36. Sarmient. lib. 7. selet. c. 8. Redin. de maiest. Princip. numer. 175. Surd. sup. nu. 31. Mart. de iurisd. cas. 1. centur. 1. nu. 33. Impium enim esset
33 ac dedecens Christianæ religioni, Ecclesiæ ministros, in sæcularium carceribus pro prophanis & temporalibus carcerari, atque ita, licet leges politicæ sacris canonibus non adueriantes,
34 & commune bonum prouidētes ipsos præpediant, executio tamen coactionis & pænæ, solum ad Ecclesiasticū forum defertur. In quo lex bono publico expediens, nec sacris canonibus resiliens, inuiolata prorsus debet obferuari.
36 Præludia hæc, ita iuri, & veritati adsona libuit præijcere, vnde moles nostri operis exurgat, pateatq; indubitabile ius, quo tua maiestas, & reliqui Principes, superiori alicui in temporalibus non assurgentes, eorumque cōsiliarij, causas Ecclesiasticas, & interpersonas Ecclesiasticas in articulis violentiæ diiudicant. Nam, vt præmissimus, Ecclesiastici quatenus ciues, & membra Reipublicæ, in temporalibus suo subiacent Regi. Alvarus Velaſc. d. consult. 100. num. 2. & dixi sup. nu. 22. Anton. Oliuan. de iure fisci. cap. 9. nu. 1. & c. 10. num. 57. & sup. num. 22. vt suo capiti, & illius reipublicæ patri, Franciscus Tipius, in tractatu de potestat.
38 Princip. sæcular. §. 5. n. 6. Et protector de iure naturali diuino, subditos tenetur protegere, iniurias, & violentias abigere, quas eorum personis, aut rebus familiaribus, Ecclesiastici iudices, aut sæculares irrogarint, sic lex. 2. partitæ constituit, tit. 10. par. 2. ibi: * *Que*
39 *pues es la cabeça de todos, que se deve doloer del mal que reciben, assi como de sus miembros, y que entonçes serà su muro, y amparo de todos.* * Id etiā elegantèr docuit partitæ lex aliaq; est, lex fin. in fin. tit. 10. p. 2. in hunc modū: * *Que el Rey es cabeça, vida, y mantenimiento de sus*

vassallos. * Aliā præterea lex, sic habet? lex inquam, 26. tit. 14. part. 2. * *Que el* 41
que no siruiese a su Rey, quitaria a Dios su Vicario, y al Reyno su cabeça, y al pueblo su vida. * Cū ergo caput sit, per se, aut per suos iudices, sibi subditorū tenetur ad defensionem, & refugium, iniurias, & violentias propellendo, sic expresse, l. 13. partitæ, tit. 13. p. 2. ibi: * *Que el Rey esta puesto para mātener justicia, y verdad, e dar a cada vno su derecho, segun su merecimieto, para defender a sus vassallos, que no reciban mal, ni fuerça.* * Greg. verb. *Fuerça*, in d. l. 13. tit. 13. p. 2. Oliuanus. de iure fisci, cap. 10. nu. 57. ita tenet Couarr. pract. cap. 35. num. 3. Molin. de iust. & iur. 1. tom. disp. 31. verf. Secūda concl. Anton. Oliuan. de iure fisci, cap. 14. nu. 113. & Greg. Lop. in d. l. 13. & alij DD. ius hoc stabiliūt. & firmant; quod etiam lex partitæ corroborat. 2. tit. 1. par. 2. ibi: * *Cómo quier* 42
que sean señores de todos los del Imperio, para ampararlos de fuerças, e mantener los en justicia. * Alitèr enim dum iudex Ecclesiasticus suam exequeretur iuris dictionem inter Ecclesiasticos & sæculares, in eos posset violētèr inuehi, & de iure concertantes, bonis, ac beneficijs spoliare, quæ quidē mala, difficilimè possent refarciri si passim pro quouis illato damno, ad Curiam Romanam hisce Regnis, adeò remotam, foret decurrendum. Quod si respondeant, legē illam latam fuisse pro Imperatoribus; cur quæso idem de tua maiestate arbitrandum non censeant, qui tot titulis Hispaniarū Imperator debes appellari? Si ergo Rex caput est suæ Reipublicæ in tēporalibus, & Dei Vicari⁹, si Ecclesiastici sunt illi⁹ subditi, & eiufdē ciues Reipublicæ, & membra, congruū erit, & iustitiæ consonū, à Rege illiusq; iudicibus suscipere, & 43
eorū violentias repellere, si à iudicibus Ecclesiasticis incuriantur, aut propriam tutelam, quæ de iure nature est, prohibendo, aut legitimam appellationem denegando, c. Regum officiū,

P R O L O G V S.

cap. administratores, cap. Princeps. 2.
 5. q. 5. (Appellationem admitti) l. 36.
 tit. 5. lib. 2. Recopil. l. 2. tit. 6. lib. 1. Re-
 copil. l. 7. tit. 2. lib. 3. Rec. p. executi
 omnia, & acta in eorum præiudicium,
 post habita sacra Rotæ reuerentia, pe-
 nitus antiquari, & reponi. In hoc enim
 æquè defenduntur Ecclesiastici, &
 44 sæculares, omnes siquidem Regij sunt
 vassalli, & ciues suæ reipublicæ tem-
 poralis; quod elegantè exposuit, lex
 quædam Portugalliæ, lex inquam. 1.
 tit. 9. §. 12. ordinamenti Portugal, his
 verbis: * *Que en estos casos el Rey como*
senor, tiene obligacion de acudir, y defen-
der a sus vasallos, * quia populorum
 gentes, felicitatè, ac salutem, in Rege
 positam arbitrati sunt, nam quæ mad-
 modū rectam membrorū valetudinē
 à capite dependere, huiusque esse mu-
 nus medici tradunt, hinc ab ipsa rerū
 pro origine Reges, ad fastigium huius
 maiestatis, nō ambitio popularis, sed
 spectata inter omnes moderatio pro-
 uehebat, nec enim capitis causa cor-
 pus, sed corporis causa, caput esse for-
 matum credimus, Regem autem po-
 pulis dari, vt eorū velut pater ad pro-
 tector sit proijsexcubet, agat, pugnet,
 & hoc vnum, iucundum patet, quod
 cum publica quiete coniunctum est.
 45 Id ipsum contendunt leges Castellæ,
 quæ de iure, & consuetudine, cogni-
 tionem per violentiam in causis Ec-
 clesiasticis Regibus attribunt, d. l. 36.
 tit. 2. lib. 2. l. 2. tit. 6. lib. 1. l. 7. tit. 2. lib.
 3. Recopil. ibi. * *Por derecho y costumbre*
inmemorial, * verbū illud * *de iure,* * ex-
 ponit lex Portugalliæ, 2. tit. 16. lib. 1. or-
 din. Portug. ibi: * *Haziendoles fuerça,*
non guardandoles o derecho natural, Oli-
 uanus, cap. 3. num. 47. Nempè ius na-
 turale esse quod prohibet, nemini in
 iudicio, aut extra violentiam fieri, lex
 vt vim, vbi Doctores, ff. de iust. & iur.
 l. 2. tit. 1. part. 1. ibi: * *Otro si, consiste este*
derecho, en que cada uno se pueda am-
parar contra aquellos, que deshonras, o
fuerças les quisieren fazer. * Si quis ita-

quē legitimè appellauerit, incusare iu-
 dicē Ecclesiasticum exequi intenden-
 tem appellatione ad Pontificem, eius
 iudices ordinarios, aut delegatos nō
 admissa, si consisterit de læsione & vio-
 lentia executionis, ex denegata appel-
 latione, aptè poterunt tuæ Maiestatis 46
 Consiliarij, via extraordinariæ cog-
 nitionis, articulum violentiæ adoriri, &
 vbi inflictam cōpererint, acta omnia,
 executaq; reponere, vt parti læsæ adi-
 tus pateat appellationis ad iudicem
 Ecclesiasticum superiorem, ad quem
 fuerat appellatum, Agia. de exhibend.
 auxil. fundam. 27. col. 7. fol. 115. dum-
 modò ad merita causæ principalis, nō
 transcurrant, sed sistant in executione
 dumtaxat, quæ in præiudicium appel-
 lationis vergit, in oprobriū tribunalis
 Ecclesiastici superioris, in quo ex dis-
 positione sacrorum canonum, decre-
 tis Pōtificum. Et legibus Regni læsio,
 & manifesta violentia cōstitit. Neque 47
 id possunt ac valent Regij Magistra-
 tus, ex authoritate iudiciali, vt tradit
 Bernardus de Laurentijs, in suo tracta-
 tu de casibus, in quibus iudex sæcula-
 ris inicit manus in personas clerico-
 rum, nu. 12. Aufred. de potestate iudi.
 sæcul. in clericos, regul. 2. Carolus de
 Grasal. lib. 2. Regal. Franciæ, cap. 16. in
 fin. Oliuan. de iure fisci, cap. 20. nu. 30.
 vbi illos refert, & sequitur. Hanc enim
 cognitionem non obtinent directè,
 nec indirectè Reges, & Principes su-
 periores, nec principalitè, nec acces-
 soriè in causis Ecclesiasticis, cognos-
 cunt, vt tradit Agia, in tractatu de ex-
 hiben. auxilijs, fundam. 26. & 27. Talis
 namque cognitio solū est, via ex-
 traordinariæ cognitionis, in natura-
 lem oppressorum defensionem, quod
 quidem Regibus genuinū est, & ma-
 ximè propriū, vt tradit Oliuan. de
 iure fisci, cap. 8. nu. 30. vbi dicit, quod
 hæc est politica, & economica admi-
 nistratio, & non cognitio iudicialis,
 est insupèr, peculiaris obligatio, quæ
 maximè in propulsandis violentijs
 inno-

innotescit, quam ut expleas, tua iam
 Maiestas, iudices deputauit, supremū
 49 filicet Magistratum, & Regia alia tri-
 bunalia. Quammodum enim Pon-
 tifices, conseruatores iudices designat,
 quorum munus est, violentias dilue-
 re, & laciones resarcire, text. in c. 1. &
 fin. de offic. deleg. lib. 6. cap. 5. sel. 14. c.
 14. sel. 7. Concil. Trid. ita & tua Ma-
 iestas, Consiliarios instituit. (l. 1. & 8.
 tit. 8. lib. 1. Recopil.) qui de huiusmo-
 di lacionibus, & violentijs, tuæ tem-
 50 poralis reipublicæ ciuibus irrogatis
 iudicent. Verè enim diceris iudex
 conseruator, pro oppressiōibus, &
 51 violentijs subditorum vindicādis, ita
 ut nec alijs inferant, nec ab eisde mu-
 tuo sustineant, ita Fusc. de visit. c. 32.
 num. 5. ibi: * *Rex est iudex conseruator*
suorum vassallorū, ut nemini iniuria fiat,
 52 *& ne alijs iniuria inferatur.* * Verum
 nomen hoc iudicis conseruatoris, tuæ
 Maiestati inditum, non parum cōfert,
 ad huius rei probationē, nam eo ipso
 quo Reges, suorum subditorum con-
 seruatores extiterunt, eos etiam pos-
 53 sunt tutari, & a quibusuis iniurijs, &
 violentijs eripere, sicut & id præstant
 conseruatores iudices, ad talem cog-
 nitionem à Pontifice deputati, quia
 populus lacrimosa voce conclamat,
 ad Regem, dicens: * *Protege domine po-*
pulum tuū, qui à proprium officium Regis
 54 *est, vim tollere.* Sic Seneca, in opuscu-
 lo. de clementia ad Neronem, ut Im-
 55 peratorem in subditorum amorem, &
 clementiam alliceret, ipsum suæ reipu-
 blicæ animam, & ciues illius, corpus
 esse commemorat, ideòque ad eorum
 tutelam teneri, cum non tam illis, quā
 sibi met benefaciendo beneficium cō-
 ferat, extant verba: * *Animus Reipubli-*
ce tu es, illa corpus tuū; tibi enim parcis,
 56 *cum alteri videris parcere.* * Reges post
 modum tutores causarum reipublicæ,
 nuncupat, lib. 1. c. 4. de Clem. ad Ne-
 ronem, & Frāsciscus Topius, de potest.
 Princip. §. 5. num. 36. quòd si tutores,
 ergo, & pupilorum defensores, ciuiū,

inquam, & suæ reipublicæ subditorū,
 in quorum protectionem lex Partitæ
 Reges, Deiuicarios appellauit. Ex eo
 igitur Rex, capiti equiparatur, quia
 cæteris humanis membris celsius est,
 ut dicti, in lib. 4. q. fin. nu. 400. Aquilæ
 præterea assimilatur, quæ & si sublimè
 attolitur, infima simul, & maris recon-
 dita perlustrat. Leoni etiam Brutorū
 Regi confertur, qui apertis indormit
 oculis, ut in tueri possit, et speculari,
 quidquid vbique loci, & tēporis sibi
 subditis poterit expedire, adhuc dum
 quieti, & somno indulget, quia tunc
 pro sua Republica temporali, neces-
 sum est inuigilet:

Quòd si obijciatur disparem esse ra- 56
 tionem in Pontifice, & Rege, nam Pon-
 tifices iudex est idoneus, ad delegandū
 causas in articulis violentiæ, & læsio- 57
 nis, Rex autem, similem non habet iu-
 risdictionem, quia iudex sæcularis est,
 nec competens ad cognitionem cau-
 sarum Ecclesiasticarum, & inter per-
 sonas Ecclesiasticas, cap. qualiter, &
 quando, de iudicijs. Sed præmanibus
 est solutio, hāc filicet cognitionem,
 seu extraordinariam iurisdictionem
 bifariam posse expendi; primò iurisdic-
 tionalitèr, ut potè alterādo, aut reuo-
 cando sententiam iudicis Ecclesiasti-
 ci, ut si iudices supremi tui Magistrat-
 58 tus, aut aliorum Regalium tribunaliū,
 merita causarum principalium, ut mo-
 ris est in prima instantia, dignosceret.
 Secundo per viam apellationis, vide-
 licet, enuntiando sententiam aut nul-
 lam, aut iniustam extitisse. Si primo
 modo, indubium est, iudicem sæcula-
 rem, quantumuis altioris ordinis, non
 posse ad merita causæ principalis pro-
 gredere (text. in d. c. qualiter & quādo
 de iudi. cap. licet, cap. extranmissa, de
 foro competentis, Marta. de iurisdic. 4.
 par. cent. 2. casu. 146. nu. 7.) cōfirman-
 do, aut reuocando sententiam ordi-
 narij Ecclesiastici, quia hoc spectat ad
 iudicem apellationis superiorem.
 At, in secundo casu, quando iudex 59
 sæcula-

P R O L O G V S.

60 *ſæcularis procedit in articulo violentiæ, definiens, ſcilicet, an iudex Eccleſiaſticus proſequi poſſit in cauſa prophanâ contra reum ſæcularem, & Regiæ ditionis; aut in cauſa Eccleſiaſtica cõtra Eccleſiaſticũ, ſuam exequendo ſententiam ſine appellationis, auſu gio, in caſibus, quibus tenetur cedere, aut non exequi; in his inquam caſibus, certum & pro comperto eſt, poſſe procedere per viam violentiæ, & in primo adhuc caſum, quãdo cauſa prophanâ eſt, & inter ſæculares, iudicata omnia aboleri, & reponi imperando, Couar. præſt. c. 35. num. 3. verſ. Et ſi laicus, tex. in l. 2. tit. 6. lib. 1. Recop. & in l. 36. tit. 5. lib. 2. Recop.) deferendo cognitionem cauſæ, ad iudicem ſæculare competentem, ita docet Alex. 3. in c. ſi duobus, §. denique, de appellat. ibi: ** Quia tribunal ſæculare in rebus temporalibus à ſummo Pontifice eſt exemptum,** Paramo, in lib. 3. quæſt. 1. opin. 3. num. 99.) aut acta omnia retinẽdo in Regio tribunali. In ſecundo caſu, executata reuocando, viam appellationi recludendo, vt legitimè poſſit ante ſuperiorem iudicem cõparere. Eſt ſiquidem manifeſta violentia ſententiã exequi, præcluſa ad appellationem viam, in caſibus, quibus de iure debuit appellatio indulgeri. Iudex enim executor ſine appellationis interuentu, legitimum poſſeſſorẽ bonis, ac beneficijs, exuit, & denudat, ſuũ tutamen abnegando, appellatione repulſa, & cauſæ progreſſum, ad Pontificem; in quo tantũ abeſt, Eccleſiaſticæ iuriſdictionis reſtriçtio, vt potiùs, magis, ac magis, dilatetur, ac pateat, & in eius fauorem, talis cognitio, vertat & accedat. Nã aut iudex Eccleſiaſticus, procedit cõtra laicos, in cauſis prophanis, aut cõtra Eccleſiaſticos, in cauſis Eccleſiaſticis. Si primũ, manifeſtè liquet, iudicem Eccleſiaſticum, nullam obtinere iuriſdictionem, & perſonam agere particularem, ac proindè notoriam ingerere violentiam, litigantibus laicis.*

Si ſecundũ, cauſa exiſtente Eccleſiaſtica, & inter perſonas Eccleſiaſticas, iudex ſæcularis, non intercipit, aut demoratur, iuriſdictionem Eccleſiaſticij, nec obſtat executioni, quominus ad Eccleſiaſticum ſuperiorem via appellationis recurratur, remedio iuris adhibito, quòd ſcilicet litependẽte, nõ innouetur, quòd nuſquã, in hiſce Regnis, expertum eſt: At ſi ſpoliatus, & oppreſſus, ad auxilium Regale violẽtiæ, confugiat, vt Regij Conſiliarij leſionem, & violentiam iudicis Eccleſiaſtici diluant, exequentis ex abrupto appellatione remota, in contemptum iudicis Eccleſiaſtici ſuperioris, nulli dubium eſt, circa articulum violẽtiæ, qui de ſpoliatione & executione appellantis, eſt tuæ maiestatis, Conſiliarios, verè eſſe iudices, & atẽ delegatos cõſeruatores, vt in ſimilibus diffiniãt, quorum potiſſimum munus eſt, de facto & de iure arcere violẽtias, acta omnia, & executata, reponere, quod quidẽ non eſt alienam iuriſdictionem arripere, ſed Eccleſiaſticum iudicem eo adigere, vt appellationem non renuat, ita vt oppreſſo liceat, re familiari in columi, Potificem, aut illius adire iudices. Nec in hoc parum foro Eccleſiaſtico, eiufque tribunalibus ſuperioribus tribuuntur, cum talis per violẽtiam cognitio viam appellanti aperiat, quam Eccleſiaſticus iudex obcluſerat, ſuam exequendo ſententiam appellatione repulſa, vt dixi lib. 4. commun. quæſt. 1. numer. 114. cum ſequentibus. Hæc itaque ratio, ob quam ſupremus tuus Magiſtratus in ſuis mandatis hoc præferat. ** Otorque y reponga todo lo hecho despues de la apelacion, y en el tiempo que pudo apelar.** Id enim, eò vergit, vt oppreſſus cauſam poſſit deferre Pontifici, aut iudicibus appellationis. Qui ergo iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, Pontifici, eiufq; authoritati detrahit, iudex eſt Eccleſiaſticus, qui in præiudicium, & contemptum iudicis ſuperioris, appellatione exploſa, exequitur, ſibi

pau-

primam & secundam attribuens inflā-
tiam; idque omne emēdat, & reparat
iudex ſæcularis per viam violentiæ,
69 executā reuocādo, & acta omnia poſt
legitimam appellationem reponēdo,
dum nihil de meritis cauſæ principa-
lis, an iuſta fuerit, vel iniuſta decer-
nat, Agia. de exhibendis auxil. fun-
dam. 27. fol. 115. vbi dicit, quod ad de-
fensionem non requiritur authoritas
iudicialis, hoc enim eſt iudicis Eccle-
ſiaſtici ſuperioris, ſicut & cognitio
cauſæ principalis, tuæ autem maiesta-
tis, & tuorum Magiſtratum, eſt arti-
culus violentiæ, in executione cauſa-
rum Eccleſiæ, & in prophanis contra
laicos tuę ditionis cognitio, in his ſi-
70 quidem nihil habet impertitum iuriſ-
dictionis iudex Eccleſiaſticus, cū iſtæ
duæ iuriſdictiones, vt ſuprà diximus,
diuerſæ ſint ad inuicem.

Ex his ita firmis, & in iure ſtabilitis
71 principijs, praxis illa pullulat, & ſeries
regalium literarum, quibus Eccleſia-
ſtici iudices exorantur, vt ſub pēna tē-
poralium prouentuum, Eccleſiaſticas
cenſuras amoueant, Antonius Oli-
uan. de iur. fiſci, cap. 12. num. 2. & cap.
10. per totum, Auend. de exequend.
lib. 2. cap. 6. num. 12. text. in l. fin. ff. de
offic. procur. Cæſaris, l. quicumque,
C. de Episcopis, & clericis, vbi illud
tenet Paulus de Caſtro, & ſenſit de fa-
cto cōtigiffe, Bern. Diaz in ſua pract.
c. 102. & vbi Salz. illud notat lit. A. Ro-
drig. de annuis redditibus, c. 17. n. 67.
Enriquez, in ſum. lib. 4. de irregul. c.
12. nu. 6. & ego dixi, in quaſt. 899. nu.
173. & prob. l. 18. tit. 9. par. 1. Sef. de in-
hibit. Reg. Arag. cap. 8. §. 3. nu. 98. Co-
uar. pract. cap. 35. Bobadill. lib. 2. c. 18.
nu. 62. Nam Reges, ſunt abſoluti Do-
72 mini, temporalium omnium, in ſua di-
tione, & Eccleſiaſtici quatenus ciues
eorum, ſubditi ſunt, Aluarus Velafcus
conſult. 100. num. 2. & Vincentius de
Franquiſ, deciſ. 49. num. 4. & ſic tenen-
tur, ad obſequium mandatorum ſui
Principis, ac naturalis domini, & iudi-

cum, ab eo deſtinatorum, non via cō-
tentioſæ iuriſdictionis, ſed politicæ, &
economicę gubernationis, qua ſeru-
ſuo tenetur ſubefſe domino, & filius
parentibus. Quarē, cum mandatum 73
equum ſit, & iuri cōſonum, ratione na-
turalis deſenſionis, & tutelæ, & iudex
Eccleſiaſticus in temporalibus Regi
ſuo, (vt Reipublicæ capiti) ſubiacet,
conſequens eſt, ineſſe Regi poteſtatē,
ſpoliandi, à temporalibus, Eccleſiaſti-
cum inobedientem, & rebellem, ita
Ioſephus Sef. de inhibit. iuſt. Arag. c.
9. §. 1. num. 22. Couar. cap. 35. Bobadi-
lib. 2. cap. 19. num. 31 & cap. 17. num.
68. Oliuan. de iure fiſci. c. 11. num. 37. in
lit. P. contra Marta. de iuriſdict. 2. par.
cap. 34. num. 24. aliās enim illius iuriſ-
dictio, & mandata non præualerent, ſi
vim etiam, et poteſtatem ad ſua exe-
quenda mandata, non obtineant; cū
enim ſi Regi cognitio attribuitur, id
etiam, omne debet attribui, quod ad
eam exercendam exquiratur, l. 2. ff. de
iuriſd. omn. iud. l. oratio, ff. de ſponſa-
libus, l. ad rem mobilem, ff. de procur.
Anton. de Herrera, Regius Hiftorio-
graphus, in oratione pro comite ſta-
bili, cap. 30. et praxis hæc viget, in om-
nibus Chriſtianorum Republicis, An-
tonius Oliuan. de iur. fiſci. c. 12. nu. 2. et
13. Couar. ſup. verſ. aduerſ. Vellug. in
ſpeculo Princ. iud. 18. nu. 7.

Sed contra veritatem hanc, ita cer- 74
tam, et communi iſtarum prouinciārū
plauſu, ab immemoriali acceptam, iu-
ris peritus quidam Eccleſiaſticus, cū
quo de his omnibus controuerteram,
ſic inſurrexit. Sequitur inquit, quod ſi
Rex, eiufque Conſiliarij, ex vi natu-
ralis tutelæ, poſſunt per violentiam
de leſionibus et violentijs a iudicibus
Eccleſiaſticis iniectis cognoscere. Po-
terunt ſimilitèr Eccleſiaſtici iudices,
violentias, et leſiones, à ſæcularibus
inſictas cohibere, eadem ſiquidem
deſenſio, et ius naturale commune v-
triuſque, vtrobique militat: aut quæ-
admodū iudex Eccleſiaſticus, adhuc
ſum-

PROLOGVS.

75 summus Pontifex violentiam laico à
 ſæculari iudice iniectam, non diri-
 mit, ita nec iudex ſæcularis, violentiã
 ab Eccleſiaſtico iudice patratã, quãt
 repellere, atque ita naturalis defen-
 ſio, aut nulli, aut omnibus iudicibus
 incũbet, quo argumento vtitur, Sua-
 rez, delib. Eccleſiaſtica, cap. 34. nu. 35.
 76 liter. D. Sed argumentum hoc, & ſi
 ſubtile, & probabile vtcumque appa-
 reat, efficaſtamen nõ eſt, nec iuridico
 fulcitur fundamento: quia iudex Ec-
 cleſiaſticus (& ſi ſummus Põtifex) nuf-
 quam præſumit, laicos ſuã eſſe iuriſ-
 dictionis in temporalibus cauſis, cum
 77 priuatim ſuo naturali Regi, vt capiti
 Reipublicæ, ſubiugantur, ſi cauſa ſpi-
 ritualis, & bonum animarum non in-
 teriaceat; at Eccleſiaſtici, ſuo ſubſtãt
 temporali Regi, vt membra, & ciues
 Reipublicæ, Aluarus Velafc. d. conſul.
 100. Ideoque cum tam Eccleſiaſtici,
 quam ſæculares, ſub eadem ſui Regis
 degant protectione, eos omnes vt ci-
 ues, & mēbra, ſuę Reipublicæ, ex æquo
 amplexari debet, & protegere, quia
 oppreſſis omnib⁹ tenetur ſubuenire,
 (l. i. C. quãdo Imperator, gloſ. in cap.
 filijs, vel nepotibus, 16. q. 7. Aufred. in
 cap. 1. de officio ordinarij, & in regul.
 2. fol. 3. Carol. Graſal. lib. 2. Reg. Frãc.
 iure. 7. Afflict. lib. 3. rubricę. 65. nu. 3.
 in conſtit. Reg. Neapoli.) Vim omnẽ,
 & violentiam perſonis, aut eorum bo-
 nis à iudicibus Eccleſiaſticis proueniẽ-
 tem, omninõ refellere, imperãdo, quẽ
 ex denegata legitima appellatione cõ-
 tra ius naturale promanat. At ſi cauſa
 bonum aliquod ſpirituale animarum
 inuoluat, & iudex ſæcularis violẽtiam
 aliquam laico afferat, periurium, ſeu
 Dei offenſam ſugerendo, tunc tempo-
 ris, Pontificis ſubditus redditur, & ſui
 tutelam, non ſolũ à iudicibus ſæcu-
 laribus, verũ ab Eccleſiaſticis po-
 eſt repoſcere, vt tradit Paramo, de ori-
 gine inquit. lib. 3. quæſt. 1. opin. 4.
 78 vbi latẽ proſequitur iſtam materiam,
 quibus obligatio ſuã deſenſionis im-

pendet. Iam enim ſuprà diſcuſſimus, 79
 in Põtifce, iuriſdictionem reſidere tẽ-
 poralem, in finem ſpiritualem anima-
 rum, quo ceſſante, per viam violẽtiæ,
 & extraordinariæ cognitionis ſæcula-
 res ſimũl, & Eccleſiaſtici, per te tuosq;
 deputatos iudices ſuſcipi poſſunt, &
 defendi, Matth. de afflict. decif. 24. nu.
 6. vbi dicit quòd Rex, tenetur defe-
 dere perſonas Eccleſiaſticas, ab iniu-
 rijs factis per laicum, vel clericũ; idẽ-
 que reſoluit, decif. 85. nu. 2. & 280. nu.
 8. Cachera. dec. 30.

Præter hæc tandem preiacta funda- 80
 menta, quibus ſatis, ſuperque ius tuæ
 Maieltatis, ac tuorum Magiſtratum,
 ad cognitionem per violentiã, in cau-
 ſis Eccleſiaſticis, & inter perſonas Ec-
 cleſiaſticas roboratur, ac figitur, multa
 alia permittunt, & probant decreta
 canonica, alibi à me relata, lib. 4. com.
 quæſt. 1. à num. 182. vſque ad 219. inter
 quæ conſuetudo immemorialis, iſta-
 rum prouinciãrũ, illud confirmat, quæ
 titulum & rationem iam dudũ præ-
 haberi clamat, & ad prætendẽdam,
 aut contrahendam iuriſdictionem, ma-
 ximoperẽ conducit, ita Oliuan. de iur. 81
 fiſc. cap. 13. nu. 12. vbi dicit, quòd hæc
 ſcientia Pontificis operatur idẽ, quòd
 priuilegium, nam priuilegium ſuppo-
 nit permiſſionem, & tolerantiam Ro-
 mani Pontificis, vt multi, & grauiſſimi
 ſenſere Doctores, Gregor. in l. 13. iur. 82
 13. part. 2. verbo, * *Ni fuerit*, * & nouiſ-
 ſimẽ Sefe, de inhibit. Reg. Arag. cap. 8.
 §. 2. à num. 1. Quorum doctrinam verã
 non reputo, vt ſepiũs demonſtrauĩ, ſic
 enim. tuę Maieltatis ius, temporarium
 eſſet, non perpetuum, ſi illius conceſ-
 ſio, aut denegatio, ex facultate libe-
 ra penderet Pontificis; atque ita in- 83
 dubitabile cenſeo, cognitionem iſtã
 in eſſe Regibus, iure proprio, & Re-
 gio munere, quia caput eſt vnusquifq;
 ſuã Reipublicã temporalis, & Eccle- 84
 ſiaſtici, eorum vaſſalli ciues, & mēbra
 Reipublicæ, vt latẽ diximus à nu. 22. &
 docet Morla, in Emporio iuris, tit. 2.
 de

de iurisdic. quæst. 14. per totam, quo-
rum tutela, & defensio, Regū interest,
vt sat manet probatum.

85 Sed articulum hunc absoluiam, & vt
oborientia dubia, clarius patefcāt, ne
consciētia Ecclesiasticorum, & laico-
rum naufeat, qui sapius auxilium re-
gale violentiæ implorant, cum formi-
dine forſam Bullæ in Cœna Domini,
duos alios indē emergentes articulos
viſum eſt percurrere.

86 Primus eſt, an Ecclesiasticis, & lai-
cis liceat, in proprijs cauſis per viam
violentiæ, ad tuę Maieſtatis Magiſtra-
tus, & Regia tribunalia diffugere, quin
prius, in immediatis Ecclesiasticis tri-
bunalibus, compareant; ab Epiſcopo
ſcilicet ad Metropolitanum, ad Nun-
tium Apoſtolicum, ad ipſum tandem
Pontificem, an ad ſupremū Magiſtra-
tum, aliaque Regia tribunalia, ſine no-
ta anathematis Bullæ, immediatē va-
leant aufugere.

Secūduſ eſt, an tuus ſupremus Ma-
giſtratus, depoſcente hoc ſiſcali, vel
exorāte parte, licitē queat decernere,
88 vt diplomata, & literæ Apoſtolicæ, in
preiudicium tertij, aut contra Regium
patronatū expeditæ, detineātur, ac ſuſ-
pendantur, donec Pontifex certiore-
tur, & conſulatur, de læſione, & dāno,
quodd ex talibus literis contra leges
iſtius Regni ſubſequitur.

89 Vt dubia hæc enudem, premitto pri-
mū, Rempubicam ſpiritualem, iudi-
cem eſſe temporalis, illique ſuper in-
tendere in cauſis ſpiritualibus, ex po-
teſtate directā, quam in ſe imbibit, &
in temporalibus, ex indirectā poteſta-
te, quando ſilicet eas expedit in finē,
90 & ſalutem animarum dirigere. Latē di-
ximus, lib. 2. commun. quæſt. 739. num.
46. & in lib. 4. q. 899. à num. 112. Et no-
uiſſimē poſt hæc ſcripta, Sefe, de inhi-
bit. Iuſti. Arag. cap. 9. §. 1. per totum.
Qua ratione Pōtiffices, à Diuo Sylueſt.
& Constantino Imperatore, clerum
quantum ad perſonas, & eorum bona
à poteſtate ciuili, & Regia, ſubduxe-

runt, dixi. quæſt. 901. à num. 35. antea
enim Reges, & temporales Domini a-
primordio mundi, ſpiritualia, ſimul ge-
91 rebant, & temporalia, vt patet de iure
communi, ex cap. benè quidem, diſt.
97. & ex l. 6. part. tit. 1. part. 2. ibi: * *E*
por ende los llamanā Reyes, porque regia
*tambien lo temporal como lo eſpiritual.**
Et etiam reſoluimus. lib. 4. commun.
quæſt. 899. nu. 133. & Agia. de implo-
randis auxili. fund. 24. vbi docet, quod
ciuilis Magiſtratus cœpit tempore le-
gis naturæ, poſt diluuium verò, iuriſ-
dictio ſpiritualis, & temporalis, fuit e-
qualiter cōceſſa Moyſi, vt tradit Mar.
de iuriſd. 1. part. c. 8. nu. 9. & 10. Et ha-
betur Genef. 36. & quamuis Imperato-
92 res, & Reges, Ecclesiasticæ reluſarent
exemptioni, poterat Pontifex eam
clero indulgere, omnes tamen ſæcula-
res Principes æquo ac libenti animo
pertulere, vt tradit Anaſtaſi° Germon.
de ſacrorum templorum immunitate,
lib. 2. cap. 16. Et referunt non obſcūri
authores, patetq; ex titulis, de Epiſco-
pis, & clericis, de ſacroſanctis Eccle-
ſijs. Quarē, vt hæc exemptio perduret,
ac maneat, Curia ſtylus eſt, ſingulis
annis, Bullam in Cœna Domini edice-
re, qua excommunicantur, Ecclesiæ li-
bertatem, vtcumque deturbantes. Fir-
ma manet, nec nūtat hæc libertas, & ſi
clericus in grauē quemq; exceſſum
labatur, ac probat, illiusque puni-
tio iniudicem ſæcularem, ne utiquā re-
ſuit, quia incapax eſt Ecclesiasticæ iu-
riſdictionis, cap. ſolitæ, de maior. & o-
bed. & tradit Sefe, de inhibitionib. c. 8.
93 §. 1. nu. 11. quamuis procedatur in cau-
ſa principalitèr, aut incidentèr, quia
inferiori vt ſummū, licet ſe, aut alios,
protelando, ſuperiori obſiſtere, nuſ-
quam tamen in alienam ditionem ir-
rumpere, aut manus iniicere, eſſetque
94 pacem publicam, & vniuerſalem pro-
figare, ſi Reſpublica vna, in aliam ſibi
comparem, inuehatur, & incurſet. Per-
pende, quæſo, & ſcrutare, Rex poten-
tiſſime, vtinamq; alij Reges, & Chri-
ſtiani

P R O L O G V S.

stiani Principes appendant, quam graui & iniquo animo vestrum quilibet, suorum subditorum, procacitatem pateretur, & insolentiam, si temerè conspirantes, sinè vestro permisso, & licètia, imò vobis inuitis, ac renuentibus, reipublicæ excessus audacitèr, præsumerent moderari? Sic inquam ex proprio periculo, alienū potest addisci, & à Principibus Christianis, si par, est, sua propria, summi Pontificis, Christi Vicarij, & communis parentis causa, iudicari; hoc inquam, quòd tantæ rei est, tua clementia discutiat, attentius & aduertat.

95 Libertas Ecclesiastica, secundum communem, magisque acclamata opinionem, non est de iure diuino in causis temporalibus, & prophanis, sed solum de iure humano positiuo (iure diuino cõformi) vt docet doctissimus Felicianus, lib. 2. de censibus, c. 3. nu. 14. Couar. pract. cap. 31. numer. 1. & 2. Menchac. lib. 1. controu. illustr. cap. 20. num. 2. Morl. in suo emporio iuris, 1. par. tit. 2. de iurisd. nu. 3. & dixi. lib. 2. pract. quæst. 739. nu. 2. Aluarus Velasc. consult. 100. nu. 8. Boeri. decif. 31. nu. 4. Sese, de inhibit. cap. 8. §. 1. num. 21. & 140. Scobar, de ratiocinijs, c. 7. nu. 32. 96 Bobadill. lib. 2. cap. 18. num. 23. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 9. num. 8. & 27. & nouissimè plures refert Cened. in suis quæstionibus canonicis, quæst. 4. per totam, Duarenus, de sacris Ecclesiæ ministris. lib. 1. cap. 2. Agia. sup. funda. 26. vers. Dixi, & plures refero in proœmio, cap. 5. per totū, & alios refert Castill. lib. 2. variar. quæst. c. 5. nu. 29. (vbi me allegat) & Muñoz, de racionib. c. 7. num. 33. pro qua sententia, simile hoc fundamētale sufficiat. De iure diuino, est, fideles, Principibus in fidelibus submitti, & idèò insignū subiectionis, Christus Dominus tributum Cæsari iussit impendi, vt dixi in quæst. fin. nu. 243. lib. 4. comm. & lib. 2. quæst. 550. in fin. Molin. de iust. & iur. 1. tom. disp. 31. à qua nec eos subtrahit ius diuinū ex

cõmuni, & recepta doctrina. S. Thom. 1. 2. q. 10. art. 10. c. omnis anima. de censibus. Ad hunc itaque motum, decuit in personis, in causis, ac bonis, clerum à foro ciuili, & Regio, fuisse exemptū, Morl. in suo emporio iuris. titu. 2. de iurisdic. quæst. 12. num. 12. à quo nūquam Deus, per legem diuinam, subduxit, sed solum leges hominum, eripuerunt, ita vt in temporalibus, Regibus, & Principibus, ac ciuili reipublicæ subiecti persistant (vt tradit Oliuanus de iure fisci, cap. 9. à num. 1.) in ordine ad bonum commune clericis, & laicis, ac proindè Episcopi, & Præsules, in suscipiendis Regibus, sicut & alij Principes & temporales Domini, fidelitatis iuramento redduntur, obnoxij, quia vassalli, subditi, & ciues sunt temporalis Reipublicæ, vt habetur, in l. 5. tit. 15. part. 2. sub his verbis: 97
** E desto deuen fazer omenage los mas hõrados homes del Reyno, que hi fueren, casi como los Prelados, y ricos homes, caualleros hijos dalgo, ** vbi tenet Gregor. verbo, ** Los Prelados. ** Et hanc dicit cõsuetudinem Hispaniæ, Aluarus Velascus, consult. 100. num. 6. & tradit Oliuanus, de iure fisci, c. 7. nu. 9. & dixi in quæst. 899. num. 140. lib. 4. comm. in quo leges politicæ, libertati Ecclesiasticæ nō aduersantur, vt probauimus, in vtroque foro, & adducit Morla, pluribus citatis, titu. 2. de iurisdic. quæst. 12. nu. 12. Omnes siquidem, in vniuersum, membra sunt, temporalis reipublicæ, & leges iustæ, bonum publicum Ecclesiasticorum, & sæcularium, prospectantes, charitate & iustitia legali exuberant, læsum protegūt, & pacem publicam, contra proximi iniuriam, & pacis communis turbatorem, in quouis foro, compingunt. Sic lumen naturale intellectus adocet, & Sapiens, Prober. c. 24. proclamat. 100
** Eripe eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare, ne, cesses, ** ita Ambrosius, & text. est in decreto, c. non inferenda, 23. quæst. 3. vbi

102 vbi Moyſis, inducitur exemplum, qui Egyptum Iudæum quendam, iniurijs infectantem, occidit: nam qui potens, iniuriam non auertit, reus eſt, & patrator iniuriæ, Cicer. in 1. de officijs elegantèr addidit; quòd qui potens, iminentem iniuriam, proximo non repellit, æquè eadem inſimulandus culpa, ac qui parentes, patriam, ſociosq; 103 deſpectat, ibi: * *Primum autem vi, aut fraude fit iniuria, fraus quaſi vulpecula; vis, leonis, vtrumque indigniſſimum ab homine, ſed fraus odio digna maiori.* * Itaque ſi Rex, aut illius Magiſtratus, potens eſt, quemquã iniuriæ, & læſioni ſubtrahere, ſi id non fecerit, reus crit, iniuriæ ſocius, eademque inſimulandus culpa, ac ſi in neceſſitatis conſpectu, Patrem, Patriam, & amicos, proicetaret. Et Reges adhuc illorumquè 104 miniſtros grauius vrget, quia Deo ſubſtituuntur in terris, lex. 4. titul. 13. part. 2. in ſubdirorum tutamem, quibus ex officio maior inſtat obligatio, vt in d. cap. Regum officium, cauetur. Nec ex leui aliquo titulo, ſed ex iuſtitia commutatiua, quæ iniuriam particularibus, aut reipublicæ, ex eorum 105 incuria, aut negligentia, prouenientem iubet impendere, ſic enim Ierem. cap. 22. Deus præcepit Regi Iudæ iuſtitiam exequi, oppreſſos, è manibus potentium inſidiatorum emergere, aduenas, pupillos, & viduas, alacrare, ſub his verbis. * *Facite iuſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris, & aduenam, & pupillum, & viduam nolite contriſtare.* * Hoc ipſum alibi, cap. 21. * *Iudicate mane iudicium, & eruite vi oppreſſum de manu calumniantis.* * Quibus inductus authoritati bus, reſolui in quæſt. 1. n. 116. lib. 4. vbi Agia, & Azeued, idem tenent, & Gregor. in l. 13. tit. 13. p. 2. verbo, * *Fueras,* & explicito aliorum plurimorum authorum, Regibus ex iure diuino incumbere violentiæ, & læſionis vindictã, quòd maximè fit, violentias abdicando, in caſibus, quibus licet, per

violentiam cognitio, lex. 13. titul. 13. part. 2. quam gloſſat Gregorius Lopez, quia Regem (dicit) à Deo impositum eſſe Reipublicæ, vt populum, in veritate, & iuſtitia, ſeruet; vnicuique ius ſuum pro meritis diſtribuat, & omnes à violentia eripiat. Hac de cauſa Ioannes Rex, qui legem ordinationis inſtituit, lex. 1. tit. 2. 107 lib. 1. ordinam. vbi Didacus Perez, & Morla, ſuprà de iuriſdict. quæſt. 14. vbi alios refert, dicit, Reges Caſtellæ, ex antiqua conſuetudine nuſquam inter cepta, cognoscere poſſe, de iniurijs, & violentijs in cauſis Eccleſiaſticis, & beneficialibus, quæ quidem authoritas & Regis ſententia, magnam in iure 108 credulitatem conciliat, vt authores, quos ad hunc finem, retuli, conſentiunt, lib. 4. commun. quæſt. 1. numer. 174. & 180. Ita enim accliuè eſt, & annexum Regibus ſibi ſubditos, & ſuæ Reipublicæ ciues, à violentijs aſſerere, vt inter alia onera, & munia quibus grauantur Regum diademata, & ſceptra, hoc vnum potiſſimum, & maximum habeatur, à quo etiã & contingit nominari, ſic refert Gratian. in decret. cap. Regum officium, 23. quæſt. 5. 109 * *Regum officiũ propriũ eſt vi oppreſſos liberare de manu calũniantis.* * Pari enim ne maiori dicã conatu, & ſtudio, aſtãdũ eſt, deſenſioni oppreſſorũ, per ſententiã iniuſtè latam, quã eorũ, qui citrà iudiciũ, in via, aut inuio accidit, de prædari. Prætereà Ezechiel. 22. Deus per Prophetam, iniquè iudicantẽ luppo rapaci ac maſtanti aſſimilat. * *Principes eius in medio illius, quaſi lupi rapiẽtes prædam, ad effundendum ſanguinẽ.* * Et ideò ſicut licet prædonibus reſiſtere, ita in his caſibus, fas eſt, malis Principibus obuerti, & reſiſti, itẽ Prouerbiorũ, loco præcitato, iudiciũ, quo quis dãnatur iniuſtè, ſimile violẽtiæ latronũ perhibetur, & nouiſſimè tradũt Ioſephus Seſe, de inhibition. inſt. Arag. c. 8. §. 3. nu. 100. & c. 9. §. 1. nu. 24. col. 3. & Oliuan. de iure fiſci, cap. 4. nu. 112.

E Ex

P R O L O G V S.

110 Ex quo infertur licitum esse prædoni, ut lupo deglutienti, oues, obsistere, & similiter iniquo Principi, & iniusto iudici, reluctari: simulata quippè æquitas (ut inquit Augustinus) duplex est iniquitas, quòd ab Ecclesiastico, cap. 24. desumpsit, illis verbis. Et si dissimulauerit, delinquit dupliciter, sic etiam Bobadil. in sua Polit. lib. 3. cap. 9. nu. 29. lit. F. Hoc Ergò præstant iniqui iudices qui sub specie, & persona iustitiæ, honorè, & bona litigantiũ diripiunt, sunt enim de auratæ pillulæ, quæ cum Sem, Scamoniam, & Rhabarbarum introcludât, extrorsum decora inaurantur specie. Marmorea ex alabastrite sepulchra, quæ interius saniem, & putorem obcludunt, ita etiã sub simulato religionis cultu, interna omnia amarescunt. Catuli Leonũ rugentes, ut rapiant, & quærât adeò escam sibi, ex Psal. 103. ita Ribadeneira de Principe Christiano, c. 1. lib. 2. fol. 301. Hinc est, quòd S. Thom. 2.2. q. 7. art. 4. ad 2. tenet, iniustum iudiciũ non esse iudicium, nec obligare in conscientia, ita Agia, de exhibend. auxil. limit. 2. fol. 153. Nam statera falsa non est simpliciter statera, sed statera falsa: statera enim æqualitatem præsefert & mensuram, & sententiã veritatem innuit, iustitiã, & æquitatem; vndè cum iniusta sententia potestas, & iudicialis authoritas deficiant, tunc temporis, iudex personam gerit priuatam, Oliuanus, de iure fisc. cap. 14. num. 112. & 113. vbi ampliat, hoc etiam procedere, si oppressus non adierit Principem, quia potest iudici reniti, ut tenent Doctores, & dixi, in lib. 4. quæst. 1. numer. 766. & Vlcurnius de regim. mundi, quæst. 2. primæ, princip. Corsetus, de potest. reg. quæst. 1. & 4. Castaldus, de Imperator. quæst. 4. & hæc renitentia fit per viam violentiæ, quæ legitima Regum defensio est, & in iure naturali fundata.

113. Dupliciter censet Cicero, vitari

iudiciũ (primo de officijs) vi, nempe, & fraude, fraus, inquit, quasi vulpecula, vis, leonis; vtrumque alienissimum ab homine, licet fraus odio digna maiori. Duobus his modis iniustus iudex officit, fraude, pronuntiando sententiam; vi, violentè exequendo, legitima & iusta appellatione repulsa, quòd satis aptè exprefsit Philosophus, subiectis verbis, * *Totius iniustitiæ nulla capitalior est, quàm eorum, qui tunc cum maximè fallunt, id agunt, ut viri boni esse videantur*, * sic etiam Bobadill. in sua Polit. lib. 2. cap. 11. num. 22. Vndè & Iuuenalis, satyr. 14. * *Fallit enim vitium specie virtutis, & umbra*, * quod etiam taxat Persius, satyr. 5. * *Astutam vapidò seruans, in pectore vulpem*, * & cautè agendos, monet Cyricus, * *Nusquam te fallant animi sub vulpe latentes*, * & Ribadeneira, lib. 2. de Principe Christiano, c. 3. vbi hypocritã Principẽ monstruũ vocat, varios alternas vultus, ouẽ enim præsefert, & est lupo; faciem hominis, simulat, & cor vulpeum, recondit, ore subridet, & manibus, districtum, minatur, gladium; voce Iacob oblectat, & Esau manibus contrètat, Iudẽ instar, oculos violentæ pacis infigit, exterius cãdet ut Eygnus, interiusq; denigratur, & ut simia tandem humanas æmulatur actiones, sed tãdẽ simia persistit. Nec enim dubiũ est, quin Dei oculos, atq; hominũ sanementis infestet, iudex præsertim Ecclesiasticus, qui cũ speculum sinceritatis liceat intueri, delectũ in oppressorũ aufugiũ, ut suum vnicuiq; tribuat censorem integerrimũ, in eo ipso, quo suum profitetur, & acitit munus, iustitiã prosternit, & calet. Plura iactant, contra huiusmodi iudices, Bobadill. lib. 2. cap. 11. per totum, Ribadeneira, lib. 2. de Principe Christiano, c. 3. & mirũ quidẽ, ut qui in læsionum, & violentiarum vindictam, est assumptus, is ipse, in brachio excelso iustitię, acrius insectetur, iustum iudiciũ inuertendo.

Hos

Hos impetit Micheas Prophet. cap. 3.
 117 * *Audite hæc Principes domus Iacob, qui abominamini iudiciũ, & omnia recta peruertitis. Qui edificatis Sion, in sanguinibus, & Ierusalem, in iniquitate. Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius, in mercede docebant.** Sed (prout doleo) quã multa impunitaq; his temporibus, crimina, cum maxime frænari, & cohiberi indigeant. Faxint Reges, quod ita necessum est, suo vt tentes iure, & fulgentes munere, non implorato adhuc auxilio, oppressos sibi subditos à læsionibus & violentijs incolumes, redigant, & innoxios, Oliuan. de iure fisc. cap. 4. uum. 112. & 113. vbi ampliã hoc procedere etiã si oppressus, non adierit Principem, cum ex præcepto diuinò sit Regibus commissum populum eis subiacentem ab oppressionibus de iure, vel de facto subleuare. Est tandem iniusta sententia, Bellum sub, ænigmate pacis, in iuria, authoratæ pacis prætextu (Boba dilla in sua Politi. lib. 3. cap. 9. à n. 29.) Est furtum satisfactionem redolens, & plusquam ciuile bellum, magis nocuum reipublicæ, & proximo, quàm quod indictum est, & manifestum, ac demum Antechristi effigies & imago, sic sentiunt Doctores Sancti, Gregor. cap. 5. Moralium, qui allegat caput 26. Iob: at qui oppressum suscipit, & à violentijs extricat, is Antechristum, 118 illiusque violentiam oppugnat. Et si reo falsis probationibus in foro exteriori conuicto, iustè tamen, ad mortem damnato carcerem fas est effugere, & suæ indemnitati consulere, Boerius, decis. 215. num. 32. Mascardus, lib. 2. de probat. conclus. 820. numer. 17. Couarru. lib. 1. variarum, cap. 2. nu. 12. Gutierrez, lib. 2. canon. quæst. cap. 24. per totum, vbi plura expendit, si iniustè excommunicato, non se habere excommunicatum; si pœnam subeunti pecuniariam, bona licèt occultare, quid non iniustè damnato in quouis foro, non expediat,

Vega, in appendice, ad summam, cap. 79. defensione, num. 5. l. prohibitum, l. defensionis facultas, C. de iure fisci, libr. 10. vbi iniquæ sententiæ resisti potest, & tradit Gutierrez, lib. 2. canonicarum, cap. 24. à num. 35. Archidiaconus, in cap. cum homo, 23. quæst. 5. si hoc inquàm permissum est damnato, & per iniustam sententiam læso, quãto magis eo iure vti poterit Rex, suæ Republicæ Dominus, ciuium caput, quorum nomine Ecclesiastici intelliguntur, & sæculares, vt ex sententia Theologorum & iurisprudentium 120 suprà diximus, numer. 22. & tenet Aluarus Velascus consul. 100. numer. 2. Liqueat ergò, Rex inclyte, te, tuosque Magistratus, authoritate Regia, & cognitione extraordinaria, tutelam tuorum subditorum, posse suscipere, contra quoscumque iudices, iniuriam, & violentiam irrogantes, iustitiæ finibus non abruptis, & libertate Ecclesiastica inuiolata. Res enim quando honesto aliquo fine à suo dimouetur principio, illo cessante, & ratione aliqua superiori, præsertim si præmat necessitas, dicto fini contraria, facile ad suũ reducitur principium ex propria virtute, & potentia, à natura insita: sic flauius, à suo tramite & fluentia deductus, remoto obice in pristinum alueũ refuit, ac recurrit, nã quælibet res defacili ad causam remeat primæuam, l. qui res, §. aream, ff. de verborum, sic diuisio rerũ, legitimè fuit introducta, l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. & per totum titulum, ff. de rerum diuisione, ne rerum dominium indiuisum sisteret, essetq; contemptui (vt in rebus cõmunibus solet accidere) l. 2. C. quãdo & quibus, 4. pars debeat, lib. 10. quæ 122 quidem diuisio, & introductio, quam uis facta fuerit æquè, & incõmodũ vni uersi, cessat tamen in casu, extremæ necessitatis, vnius dũtaxat personæ, c. si quis propter necessitatem, de furtis, 123 & redingũtur omnia communia, pro extremæ illius necessitatis indigentiã,

E 2 Docto.

P R O L O G V S.

Doctores in d. c. si quis propter necessitatē, de furtis, sic etiam reservationes aliquorum casuum, à Pontificibus & Prælatibus ex iusta causa statuta, ingruente necessitate vitæ spiritualis alicuius corruunt, & Episcopus in casu reservato dispensat, ita resolvimus lib. 3. comm. quæst. 802. à num. 31. & hæc dispensatio in casu necessitatis, emanat ab autoritate, & iurisdictione ordinaria, quam ante reservationem obtinebat; deficiente autē causa, iurisdictione, devoluitur ad populum, à quo proflexerat, & ad Reges, quos in dominos elegere, quibus suam contulerunt iurisdictionem, Auendaño, in capitulis Prætorum, cap. 1. num. 8. Couar. pract. c. 4. nu. 3. Menchac. lib. 1. controuers. illustr. c. 22. nu. 1. Parlador. lib. 2. rerū quotid. cap. 1. num. 9. Bobadilla, in sua Politic. lib. 1. c. 2. num. 26. & lib. 3. cap. 8. num. 140.

125 Sed ut hæc naturalia & iuridica principia ad ius tuæ Maiestatis, & illius confirmationem conferam, hoc vnum opus est præmitti, exemptionem cleri, & suarum causarum reservationem ad iurisdictionem Ecclesiasticam, deductam fuisse ante diluuium, à iurisdictione temporali, & ciuili, Nauar. d. c. nouit. notabil. 3. num. 32. & dixi lib. 2. commun. quæst. 739. num. 31. & 32. & in lib. 4. comm. quæst. 1. nu. fin. & prob. l. 1. & 2. tit. 1. part. 2. & l. 6. tit. 1. part. 2. ibi: * *Los Reyes tambien regian lo espiritual, como lo temporal*, * Morla, supra tit. de iurisdic. quæst. 14. num. 1. Mart. quæst. 8. num. 9. & 10. Quod ita fuisse necessum est, cū adhuc in mundi exordio, iurisdictione Ecclesiastica nondum fuerit impertita Petro, & eius successoribus; tunc enim à Deo collata fuit rei publicæ, Regibus, & Imperatoribus, ut supra probatum est, licet post diluuium fuerit Moyfi, concessa, quando Genes. 36. iudex instituitur in causis Ecclesiæ, Mar. de iuris. l. p. c. 8. n. 8. & 10.

127 Sed hæc omnia silent, exclamante necessitate clerici per iudicem Eccle-

siasticum oppressi, & ad iurisdictionem temporalem & ciuilem redeunt, à qua, ut à principio primitus fuerant deducta. Deus enim, testante Apostolo, potestatem dedit Apostolis, eorūque successoribus in edificationem, non in disruptionem, & excidium rex. in cap. 1. de officio ordinarij, ibi: * *Non ad præiudicandum, sed potius ad ea quæ Deo placita sunt prosequendū*. * Eaquē fuit mens, & intentio Pontificū, in exemptione cleri, à iurisdictione temporali & ciuili, ut omnia cederent, in cleri comodum, & Ecclesiæ, non verò in subuersionem & ruinam; quæ certò obtingeret, si inculcat, & læsus, à iudice Ecclesiastico, per te, & tuos Cōsiliarios, iniuriā & violentiā, nō euaderet, dictate hoc iure naturali & diuino, quod firmitus, & inuolabilius est, ad oppressi defensionem, quā Pontificum, & Cæsarū, ad cleri exemptionem. Quod si hæc duo iura concurrant, Ecclesiasticum ad cleri exemptionem, diuinum & naturale, ad læsi defensionem, perspicuum est, quod Pontificium ius, & positiuū, diuino cedit, quemadmodum & creatura Deo Ancillatur, & assurgit. Neque pugnat cū potestate absoluta, & ordinaria iudicis Ecclesiastici, quod in peculiari casu, naturalis defensionis (quia male exequitur suam sententiā, & necessum fuerit læsum defendi) iustū est quod iudiciū talis violentiæ ad temporalem Rempublicam referatur, Oliuan. de iure fis. c. 3. nu. 77. Petrus Gregor. in syntagm. iuris, lib. 47. nu. 12. & 15. & probatur de iure diuino, Ecclesiast. c. 10. * *Regnum degente ingentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos*; * & Matth. 21. hoc ipsum comminatur Christus Scribis, & Phariseis, * *Auferetur à vobis regnū Dei, & dabitur genti facienti fructus eius*. * Qui si propter Regni abusum, illo meruerunt abdicari, in nostro etiam casu, propter abusum iurisdictionis, ad tollendam vim, ea poterit Ecclesiasticus iudex alienari, & reduci, ad ciui-

ciuilem iurisdictionem, cum integra autoritate, & potestate, quam antiquitus, in suo principio retinebat, & naturalis oppressorū defensio requirit, & poscit, iudex itaq; Ecclesiasticus violentiam ingerit, Ecclesiasticæ iurisdictioni, non sæculari; ille enim, vim affert, hic redimit; ille Ecclesiasticum bonis, & beneficijs spoliatur, hic restituit, & fouet, ille exequitur remota appellacione, ostium iniuriæ præcludens, hic referat, vt ad superiorem iudicem, decurrat, absq; spoliacionis periculo, aut detrimento.

- 133 Illud prætereà certum est, & lucè clariùs, si Ecclesiasticus iudex ritè, & rectè sua vsus autoritate, & potentia nullam Reipublice, aut particulari cuiuspiam, iniuriam aut violentiam intulerit, tunc sacrilegam fore, dignā anathematæ Bullæ, appellacione per violentiam, & iniustam deuolutionem causæ, ad tribunalia sæcularia, & retentionem & aduocationem illius cōtra sacros canones, cum non sit prophanæ ditionis, nec vis vlla imminet, aut iniuria, sic intelligendus est Ribadeneira, lib. 1. de Principe Christiano, cap. 22. fol. 154. res, inquit, nullam aliam fortiuntur virtutē ad operandum, præter eam, quam à suis causis desumunt, vnde cum causæ monarchiæ & Principatus naturales sint & humanæ, causa etiam finalis pax sit, & tranquillitas rei publicæ, consequens est, ad supernaturalia, & diuina, neutiquam posse extendi, quæ suæ supereminet facultati ex quibus est cognitio causæ spiritualis, & Ecclesiasticæ, nulla ergo facta vi, aut iniuria, torpet, iurisdictionis sæcularis, Ecclesiastica tamen integra manet, & immunis, indeque efficitur, vt sæpè sæpius causæ Ecclesiastico iudici remittantur, nullam ab eo ingredi violentiam, aut causam, non esse in statu, quod idem est, decernendo.

- 136 Verum tantæ rei moles, & difficultas in eo est, quibus scilicet casibus,

Ecclesiasticus iudex, violentiam inferat, & limites iuris abrumpat, vt inde, etiā Regiæ iurisdictionis ambitus, innotescat: sed cū hæc iurisprudantium facultas, vt aiunt, ita sit in dubio, totq; vacillet opinionibus, vt videre est, in quatuor libris cōmuniū à me editis, quibus non agetas & ampliùs opiniones cōtra communes, compilauimus ideò articuli huius veritas, subiectis conclusionibus patefiet. Sit prima conclusio, si iudex Ecclesiasticus processerit, in laicū per censuras in causa temporali, tunc manifestā ingerit violentiā. Secunda conclusio, si causa sit merè Ecclesiastica, inter Ecclesiasticos, aut laicos vtrinq; , aut inter Ecclesiasticū & sæcularē, tunc non potest cognosci à iudice sæculari, nisi de executione solū, quatenus exequitur appellacione repulsa, in casibus, quibus debet admitteri: nā appellatio indistinctè, admittenda est, nisi in casib; à iure expressis, l. Quoniam, C. de appellacioni, l. fin. ff. ad l. Iuliam de vi publica, Bernardus Diaz, regul. 35. vbi Saleed. Auenadānus, in cc. prætor. c. 6. Parlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. i. par. §. 1. nu. 5. Bobadill. in sua Politic. lib. 5. cap. 3. n. 75. Dueñas, reg. 42. Tertia conclusio, quando causa, nō est euidentè, sed probabiliter, saltē iurisdictionis Ecclesiasticæ, quia innititur opinione, Doctorum omnium conformi, tunc Ecclesiasticus, iudex nullam ingruit violentiā, quia adhæret opinioni probabili: secus tamen, si suam sententiam, quantum iustam exequeretur, quia tunc habet locū articulus violentiæ, dū causa non sit executiua: at si duæ sint opiniones, æquè probabiles, quarum vna, actori, altera reo, in causa temporali obsecundet, ac faueat, tunc iudex Ecclesiasticus, legitimè procedet ad sententiam, nec vllam inducet violentiam: quod si indubium veniat an sit executio facienda, non poterit iudex eam exequi, reiecta appellacione, quia indubio appellatio est